

Riitta Molarius, Pirjo Jukarainen, Tuula Kekki, Jaana Keränen,
Kari Laitinen, Reetta Riikonen, Teija Norri-Sederholm

Lägesbild av regional säkerhet (ATT) – en modell för uppföljning, bedömning och framsyn som stöder regional säkerhetsplanering och beredskap

Publikationsserie för
statsrådets utrednings-
och forskningsverksamhet

2020:22

ISSN 2342-6799

ISBN PDF 978-952-287-949-3

Lägesbild av regional säkerhet (ATT) – en modell för uppföljning, bedömning och framsyn som stöder regional säkerhetsplanering och beredskap

Riitta Molarius, Pirjo Jukarainen, Tuula Kekki, Jaana Keränen, Kari Laitinen, Reetta Riikonen, Teija Norri-Sederholm

Statsrådets kansli

ISBN PDF: 978-952-287-949-3

Författare: Riitta Molarius, Pirjo Jukarainen, Tuula Kekki, Jaana Keränen, Kari Laitinen, Reetta Riikonen, Teija Norri-Sederholm

Helsingfors 2020

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådets kansli		28.4.2020
Författare	Riitta Molarius, Pirjo Jukarainen, Tuula Kekki, Jaana Keränen, Kari Laitinen, Reetta Riikonen, Teija Norri-Sederholm		
Publikationens titel	Lägesbild av regional säkerhet (ATT) – en modell för uppföljning, bedömning och framsyn som stöder regional säkerhetsplanering och beredskap		
Publikationsseriens namn och nummer	Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2020:22		
ISBN PDF	978-952-287-949-3	ISSN PDF	2342-6799
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-949-3		
Sidantal	94	Språk	svenska
Nyckelord	säkerhetsmiljö, säkerhetsplanering, beredskap, indikator, framsyn, regionalt samarbete, forskning, forskningsverksamhet, tutkimus, tutkimustoiminta		
Referat <p>ATT-modellen som utvecklats för uppföljning av förändring i säkerhetsmiljön (Lägesbild av regional säkerhet) stöder den regionala säkerhetsplaneringen samt beredskapen för störningar och exceptionella situationer. Modellen vägleder en organisering av uppföljningen av säkerheten som ett samarbete mellan flera myndigheter och för att välja säkerhetsindikatorer som lämpar sig för området. Införandet av ATT-modellen får stöd av anvisningar för metoder med vilka man kan identifiera de grundläggande orsakerna till utmaningar i säkerhet och fenomen i anknytning till dessa samt ta i bruk framsynsmetoder som lämpar sig för regional säkerhetsplanering.</p> <p>ATT-modellen är en del av informationsstyrd säkerhetsplanering och beredskap. I kärnan av verksamhetsmodellen finns en framsynsgrupp med många aktörer, vars uppgift är att analysera information från området som beskriver säkerheten och att göra bedömningar av hur situationen utvecklas. Informationen som gruppen får grundas till stor del på verksamheten i framsynsnätverket som följer säkerhetsindikatorerna, statistiken och tyst kunskap som rör området enligt anvisningar från framsynsgruppen. Säkerhetsforumet tolkar den analyserade informationen från framsynsgruppen och lägger fram förslag antingen till en enskild ledningsgrupp eller exempelvis till ledningsgrupper i olika organisationer angående åtgärder som förbättrar säkerhetssituationen.</p> <p>I ATT-modellen granskas regional säkerhet med hjälp av fyra teman som riskerar och/eller försvagar säkerheten: naturfenomen och miljö, funktionen i tekniska system, mänskliga förhållanden samt avsiktlig skadegörelse och brottslighet. Det tvärssektoriella valet av teman stöder samarbete mellan många aktörer. Projektet gav indikatorer för olika teman som områdena kan ta i bruk för att bedöma sin säkerhetssituation. En övergripande utvärdering av säkerhetsmiljön förutsätter också att indikatorerna beskriver både upplevd (subjektiv) känsla av säkerhet och säkerhet som är oberoende av personen som tolkar den (objektiv).</p> <p>ATT-modellen utvecklades i VN-TEAS MATTI-projekt i samarbete med olika myndigheter och aktörer. Stöd och hjälp gavs av närmare 100 personer från 43 olika organisationer, däribland 16 kommuner. EKTURVA som fungerar i Södra Karelens område var en betydelsefull hjälp tack vare kommentarer och hjälp vid organisering av två arbetsgrupper. Projektet förverkligades av Teknologiska forskningscentralen VTT, Polisyrkeshögskolan, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland och Försvarshögskolan.</p>			
Den här publikation är en del i genomförandet av statsrådets utrednings- och forskningsplan. (tietokaytoon.fi) De som producerar informationen ansvarar för innehållet i publikationen. Textinnehållet återspeglar inte nödvändigtvis statsrådets ståndpunkt			
Förläggare	Statsrådets kansli		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia		28.4.2020
Tekijät	Riitta Molarius, Pirjo Jukarainen, Tuula Kekki, Jaana Keränen, Kari Laitinen, Reetta Riikonen, Teija Norri-Sederholm		
Julkaisun nimi	Alueellinen turvallisuuden tila (ATT) – alueellista turvallisuussuunnittelua ja varautumista tukeva seuranta-, arviointi- ja ennakointimalli		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:22		
ISBN PDF	978-952-287-949-3	ISSN PDF	2342-6799
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-949-3		
Sivumäärä	94	Kieli	ruotsi
Asiasanat	turvallisuusympäristö, turvallisuussuunnittelu, varautuminen, indikaattori, ennakointi, alueellinen yhteistyö, tutkimus, tutkimustoiminta		
Tiivistelmä <p>Turvallisuusympäristön muutoksen seurantaan varten kehitetty ATT-malli (Alueellinen turvallisuuden tila) tukee alueellista turvallisuussuunnittelua sekä varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Malli opastaa organisoimaan turvallisuuden seurannan moniviranomaisyhteistyönä ja valitsemaan sitä varten alueelle soveltuvia turvallisuusindikaattoreita. ATT-mallin käyttöönottoa tukee ohjeisto menetelmistä, joiden avulla alueelliset turvallisuusverkostot voivat seurata turvallisuustilanteen kehitystä, tunnistaa turvallisuushaasteiden juurisyitä ja ennakoida tulevaisuutta.</p> <p>ATT-malli on osa tietojohdoista turvallisuussuunnittelua ja varautumista. Toimintamallin ytimessä on monitoimijainen ennakointiryhmä, jonka tehtävänä on analysoida alueelta saatavaa turvallisuutta kuvaavaa tietoa ja tehdä arvioita tilanteen kehityksestä. Ryhmän saama tieto perustuu suurelta osin alueen ennakointiverkoston toimintaan, joka seuraa aluetta koskevia turvallisuusindikaattoreita, tilastotietoa ja hiljaista tietoa ennakointiryhmältä saamiensa ohjeiden mukaisesti. Turvallisuusfoorumi tulkitsee ennakointiryhmältä saamaansa analysoitua tietoa ja tekee päätösesityksiä joko erilliselle johtoryhmälle tai esimerkiksi eri organisaatioiden johtoryhmille turvallisuustilannetta parantavista toimenpiteistä.</p> <p>ATT-mallissa alueellista turvallisuutta tarkastellaan neljän turvallisuutta vaarantavan ja/tai turvallisuutta heikentävän teeman avulla: luonnonilmiöt ja ympäristö, teknisten järjestelmien toiminta, inhimilliset olosuhteet sekä tahalliset haitanteot ja rikollisuus. Teemojen poikkisektoraalinen valinta tukee monitoimijasta yhteistyötä. Hanke tuotti eri teemoihin indikaattoreita, joita alueet voivat ottaa käyttöön turvallisuustilanteensa arvioimiseksi. Turvallisuuden tilan kokonaisvaltainen arviointi edellyttää, että seurattavat indikaattorit kuvaavat sekä koettua (subjektiivinen) turvallisuuden tunnetta, että tulkitsijasta riippumatonta (objektiivinen) turvallisuutta.</p> <p>ATT-malli kehitettiin VN-TEAS MATTI-hankkeessa yhteistyössä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Tukea ja apua saatiin lähes 100 henkilöltä 43 eri organisaatiosta, joihin lukeutui mm. 16 kuntaa. Merkittävänä apuna oli Etelä-Karjalan alueella toimiva EKTURVA, joka kommentointien lisäksi auttoi järjestämään kaksi työpajaa. Hankkeen toteuttivat Teknologian tutkimuskeskus VTT, Poliisiammattikorkeakoulu, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ja Maanpuolustuskorkeakoulu.</p>			
Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. (tietokayttoon.fi) Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.			
Kustantaja	Valtioneuvoston kanslia		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Prime Minister's Office		28.4.2020
Authors	Riitta Molarius, Pirjo Jukarainen, Tuula Kekki, Jaana Keränen, Kari Laitinen, Reetta Riikonen, Teija Norri-Sederholm		
Title of publication	The state of regional security (ATT) – a monitoring, evaluation and forecasting model to support regional security planning and preparedness		
Series and publication number	Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2020:22		
ISBN PDF	978-952-287-949-3	ISSN PDF	2342-6799
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-949-3		
Pages	94	Language	Swedish
Keywords	security environment, security planning, preparedness, indicator, foresight, regional cooperation, research, research activities, tutkimus, tutkimustoiminta		
Abstract <p>The state of regional security -model (ATT model) is developed to monitor changes in the security environment, and to support regional security planning as well as emergency preparedness. The model guides in organising security monitoring through inter-authority cooperation and in selecting appropriate security indicators. The implementation of the ATT model is supported by instructions of monitoring security situation, identifying root causes of challenges in security, and forecasting the future for the regional security networks.</p> <p>ATT model is a part of information-driven security planning and preparedness. The core of the model is a multifunctional foresight team whose role is to analyse security information and assess the state of regional security. The utilised security information is largely based on the activities of the regional foresight network, which monitors the indicators, statistics and tacit knowledge. The security forum interprets the analysis made by the foresight team and makes proposals for actions to improve the level of security, either for a specific executive team or for the management teams of stakeholder organisations.</p> <p>The ATT model examines regional security through four themes: natural phenomena and the environment, functioning of technical systems, human conditions and intentional harm and crime. The cross-sectoral selection of themes supports multifunctional collaboration. The project produced indicators of different themes that regions can use to assess their state of regional security. A comprehensive assessment of the security status requires that the indicators reflect both the perceived (subjective) sense of security and the (objective) security that is independent of the interpreter.</p> <p>The model was developed in cooperation with various authorities and actors. Support and assistance was provided by nearly 100 individuals from 43 different organizations, incl. 16 municipalities. Significant help was provided by EKTURVA, the security and emergency committee of South Karelia. The project was carried out by VTT Technical Research Centre of Finland Ltd, Police University College, the Finnish National Rescue Association SPEK, and National Defense University.</p>			
This publication is part of the implementation of the Government Plan for Analysis, Assessment and Research. (tietokaytoon.fi) The content is the responsibility of the producers of the information and does not necessarily represent the view of the Government.			
Publisher	Prime Minister's Office		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Innehållsförteckning

1	Inledning	8
2	Verksamhetsmodell som stöd för regionalt säkerhetsarbete	12
2.1	Bakgrundsprinciper för verksamhetsmodell	12
2.2	Verksamhetsmodellens koppling till metoder på statlig och regional nivå.....	13
2.3	Allmän beskrivning av ATT-modellen.....	15
2.4	Identifiering av hot, sårbarhet och resiliens.....	17
2.5	Insamling av information och analys i ATT-modellen.....	19
2.6	Planering och beslutsfattande	21
2.7	Införande av ATT-modellen.....	22
3	Förslag på uppföljningsindikatorer	23
4	Att observera i verksamhetsmodellen	26
4.1	Områdets omfattning.....	26
4.2	Plattform för lagring vs. egna lagringssystem	27
4.3	Information som samlas in; omfattning, mängd och typ	28
4.4	Bedömning av insamlat material	29
4.5	Säkerhetskoordinatorer och användarutbildning för ATT-modellen	29
4.6	Framsynsgruppernas sammankomster	30
4.7	Tidsramar för beredskap och säkerhetsplanering	30
4.8	Att observera i hanteringen av säkerhetskänslig information	31
4.9	Stöd för användning av ATT-modellen.....	32
5	Metoder för framsyn som stöd för ATT-modellen	33
6	Identifiering av systemiska risker	38

7	Identifiering och val av indikatorer	40
7.1	Urvalsprocess för indikatorer.....	40
7.2	Identifierade teman, ämnesområden och indikatorer	43
8	Rekommendationer för att möjliggöra en smidig insamling av information	46
8.1	ATT-modellens nätbaserade arbetsplattform	46
8.2	Rekommendation för användarvy i nätbaserad plattform.....	48
9	Sammanfattning och rekommendationer.....	49
9.1	Skapande av regional situationsmedvetenhet.....	49
9.2	ATT-modell: aktörer, verksamhet och indikatorer	50
9.3	Rekommendationer	51
	Bilagor	53
	Källor.....	90

1 Inledning

Regional lägesbild – i projektet med en modell för uppföljning, bedömning och beredskap som stöder den regionala säkerhetsplaneringen och beredskapen (MATTI) producerades ett koncept som betjänar säkerhetsplaneringen och beredskapen på regional nivå. Modellen Lägesbild av regional säkerhet (ATT) som blivit ett koncept består av en framsynsdel och en beslutsdel, där den första producerar information för den andra delens beslut. Modellen innehåller även ett förslag för kvantitativa indikatorer som har klassificerats i fyra kategorier enligt orsaksprincip: naturolyckor och miljö, funktion i tekniska system, mänskliga förhållanden samt avsiktlig skadegörelse och brottslighet. Indikatorerna har valts så att de beskriver både upplevd (subjektiv) känsla av säkerhet och säkerhet som är, så att säga, oberoende av personen som tolkar den (objektiv). I uppföljnings- och bedömningsmetoden utnyttjas indikatorer som mäter tillståndet för nationell inre säkerhet och som anpassats till regional nivå.

I projektet har en modell utvecklats för att skapa regional situationsmedvetenhet. I samband med detta har man utrett utmaningar och utvecklingsidéer samt register och databaser för produktion och användning av befintlig information. Rapporten innehåller även exempel på bra praxis vid integration av förvaltningsövergripande uppgifter och analysverksamhet.

Verksamhetsmodellen har utvecklats som ett forskningssamarbete mellan VTT, Polityrkeshögskolan, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland SPEK och Försvarshögskolan. MATTI-projektet har förverkligats med VNTEAS-finansiering och det började 1.3.2019 och avslutades 31.3.2020.

Projektet var en del av fokusområdet "Nationell och global säkerhet" inom VNTEAS-finansieringen, av temat 4.6 Landskapens och kommunernas säkerhetsplanering och beredskap. I styrgruppen för projektet har funnits representanter för inrikesministeriet (ordförande), jord- och skogsbruksministeriet, justitieministeriet, försvarsministeriet, arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet.

Centrala termer

I utvecklingsarbetet av ATT-modellen har följande termer och begrepp använts [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]:

Regional framsyn innebär en systematisk och på regional nivå omfattande och aktiverande process, där man samlar in, bedömer och analyserar information som gynnar framtidsarbete både på kort sikt (3 mån.–3 år) och på lång sikt 3–10 år).

Bedömning är en del av framsynen, dess analysfas, där uppföljningsinformationen behandlas med någon metod och där man väger den relativa betydelsen och effekten av olika fenomen.

Framsyn betyder inte förutsägelser om framtiden, utan ett engagerande framtidsarbete där man samlar in, bedömer och analyserar information samt upprättar motiverade bilder och visioner av framtiden på medellång och lång sikt.

Sårbarhet beskriver tillståndet och förhållandena i samhället och dess system, vilka gör samhället mottagligt för hot. Sårbarhet beskriver tendensen att skadas vid fara i slutet av händelsekedjan.

Yttring betyder en konkret säkerhetshändelse, brott, störning eller olycka. Ett exempel på yttring av brott är misshandel.

Fenomen betyder konkreta säkerhetsproblem som struktureras under samma övergripande begrepp (delområde säkerhet) samt händelser som hotar säkerheten eller känslan av säkerhet. Fenomen består av yttringar.

Indikator avser sådan faktor med vars hjälp yttringar eller nivån på dessa kan mätas, kompletteras, förklaras eller förutses. En indikator kan vara en statistisk kod eller en kvalitativ kod som uttrycker tillståndet eller utvecklingen i en företeelse på en grov nivå eller indirekt (resultat/index).

Resiliens avser individers och samfunds förmåga att behålla funktionsförmågan i ändrade förhållanden samt beredskap inför störningar och kriser samt att återhämta sig från dessa. Resiliens består av tolerans mot effekterna av störningen, funktionsförmågan under störningen samt samhällets beredskap att anpassa sig till en verksamhetsmiljö som förändrats på grund av störningen. Resiliens kan mätas exempelvis genom att bedöma nivån på beredskapen.

Risk är en kombination av sannolikheten för och verkan av en negativ omständighet eller händelse, vilket definieras som ett resultat av sannolikhet (s) och verkan (v).

Uppföljning refererar i detta sammanhang till uppföljningen av utvecklingen och förändringen i den regionala verksamhetsmiljön. Ett centralt verktyg i detta arbete är kvantitativa indikatorer som baseras på exempelvis resultaten från offerundersökningar och säkerhetsenkät, myndigheters register och statistik som samlats in av andra aktörer.

Inre säkerhet betyder omständigheter där allmänna platser är säkra, gärningar som hotar samhällets trygghet förebyggs, kränkning av rättigheter och störningar som riktar till privatpersoner och samfund kan avvärjas och kränkningar av rättigheter som har begåtts kan utredas.

Systemisk risk som begrepp kommer från finansbranschen, där begreppet beskriver sådan risk som orsakas av störning och som orsakar en rad kumulativa händelser efter ekonomiska förluster. Senare har begreppet tagits i bruk även i kontrollen av risker med tekniska system. I samband med regional beredskap avser det säkerhetsrisker som karaktäriseras av att en negativ förändring eller störning i ett delsystem snabbt eller långsamt kan orsaka betydande och långtgående konsekvenser i hela systemet.

Situationsmedvetenhet innebär iakttagelse och insikt om vad som håller på att ske, förståelse för kommande förändringar eller problem och en vision om situationen samt beslut som grundas på dessa. Situationsmedvetenhet uppnås och upprätthålls med hjälp av kommunikation och delad information. Situationsmedvetenhet grundas på mångsidig analyserad information samt på en lägesbild som skapats utifrån denna. Situationsmedvetenhet stöder beslutsfattande, ökar förståelsen om verksamhetsmiljön och möjliga utvecklingsbanor. Bra situationsmedvetenhet möjliggör informationsbaserad verksamhet såsom säkerhetsplanering, framsyn och strategisk ledning. Viktiga faktorer för att skapa en bra situationsmedvetenhet är kvaliteten på information, tillgången till information som är viktig för den egna verksamheten och delad betydelsefull information. Centralt är också att koppla framsyn, bedömning och bakgrunds- och forskningsinformation till en fast del av besluts- och ledningsprocessen.

Säkerhet är ett tillstånd där hot och risker kan kontrolleras eller man har en känsla av att de kan kontrolleras. Säkerhet refererar både till att avsiktligt hålla sig utanför skadlig verksamhet (security) och säkerhet som riskeras som resultat av missöden, olyckor och fel (safety).

Hot är en skadlig händelse eller utveckling som möjligen blir verklighet. Hotet kan orsaka en kedja av händelser som leder till en viss avvikelse i säkerheten. Indikatorer

som beskriver hoten mäter de grundläggande orsakerna till händelserna och utvecklingsbanorna.

Konsekvenser är förändringar i verksamhetsmiljön som har en försvagande effekt på säkerhet som antingen bedöms som upplevd (subjektiv) eller objektivt. Subjektiva konsekvenser kan bedömas exempelvis genom enkät och intervjuer eller säkerhetspromenader där man observerar miljön tillsammans och diskuterar sina observationer. De objektiva säkerhetskonsekvenserna kan mätas till exempel med antal offer, förstört område, förlust av egendom eller antal anmälda brott.

2 Verksamhetsmodell som stöd för regionalt säkerhetsarbete

2.1 Bakgrundsprinciper för verksamhetsmodell

Bakom modellen Lägesbild av regional säkerhet (ATT) finns två principer som är informationsledning och samarbete mellan myndigheter.

Informationsledning ingår i utvecklingsprogrammen för verksamhetssätten inom både statsförvaltningen och den kommunala sektorn. Informationsledning omfattar helheten av en förständig användning av information inklusive rutiner och metoder för att förädla information för beslutsfattande [9]. Informationsledning är speciellt viktigt för att förstå säkerhetssituationen, eftersom bristfälliga analyser ger ofullständiga lägesbilder, och därigenom även misslyckade försök att lösa situationer.

Ekonomiska och sociala fördelar i informationsledningbaserad verksamhet kan inte nås endast med att hjälpa och ersätta andra myndigheternas arbete. Vad som är viktigare är skapandet av en gemensam proaktiv vision och därefter inriktande av resurserna rätttidigt till rätta plats. Regional beredskaps- och säkerhetsarbete kan inte baseras enbart på hierarkiska eller avtalsmässiga (underleverantör) förhållanden. Det finns också ett behov för öppna men täta nätverk med ett brett spektrum av aktörer. Dessa vill uppkomma genom att begripa ömsesidiga beroenden och genom att fördjupa ömsesidiga förtroendet.[10]

ATT-modellen förutsätter ett övergripande, nätverksmässigt samarbete enligt en övergripande syn på säkerhet, skapande av bestående strukturer och sänkning av barriärerna mellan professioner. Modellen bygger på myndigheternas nära samarbete med näringslivet och den tredje sektorn.

Utgångspunkten för MATTI-projektet har varit Landskaps- och vårdreformen som planerades under åren 2016–2019, där man skisserade en beredskapsmodell på landskapsnivå som en del av a) det strategiska ledningssystemet i landskapskoncernen och b) organiseringen av en gemensam regional beredskap. Enligt regeringens proposition skulle landskapen ha svarat för "arrangemang av förvaltningsövergripande uppföljnings- och utvärderingsarbete av förändringar i verksamhetsmiljön som inver-

kar på säkerheten angående gemensam beredskap av myndigheter, kommuner, näringsliv och organisationer som verkar i regionen.” Uppföljnings- och utvärderingsarbete hade konkret kunnat betyda till exempel ”regelbundna och gemensamt upprättade och behandlade översikter av förändringar i verksamhetsmiljön som inverkar på säkerheten och av utvärdering av deras eventuella konsekvenser för beredskapen.” ATT-modellen utvecklades bland annat utifrån denna framsynsmodell.

2.2 Verksamhetsmodellens koppling till metoder på statlig och regional nivå

Syftet med projektet var att utveckla ett koncept för arrangemang av uppföljning, utvärdering och framsyn för den regionala säkerhetsmiljön. I den ingår exempel på uppföljningsindikatorer för den regionala säkerhetssituationen. Modellen för uppföljningen av den regionala säkerhetssituationen har haft två mål: 1) ge stöd till området vid upprättandet av en bedömning av status för den regionala säkerheten eller av risker som förekommer i området och vid fastställandet av metoder för att hantera dessa samt 2) för statsförvaltningens nivåer åstadkomma en jämförbar bild av säkerhetssituationen i områdena. Denna modell gäller inte sådan regional uppföljning av säkerhetsmiljön som har en bredare nationell betydelse och där användningen av resurser måste koordineras nationellt mellan flera olika myndigheter samt även be om hjälp från andra länder (t.ex. uppföljning av pandemi).

ATT-modellen stöder den lokala och regionala säkerhetsplaneringen som man har publicerat nationella riktlinjer för år 2019 [11]. Dessa linjedragningar förutsätter av lokal och regional säkerhetsplanering att man som grund för säkerhetsplaneringen upprättar en bedömning av säkerhetssituationen för befolkningen samt av den förväntade utvecklingen av situationen. I genomförandet av arbetet betonas ett omfattande samarbete, reproducerbarhet och utnyttjande av information. I bedömningen anvisas utnyttjande av, utöver statistik och forskningsdata, även invånarnas uppfattningar som man kan samla in exempelvis genom arbetsgrupper, säkerhetspromenader eller enkät. [11]

Säkerhetsplanering görs i lite varierande omfattning i kommunerna beroende av kommunstorlek och resurser som därmed finns att tillgå. Möjligen har utvecklingen av indikatorer inte heller alltid varit så konsekvent och systematisk på grund av detta. Det är överhuvudtaget mycket krävande att fastställa bra indikatorer som gynnar säkerhetsplanering. Det finns dock bra exempel såsom Inrikesministeriets linjedragningar som grund för lokal och regional säkerhetsplanering [11]. De innehåller sex centrala säkerhetstema som exempel: Minskning av kriminalitet bland unga, utveckling av säker-

heten i boende för äldre, minskat närståendevåld, främjande av bra befolkningsrelationer, förebyggande av säkerhetsproblem på grund av alkohol samt säkerhet i offentliga lokaler. För varje tema har även fastställts möjliga indikatorer som kan användas.

Denna rapport ger en verksamhetsmodell för att koordinera ovan nämnda säkerhetsplan regionalt. Dessutom lyfter den fram nya, möjliga indikatorer som lämpar sig för lokalt säkerhetsarbete samt presenterar en modell för att konstruera en enhetlig databas. Observeras bör att vid granskning av verksamhetsmiljön kan området inte vara för omfattande, så att man inte generaliserar för mycket i beskrivningen av verksamhetsmiljön. Informationen som produceras som resultat av uppföljning och framsynsarbete ska gynna förutom stora områden även områdets kommuner, deras strategiarbete och verksamhetsplanering angående detta. Därmed identifierar modellen behovet av att beakta regionala särdrag utöver drag i allmän säkerhetsplanering och framsyn. En enhetlig regional rapportering underlättar också planering och verksamhet på statsrådsnivå.

Den utvecklade modellen innehåller förslag på kvantitativa uppföljningsindikatorer, men dessa är inte den enda källan för information. Modellen vägleder också till en bred insamling av olika svaga signaler, såsom iakttagelser och respons från arbetstagarer om genomslag av åtgärder som förbättrar beredskapen och den inre säkerheten.

När man tar ATT-modellen i bruk är det nödvändigt att kartlägga vilka etablerade eller startande uppföljningsfunktioner som ger relevant information för situationsmedvetenhet inom säkerhet. Modellen beaktar målet som skrivits in i Strategin för den inre säkerheten om att göra kommunernas och landskapens säkerhetsplanering till en enhetlig del av de elektroniska välfärdsberättelserna.

Granskningen av områdets säkerhet börjar redan på nationell nivå av globala megatrender, såsom ett tätare inbördes beroende i världsekonomin, äventyrande av hållbar utveckling, utveckling inom teknologi och en försvagning av traditionella demokratiska institutioner. Flöden på nationell nivå används för att förutse den regionala nivån, och verksamhetsmodellen hjälper att följa yttringar av drivkrafter för förändringar i den inre säkerheten som kommer av globala och nationella megatrender (indikatorer som beskriver hot, sårbarhet och resiliens) enligt Strategin för inre säkerhet [12].

Det föregripande arbetet som utvecklats för ATT-modellen länkas till värdekedjan för säkerhet som en del av säkerhetsplaneringen i enlighet med de nationella linjerna för lokal och regional säkerhetsplanering (bild 1).

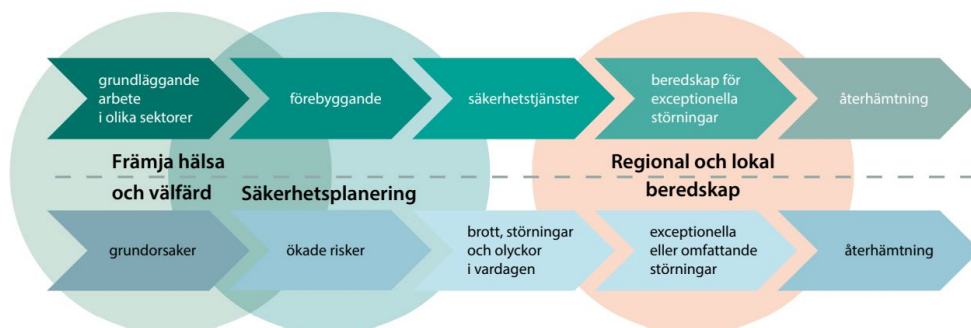

Bild 1. Värdekedja för säkerhet [11]

Genom åtgärderna i säkerhetsplaneringen strävar man efter att ta itu med de grundläggande orsakerna till skadliga fenomen. Därmed ska föregripande arbete på längre sikt bidra till en identifiering av sådana säkerhetsfenomen som skulle kunna förebyggas genom tidigt stöd och ingripande om man i god tid förstod den kombinerade effekten av olika faktorer. Grundläggande orsaker kan till exempel vara brister i grundtrygghet, faktorer som framkallar utanförskap, segregation och polarisering eller faktorer som riskerar trygga uppväxtförhållanden för barn och unga (såsom droger, närståendevåld och mobbning i skolan). I det här föregripande arbetet måste man se långt bakåt och långt framåt.

Beredskap för allvarliga och geografiskt omfattande eller på annat sätt regionalt betydande störningar är ett föregripande arbete på kort sikt. Beredskapen planeras och genomförs både regionalt och lokalt med en samarbetsmodell för övergripande säkerhet i enlighet med samhällets säkerhetsstrategi. Bland annat en regional riskbedömning och lokala välfärdsberättelser är centrala dokument som främjar regional framsyn.

2.3 Allmän beskrivning av ATT-modellen

ATT-modellen består av tre faser (bild 2). I den första fasen samlas säkerhetsinformation i området genom att identifiera hot, sårbarhet och områdets egna styrkor (resiliens). I den andra fasen utvärderas och analyseras den insamlade informationen och samtidigt skapas en uppfattning av dessa över säkerheten i området. I den tredje fasen skapas lösningar och överenskommelser om genomförandet av dem.

Bild 2. ATT-modellens faser

I den första fasen sammanställs olika uppgifter som beskriver säkerhetssituationen, såsom information från uppföljningsindikatorer samt experternas tysta kunskap. Tyst kunskap är intuitiv, icke-verbal kunskap som människan tillägnar sig via praktiska erfarenheter; kunskapen grundas på känsla eller på övertygelse om kunskap. [13] Denna information analyseras och jämförs till exempel med områdets befolkningsgrund, miljöförhållanden och nationella uppgifter för att bilda information om sakförhållanden.

I utvärderings- och analysfasen ska även inverkan från megatrender identifieras och så kallade svaga signaler uppmärksammas, vilka kan vara de första symtomen på kommande förändringar. Tyst kunskap kan avkoda eller hjälpa till att förstå svaga signaler. I regional framsyn beaktas information från det nationella föregripande arbetet som lämpar sig för området samt dess betydelse för området bedöms. Arbetsmodeller för regionalt föregripande arbete presenteras i kapitel 4.

Efter en gemensam utvärdering och analys definieras nödvändiga regionala åtgärder och man fattar beslut om vilken instans som svarar för genomförandet av dessa och med vilken tidsplan. Verksamhetsmodellen för regional säkerhet förutsätter flexibelt och långsiktigt arbete av olika aktörer, så att man får en helhetsbild av förhållandet i den regionala säkerheten. Det är viktigt att säkerhetsmyndigheter och andra lokala aktörer har en gemensam syn på de centrala utmaningarna, deras potentiella bakgrundsfaktorer och de justeringar som behövs.

Strukturerna som visas i följande kapitel 1.4–1.5 beskriver framför allt information; insamling, analys och omformning till förslag på beslut. Den egentliga organisationsstrukturen ska lösas från fall till fall, då olika nivåer kan kombineras på ändamålsenligt sätt. Samordnade strukturer och processer som redan fungerar och har etablerats i området bör utnyttjas till användbara delar. Samtidigt bör man identifiera nya informationskällor, informationsproducenter och strategiska kompanjoner, så att den regionala situationsmedvetenheten är så övergripande som möjligt. I samband med detta är det

också nödvändigt att kritiskt granska eventuella överlappningar vid insamling och analys av information. Målet är en informationsorienterad verksamhetsmodell.

2.4 Identifiering av hot, sårbarhet och resiliens

Myndigheter som svarar för säkerheten följer sin verksamhetsmiljö och strävar efter att alltmer informationsorienterat svara på aktuella utmaningar om säkerhet. Många utmaningar vad gäller säkerhet förutsätter dock en tvärsektoriell uppföljning, förutseende och åtgärder. I dessa är det ofta en fråga om dimensioner av mänsklig säkerhet (human security), såsom uppfyllande av mänskliga rättigheter och välfärd samt miljö-säkerhet.¹

Säkerhet och känslan av den är också kopplad till konkurrensförmågan i det lokala näringslivet och mer allmänt till de regionala livskraften. Företagen svarar nuförtiden till hög grad för samhällenas kritiska infrastrukturer; för de tekniska strukturerna och tjänsterna som möjliggör vårt sätt att leva idag och som vi är oerhört beroende av speciellt i stadsliknande miljöer. Osäkerhet på samhällslevelig nivå orsakas bland annat av egendomsbrott, störningar i el- och datatrafik samt utanförskap bland medborgare.

Därmed ska säkerhet även betraktas ur medborgarnas synvinkel och man bör sträva efter att förbättra deras levnadsförhållanden. Faktorer som inverkar på säkerheten beror på synvinkeln. För äldre människor i glest bebyggda områden kan ett hot mot säkerheten utgöras av försäljare som går från dörr till dörr, för barn kan det vara våldsamma föräldrar eller mobbning i skolan, för ungdomar kan det vara vänner som fastnat i droger eller vuxna som använder sin makt på fel sätt, för föräldrar bristen på omsorg för de egna föräldrarna, för de bostadslösa rädslan för våld osv.

I ATT-modellen har man strävat efter att utmana den sektoriella uppfattningen om säkerhet genom att dela in regional säkerhet i fyra teman som riskerar säkerheten och/eller försvagar känslan av säkerhet: naturfenomen och miljö, funktion i tekniska system, mänskliga förhållanden samt avsiktlig skadegörelse och brottslighet. Temana presenteras mer utförligt i kapitel 2.

¹ Begreppet mänsklig säkerhet som lanserades i utvecklingsrapporten år 1994 i FN:s utvecklingsprogram (UNDP) har utvidgats till att omfatta även en dimension av miljö-säkerhet. Ett globalt index för mänsklig säkerhet består av indikatorer i tre kategorier: ekonomiska, miljömässiga och sociala/samhälleliga (i denna ingår även hälsa, utbildning, respekt för olikhet, fred, bra förvaltning samt livsmedelssäkerhet) <http://www.humansecurityindex.org/>

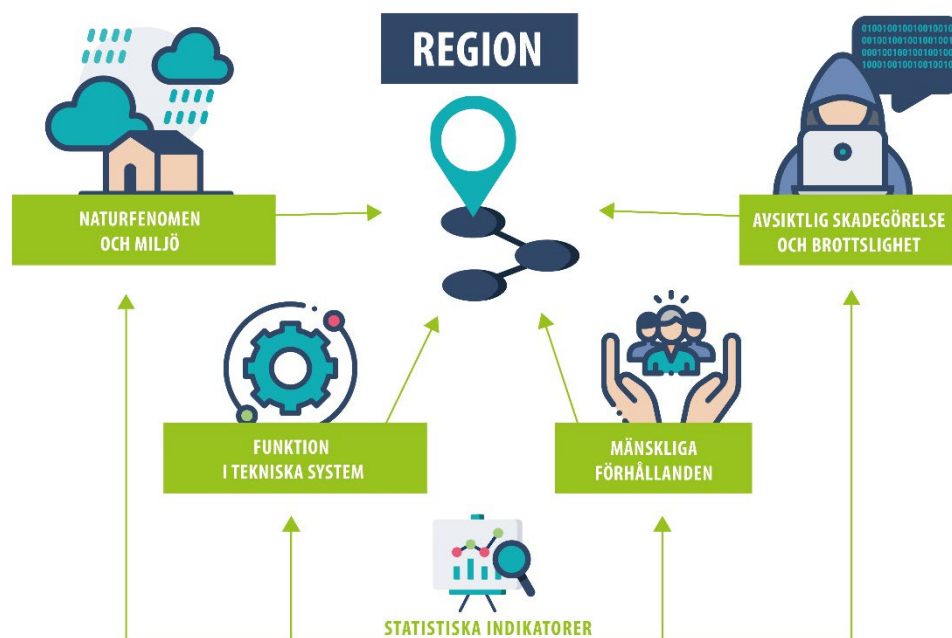

Bild 3. Säkerhetsteman som upprättats i projektet

En omfattande utvärdering av säkerhetsmiljön förutsätter också att indikatorerna beskriver både upplevd (subjektiv) känsla av säkerhet och säkerhet som är oberoende av personen som tolkar den (objektiv). Detta är nödvändigt eftersom dessa påverkar varandra till och med på ett motsägelsefullt sätt: enligt undersökningar kan en ökad objektiv säkerhet (såsom mindre brottslighet) paradoxalt göra människor mer känsliga för upplevelser av mindre säkerhetshot och göra att de upplever osäkerhet. Exempelvis kan de som med minsta sannolikhet blir offer för brott känna mest rädsla för att råka ut för detta. På motsvarande sätt är människogrupperna med de största riskerna minst rädda för att bli offer. [10] Beredskap för säkerhetshot och lösningar för säkerhetsproblem är överhuvudtaget en fråga om en övergripande resiliens i samhället, där även förtroende och delaktighet har en mycket central roll.

2.5 Insamling av information och analys i ATT-modellen

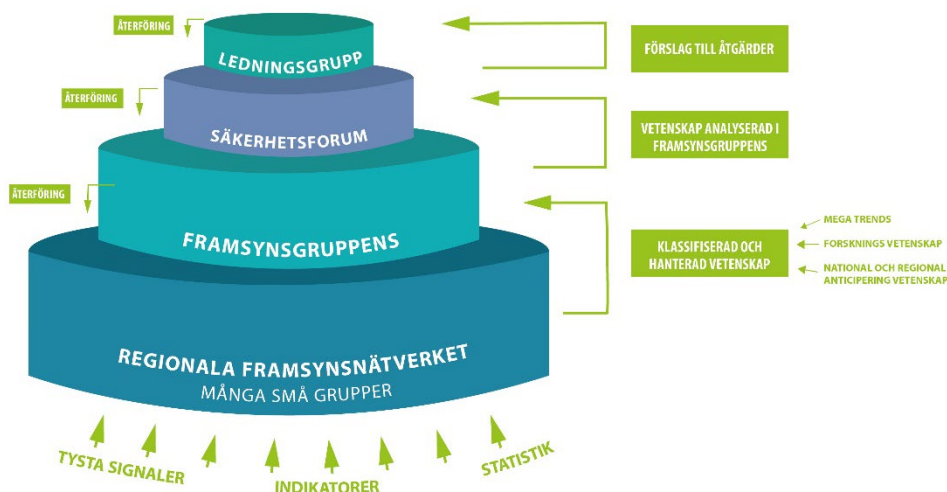

Bild 4. Insamling av information och övergång i ATT-modellen

Det **regionala framsynsnätverket** som ligger som grund för modellen består av aktörer som har möjlighet att samla in relevant information från olika instanser. Som framsynsinformation används färdigt nationellt material (inkl. rekommenderade indikatorer och etablerade statistisk uppföljning) samt framsynsarbete och analyser som utarbetats av olika aktörer. Centrala aktörer i nätverket är exempelvis kommuner, säkerhetsmyndigheter, aktörer inom regionförvaltning, tjänsteleverantörer av kritisk infrastruktur, leverantörer av nationell och regional uppföljningsinformation samt instanser som ansvarar för upprätthållandet av olika informationssystem (se närmare bilaga 1). Inom ramarna för nätverket och speciellt i dess smågrupper kan man diskutera och förmedla tyst kunskap till analysgrupperna.

Som stöd för aktörerna inom det regionala framsynsnätverket kan man utbilda **säkerhetskoordinatorer** som skulle vara med i framtidsgruppens verksamhet och som skulle få ta ansvar för stödet till framsynsnätverkets aktörer. De skulle kunna förmedla Säkerhetsforumets uppfattningar till nätverket om vilken information som ska samlas in och varför. Säkerhetskoordinatorn skulle också kunna förmedla diskussionen som förts i **Säkerhetsforumet** till aktörer i nätverket i en form som tjänar dem samt forumets tolkningar av produktmaterial som levererats till den. På motsvarande sätt skulle säkerhetskoordinatorn kunna förmedla nya behov av uppföljning som kommit upp i nätverket att begrundas av säkerhetsforumet.

Det regionala framsynsnätverket består av enstaka aktörer eller små grupper så att varje aktör har tilldelats ett ansvarsområde för den producerade informationen där. Gruppernas storlek bestäms enligt omfattningen av datainsamling som de ansvarar för samt enligt storleken på verksamhetsområdet. I vissa situationer kan en person samla in informationen som behövs till exempel från befintlig statistik, men i vissa fall behövs en liten grupp för att sammanställa informationen. Massdata kan till exempel "förbehandlas" i smågrupper så att man säkerställer informationens tillförlitlighet och användbarhet.

Som ett exempel på tvärsektoriellt arbete för insamling av säkerhetsdata kan man använda regionala aktörers gemensamma beredskapsövningar. Extern bedömning som gjorts i övningar kan användas genom att samla ihop information om sårbarhet som iakttagits i beredskapen för att användas som uppföljningsinformation i det regionala framsynsarbetet.

För publicering av informationen bör aktörerna ha en gemensam plattform där man sammanställer framsynsinformation som delas gemensamt. Varje användare av nätplattformen ansvarar för att den delade informationen på plattformen är säkerhetsklassificerad så att den kan delas för gemensam användning. Utöver publicering och granskning av informationen behövs även en datasäker arbetsplattform som är lätt att använda i framsynsarbetet.

I kärnan av ATT-modellen (bild 4) finns en fas där man analyserar information från uppföljningen samt bedömer förändringar i verksamhetsmiljön och effekten av åtgärder på ett förutseende sätt. **Framsynsgruppens (analysgruppens)** huvudsakliga uppgift är att bedöma och analysera information för strategiskt arbete i Säkerhetsforumet. Framsynsgruppen kan ordna arbetsgrupper som stöd för sitt arbete samt styra deras arbete. Framsynsgruppens främsta uppgift är att utarbeta en övergripande uppfattning om den regionala säkerheten. Framsynsgruppen bör identifiera relevanta förändringsfenomen, utvecklingstrender och svaga signaler. Uppföljningen av förändringar i verksamhetsmiljön kan uppdelas till exempel enligt PESTE-formatet (political, economic, social, technical, environmental) [15]. Tolkningen av förändringsfenomen fördjupas genom att göra fenomen till en del av vardagen och genom att granska de positiva och negativa effekterna av fenomen med tanke på olika funktioner. Om man vill kan man granska effekten av förändringsfenomen och åtgärder på ett djupare plan för varje funktion och fortsätta arbetet på en noggrannare nivå. En genomförd kartläggning av en verksamhetsmiljö uppdateras tidvis med hjälp av ny information. Stora förändringsfaktorer förändras inte på rubriknivå på kort sikt, men man kan hitta nya synvinklar till dem [16].

Deltagare i framsynsgruppen kan vara, utöver exempelvis analysfunktioner hos aktörer som hör till framsynsnätverket, även högskolor och forskningsinstitut som kan

komplettera med expertis angående fenomenen. Eftersom framsynsgruppens arbetsbeskrivning är omfattande, kan den uppdelas i mindre analysenheter. Dessa kan ansvara för exempelvis indelade temahelheter i MATTI-projektet: naturfenomen och miljö, funktion i tekniska system, mänskliga förhållanden samt avsiktlig skadegörelse och brottslighet.

2.6 Planering och beslutsfattande

I enlighet med ATT-modellen skulle **Säkerhetsforumets** uppgift alltså vara att ansvara för strategin angående regional säkerhet och förberedelser och linjedragningar för åtgärder i anknytning till detta (t.ex. upprättande av avsiktsförklaring eller utvecklingsgrupper). Säkerhetsforumet ansvarar också för genomförandet av åtgärder som planerats gemensamt i möjlig utsträckning enligt lagen (bild 5). Som stöd för beslutsfattande används analyser och bedömningar som tagits fram av framsynsgruppen. Forumets uppgift är också att följa effekten av åtgärderna som härleds från strategierna och att vid behov inleda förberedelser för nya åtgärder. Forumet bör bestå av ansvarspersoner och mellanchefer på minst operativ nivå, vilka har en daglig kontakt med vardagens säkerhetsarbete. Det vore bra om forumet hade representanter från instanser som samordnar den regionala säkerhetsplaneringen och beredskapen och som svarar för förverkligandet av dessa, såsom räddningschef, kommundirektör eller chef för regionförvaltningsverket. Forumet kan bildas på ett naturligt sätt av ett redan fungerande samarbetsorgan som vid behov kompletteras med nya aktörer.

Ledningsgruppen för säkerhet bekräftar strategin för det regionala säkerhetsläget och åtgärder i anknytning till detta. Detta organ kan vara samma som säkerhetsforumet. Ledningsgruppens uppgift är att följa säkerhetssituationen i området och vid behov definiera mer omfattande tvärssektoriella åtgärder för att förbättra säkerhetsnivån.

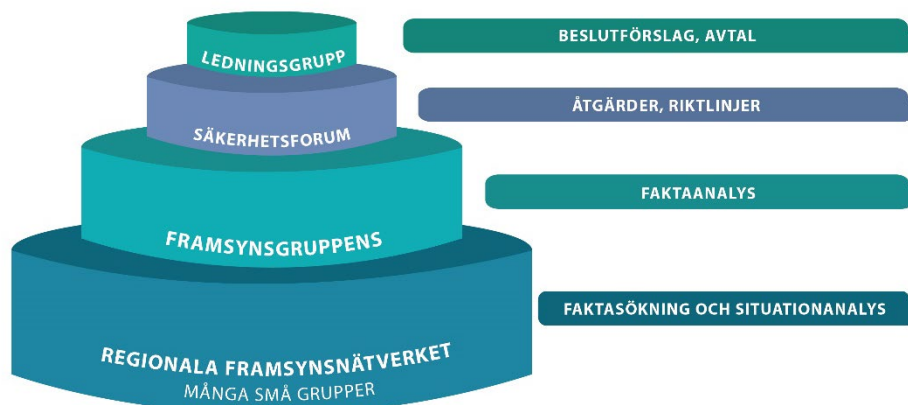

Bild 5. Verksamhetsskeden i ATT-modellen

2.7 Införande av ATT-modellen

Införandet av ATT-modellen ska anpassas till de egna behoven i varje område och till strukturen i ledningen. Det finns redan flera regionala sammanslutningar i vårt land som följer säkerhetssituationen och vars verksamhet är etablerad. ATT-modellen är avsedd att vara ett stöd för dessa i uppföljning och förutseende gällande säkerheten, och därför är den inte strukturellt tvingande.

Eftersom områdena är olika till sin omfattning kan det vara nödvändigt att kombinera olika skikt i den ovannämnda modellen med varandra, då modellen kan utformas med 2–4 skikt. Det väsentliga är att man förverkligar insamling och analys av säkerhetsinformation som modellen möjliggör och att man förutser säkerhetssituationen.

ATT-modellen förutsätter konsekvens och regelmässighet för att vara ett övertygande och användbart verktyg för säkerhetsplanering och framsyn. För att fungera förutsätter ATT-modellen planering och överenskommelser om vilken information man producerar, i vilken form, med vilken tidsplan och av vem. Rapporterna ska vara så informativa som möjligt och riktas till varje användarinstans. Dessutom ska de ha en enhetlig struktur så att man kan skapa tillförlitliga informationsprodukter som så enkelt som möjligt kan användas i beslutsfattande och därmed även utveckla informationsresurser, vilket än mer stöder planering på längre sikt.

3 Förslag på uppföljningsindikatorer

Indikatorerna som identifieras i projektet kan indelas i tre typer: indikatorer som beskriver säkerhetshot, sårbarhet och resiliens. Avsikten är att dessa tillsammans, förenade till fenomenspecifika indikatorbuntar, stöder både statistisk uppföljning av utvecklingen, regional situationsmedvetenhet och framtidsarbete, där man också använder engagerande framsynsmetoder (exempelvis faciliterade framtidsgrupper och scenarioarbete).

Uppföljningsindikatorerna har delats in i följande teman:

Naturfenomen och miljö

Betydande förändringsfaktorer som anknyter till naturfenomen och miljö består av indikatorer för allt vanligare extrema vädertyper samt anpassning och beredskap för klimatförändringar. Dessa består av olika effekter på infrastrukturen, befolkningens hälsa och levnadsförhållanden samt på djur, växter, spannmål eller byggnadsbestånd. De allt vanligare extrema väderfenomenen visar sig exempelvis genom antalet högsommar-, storm- och väldigt kalla dagar per år. Antalet räddningsuppdrag som beror på naturfenomen per år samt den årliga tiden för stopp i eldistributionen på grund av blåst och storm ger å sin sida en uppfattning om belastningen för myndigheterna och hemhushållen. Möjliga indikatorer kan även vara antalet kritiska fastigheter i områden med en betydande risk för översvämning eller antalet trafikolyckor som beror på väderförhållanden.

Temat har indelats i följande indikatorbuntar:

- Klimathot
- Natur som förändras
- Hälsokonsekvenser
- Beredskap för konsekvenser

Funktion i tekniska system

Indikatorerna som anknyter till funktionsförmågan i de tekniska systemen ger information om kapaciteten i den kritiska infrastrukturen, det ömsesidiga beroendet mellan tekniska system samt om digitaliseringens effekter på säkerheten. Störningar i eldistribution, cyberattacker, allvarliga störningar i transporter och ett längre uppehåll i vattentillförsel är exempel på hot mot den kritiska infrastrukturen. Tåligheten i kritisk infrastruktur kan följas upp till exempel genom andelen klimatsäkra ledningar och förny-

ade rör i vattenledningsnätverk. Det ömsesidiga beroendet kan följas upp främst genom antalet långvariga avbrott i eldistribution och genom att analysera sidoeffekter av avbrotten såsom problem för olika aktörer som orsakas genom datatrafiksystem. Digitaliseringens effekter eller beredskap för cyberhot kan följas exempelvis genom att mäta beredskapen hos företag eller aktörer inför ovannämnda förhållanden, företagens eller aktörernas erfarenheter av dem samt genom att analysera företagens eller aktörernas bedömning av de realiserade konsekvenserna.

Temat har indelats i följande indikatorbuntar:

- Störningar i transporter
- Cybersäkerhet
- Byggande
- Störningar i eldistribution
- Störningar i vattentillgång

Mänskliga förhållanden

Indikatorer som klassificeras i mänskliga förhållanden består av olika indikatorer som beskriver medborgarnas välbefinnande och säkerhet i vardagen, såsom risker för utanförskap, utbildningsmöjligheter och samhällelig delaktighet. Indikatorer som rör mänskliga förhållanden har vidare delats in i fem temaområden. Dessa är ungdomars utanförskap, segregation, ojämlikhet, säkerhet i uppväxtmiljö och säkerhet i arbetsmiljö. I dessa har man skilt på faktorer som rör ojämlikhet mellan människor (såsom säkerhet i boendet för ensamboende äldre) och mellan bostadsområden (såsom ensidigt bostadsbestånd i ett område), liksom på faktorer som uttrycker osäkerhet i ungas uppväxtmiljö (såsom tillgången på droger) och ungdomars utanförskap (såsom bristen på utbildning eller föräldraskap). Temaområdena innehåller flera indikatorer som tillsammans bildar en bunt indikatorer som beskriver temat.

I projektet som begrundade indikatorer i den regionala utvecklingen betonade man indikatorer om välbefinnande som grundades på erfarenhetskunskap (såsom ensamhet, osäkerhet). Dessutom såg man ett behov av att följa utbildning, sysselsättning, välbefinnande och hälsa hos befolkning med utländskt ursprung som en övergripande, separat och fördjupad granskning. [17] I ATT-modellen har man beaktat dessa rekommendationer bland annat genom att ta med indikatorer som beskriver osäkerheten som olika befolkningsgrupper upplever.

Temat har indelats i följande indikatorbuntar:

- Ojämlikhet
- Segregation

- Säkerhet i uppväxtmiljö
- Ungas utanförskap
- Säkerhet i arbetsmiljö

Avsiktlig skadegörelse och brottslighet

Ett centralt temaområde har ansetts vara allmän ordning och säkerhet. Detta har traditionellt mätts bland annat med gatusäkerhetsindex som redogör för egendoms- och våldsbrott samt antalet rattfylleri i förhållande till befolkningsmängden och som kommit till polisens kännedom. Utöver detta skulle man på regional nivå kunna följa säkerheten i stora publikevenemang och biverkningar av dessa, såsom utvecklingen av drogbrottslighet. Ett annat tema som granskas är tillförlitligheten i brottsbekämpning och rättssystem. Detta kan bedömas exempelvis med parameter som beskriver funktionsförmågan hos rättslig myndighet eller säkerhetsmyndighet att ställa skyldiga till svars för brott. Även allvarlig brottslighet har betydande konsekvenser på regional nivå, såsom lokalt organiserad brottslighet och extremistiska rörelser som kan visa sig som hatbrott. Känslan av säkerhet kan ha samband med offerupplevelser och tillgången till stödtjänster för offer, så därför föreslås att dessa också följs upp.

Temat har indelats i följande indikatorbuntar:

- Tillförlitlighet för brottsbekämpning och rättssystem
- Allvarlig brottslighet
- Allmän ordning och säkerhet.

4 Att observera i verksamhetsmodellen

4.1 Områdets omfattning

Området för säkerhetsplaneringen kan inte vara för omfattande så att man inte generaliserar beskrivningarna av verksamhetsmiljön för mycket. Eftersom olika myndigheter och verksamhetsutövare har olika områdesgränser, kommer vilken begränsning som helst att kräva extra arbete vid val av åtminstone vissa indikatorer och statistikuppgifter. Informationen som produceras som resultat av uppföljning och framsynsarbete ska gynna förutom stora områden även områdets kommuner, deras strategiarbete och verksamhetsplanering angående detta. Det är väsentligt att man då producerar säkerhetsinformation även för mindre områden som kommuner, stadsdelar eller gränstrakter.

Upprättandet av en lista över den insamlade förhandsinformationen och indikatorerna som jämförs försvåras av att områdesenheter varierar mycket i olika material. Ett exempel är att trots att indikatorerna för välbefinnande och hälsa i databasen Sotkanet är tillgängliga för kommuner och landskap, är regionindelningen i många andra indikatorer någon statistisk enhet (storområde).

För uppföljningen av säkerhetssituationen är det centralt om urvalet (ca 1000, 15–79 åriga personer) i Polisbarometern som förverkligas vartannat år, skulle kunna utvidgas från det nuvarande; detta skulle möjliggöra en granskning av resultaten på en lägre regional nivå än ett storområde. Språk- och kulturminoriteterna är också tämligen svagt representerade i nationella och lokala uppföljningsundersökningar. Befolkningsundersökningen (UTH) som riktas till befolkning av utländskt ursprung och som genomförs av Statistikcentralen, Institutet för hälsa och välfärd och Arbetshälsoinstitutet skulle vara bra att upprepa regelbundet, eftersom den innehåller omfattande frågor om säkerhet och grundläggande orsaker till den, och vars svar skulle kunna jämföras med andra befolkningsundersökningar. Den senaste insamlingen av material gjordes 2014–2015.

Svårigheten med genomförandet av modellen är att arbetet med insamlingen av säkerhetsinformation samt förberedelser för analys och säkerhetsplanering görs vid sidan av det egna huvudsakliga arbetet. Detta gäller såväl regionförvaltningsverket som för närvarande svarar för samordningen, som även andra aktörer. På regional nivå bör det, utöver tvärssektoriella samtalsforum, finnas gemensamma analysgrupper eller

analysfunktioner med vilka man kan dela och koordinera arbetsbördan och som kan förädla skedena och informationsprodukterna i processen.

Städerna har sedan tidigare inbördes samarbete vad gäller utbyte av information, beredskap och säkerhetsplanering, inklusive inbördes kontakt mellan personer som ansvarar för säkerhetsfrågor och utbyte av erfarenheter. Mervärdet av det regionala samarbetet för städerna kommer av identifieringen av systemiskt ömsesidigt beroende.

4.2 Plattform för lagring vs. egna lagringssystem

Ett centralt mål för ATT-modellen var att säkerställa att indikatoruppgifterna angående områdenas och kommunernas säkerhet skulle vara jämförbara med varandra. Då skulle dessa kunna användas även på nationell nivå för att bedöma läget för säkerheten. Regionala modeller har utvecklats på olika håll i landet. Utvecklingsarbetet har alltid grundats på områdets egna behov och därför kan olika modeller inte likställas med varandra. Regional jämförbarhet kan säkerställas genom att införa en gemensam datateknisk plattform där data lagras (se kapitel 6). Detta skulle förutsätta gemensamma anvisningar på nationell nivå om vilken information som lagras på plattformen och i vilken form samt statsförvaltningens åtagande att upprätthålla plattformen. Dessutom ska varje aktör ha rätt att lägga till även sådan säkerhetsinformation på plattformen som har betydelse för varje område.

Alternativt kan varje område lagra uppgifterna i sina egna system. Då kan man i systemet lagra betydligt mer uppgifter och iakttagelser som stöder det egna områdets behov. Ur systemet kan man vid behov plocka ut indikatorer som behövs på statsförvaltningens nivå. Ett exempel på detta är den föregripande lägesbilden för säkerhet som förverkligats av Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland och som samlar in personalens observerade störningar samt iakttagelser från området gällande t.ex. bildning och kultur, basservice osv. Iakttagelserna lyfter fram bl.a. en ökning av sjukledighet, mobbning, konkurser, infektioner o.d. Dessa har ofta ingen betydelse på nationell nivå, men på regional nivå är informationen viktig.

4.3 Information som samlas in; omfattning, mängd och typ

Den mest utmanande fasen i insamlingen av säkerhetsinformation är att bestämma vilken information som ska samlas in från området. Ett styrande kriterium kommer att vara information som statsförvaltningen behöver, vilket bestäms utgående från den nationella säkerhetssituationen. Det är dock önskvärt att högst några saker som följs upp styrs uppifrån och nedåt, och att huvuddelen av faktorerna som mäts kommer av områdets egna behov. Helheten av faktorer som mäts och följs upp bör vara högst 4–5 st./säkerhetstema eller -område.

De flesta omständigheter som följs upp bör bestämmas enligt säkerhetssituationen i det egna området för att instanser som kopplas till verksamheten överhuvudtaget ska uppleva uppgiften som meningsfull. Dessutom ska observeras att uppgiften inte ska innehålla sådan mätning eller uppföljning som inte redan genomförs. Sammanställningen av säkerhetsinformation och framsynen ska i huvudsak inte orsaka nya uppgifter för aktörerna i området. Däremot kan uppgifterna innehålla kombination av redan sammanställd information med annan information som producerats i området samt ny analys och bedömning av den.

I vissa fall kan man hamna i en situation där man bör begrunda införandet av nya parametrar. I detta fall kan man utnyttja anvisningarna gällande urvalskriterierna för indikatorerna som presenteras i kapitel 5.3 i denna rapport. Om man behöver nya parametrar för informationsbehov på nationell nivå bör staten ge stöd för sammanställningen av basinformation till exempel med hjälp av utredningsprojekt som finansieras separat.

Säkerhetsinformation är inte objektiv och fri från värderingar, utan informationen samlas in, analyseras och utnyttjas i beslutsfattande som oundvikligen grundas på vissa värden, genom att välja och begränsa. Det är viktigt att vara medveten om illusionen av objektivitet speciellt i samband med automatisering vid analys av stora datamängder. Automatiseringen kan också försvåra beslutsfattandet: medföra generaliseringar med medelvärden som det är svårt att grunda mål och åtgärdsprogram på. [18] Därmed är valet av centrala indikatorer framtidspolitisk: vilken utveckling vill man följa. [19]

4.4 Bedömning av insamlat material

I verksamhetsmodellen övervägs, utöver förädling och visualisering av uppföljningsinformation, även betydelsen av olika trender, svaga signaler och systemiska risker för områdets säkerhetssituation. Denna bedömning måste göras omsorgsfullt både vad gäller kvantitativa och kvalitativa indikatorer. Vad gäller hot mot liv och hälsa kan en enskilda händelse som riskerar säkerheten inverka betydligt på känslan av säkerhet, vilket ändå inte nödvändigtvis innebär en mer omfattande försvagad säkerhetssituation. Vissa hot är det meningsfullt att följa på en regional nivå först när antalet fall är betydande, såsom egendomsbrott som organiseras utomlands och som kan förekomma i ett visst område. Exempelvis cyberhot riktas ofta mot en viss verksamhetssektor, men konsekvenserna kan begränsas lokalt till exempelvis hälsosektorn i enskilda kommuner.

Det är viktigt att definiera den egna regionala larmgränsen i bedömningen av informationen. Denna påverkas av bl.a. områdets demografi, fenomenets nuvarande situation (t.ex. antal misshandel/invånare), situationen i andra motsvarande områden samt utvecklingstrenden för situationen. Varje trend och fenomen ska bedömas från fall till fall. Detta kräver utbildning och kunnande samt utbyte av information som gäller hela landet. Dessutom ska övriga faktorer bedömas som anknyter till situationen och som kan ändra säkerhetsstatistiken. Exempelvis kan turistsäsongen öka antalet dödsfall med snöskoter, närheten till gränsövergång kan öka stölderna av utombordsmotorer och semesterresor kan öka antalet fall av mässling, och då är dessa inte pålitliga som bestående säkerhetsindikatorer.

4.5 Säkerhetskoordinatorer och användarutbildning för ATT-modellen

Uppföljnings-, bedömnings och framsynsverksamhet bör ha en huvudsaklig koordinator som är oberoende av myndigheter som utför säkerhetsarbete och vars placering skulle kunna vara exempelvis i landskapsförbundet. Alternativt skulle det kunna finnas flera koordinators från myndigheter på så sätt att de skulle leda insamlingen av temaspecifik säkerhetsinformation och för sin del utnyttja arbetet som utförs i de egna organisationerna. Säkerhetskoordinatorerna skulle också kunna stödja chefer i arbetet med att etablera åtgärder på fältet som härrör från säkerhetsplanerna och beredskapsstrategierna.

För att ATT-modellen skulle börja utnyttjas så brett som möjligt bör olika myndigheter och aktörer utbildas för användningen av den. Utbildningen kan genomföras exempelvis genom att utbilda säkerhetskoordinatorer som utsetts i området samt genom att producera material för dem för handledning av områdets aktörer. Även i fortsättningen bör man fästa uppmärksamhet vid utbildning av säkerhetskoordinatorer och vid att hålla dessa à jour. Genom dessa kan man förmedla information till områdenas framsyns nätverk om indikatorer som behövs samt motivera betydelsen av dessa för att förstå säkerhetssituationen.

4.6 Framsynsgruppernas sammankomster

Framsynsgruppernas sammankomster ska kopplas till uppdateringscyklerna för informationen. Dessutom bör grupperna ha beredskap att samlas snabbt vid behov ifall ett plötsligt "vilt kort" eller en "svart svan" dyker upp i verksamhetsmiljön. Den här typen av snabba förändringar kan exempelvis vara en ny typ av brottslig verksamhet, sårbarhet genom nya teknologier eller nya sorters droger.

4.7 Tidsramar för beredskap och säkerhetsplanering

Framsynsarbetet ska vara kontinuerligt och oberoende av politiska och administrativa värderingar. Ett sätt är att lägga upp en årsplan som ger rytm åt materialinsamlingen, analysen och de olika faserna i beslutsfattandet och som binder dessa vid varandra. Strukturering genom en årsplan är bekant för de flesta aktörer, eftersom den har använts redan vid framsynsarbetet angående den regionala utvecklingen.

Tidsramen för framsyn som stöder säkerhetsplaneringen skulle kunna vara 3–10 år, beroende på hur snabbt trender utvecklas som anknyter till grundorsakerna. Tidshorisonten för framtidsarbetet och riskbedömningen som främjar den gemensamma regionala beredskapen skulle kunna vara kortare än så, exempelvis från några månader till tre år. I samband med uppföljning av kvantitativa indikatorer som beskriver den regionala utvecklingen rekommenderas att även granska utvecklingen under de senaste 6–8 åren. Framtiden bör å sin sida förutses fyra år framåt enligt tidshorisonten i ekonomisk planering. [17] Det finns inte en enda korrekt tidsram, utan uppföljnings- och framsynsarbetet ska spegla den allmänna utvecklingen i regionen samt trenderna och drivkrafterna som påverkar den.

4.8 Att observera i hanteringen av säkerhetskänslig information

Säkerhetsfenomen bör begrundas konkret och angående dessa bör man även dela ut detaljerad information. Utbyte av säkerhetskänslig information förutsätter tolkning av Lagen om offentlighet (1999/621), EU:s allmänna dataskyddsförordning (GDPR), dataskyddsdirektivet för brottmål samt av den nationella lagstiftningen som upprättats med de ovannämnda som grund. Därför skulle det vara viktigt att skapa en enhetlig uppsättning anvisningar om insamling, hantering och utbyte av information som stöd för alla de regionala säkerhetsnätverken.

Utbyte av säkerhetsinformation kräver gemensamt arbete, samarbetsavtal och konfidentiella, personliga relationer, vars uppbyggande störs vid byten av tjänstemän och personal inom organisationerna. Det kan finnas problem i gränssnitten även inom organisationerna: helhetsbilden och information om läget som den högsta ledningen får (företagens verkställande direktörer, högsta ledningen i myndighetsenheterna) förmedlas inte nödvändigtvis ens till mellanchefer, för att inte tala om de anställda.

Man bör observera att sekretessmärkningen rör hela dokumentet, trots att största delen av informationen i själva verket skulle vara offentligt. Ett problem kan utgöras av att sekretessbelagt material ofta inte har någon definierad livscykel när det blir offentligt eller sekretessmärkningen upphör att gälla.

Det finns inte tillräckligt med datasäkra kanaler för utbyte av säkerhetskänslig information. När information sammanställs skapas en riskfylld databas där öppenheten och framför allt plats måste övervägas noggrant. Till exempel följande uppgifter har ännu inte utnyttjats tillräckligt: iakttagelser från uppsökande ungdomsarbete, socialtjänsten och organisationer om ungdomars situation, statistik över olyckor och brottslighet från försäkringsbranschens aktörer, iakttagelser och bedömningar som insamlats från beredskapsövningar, uppgifter från försörjningsberedskapsorganisationen och uppgifter från arbets- och näringsbyråerna.

Sammanställning och analys av tyst kunskap är också en betydande källa för information. Tysta signaler om uppkommande säkerhetsfenomen upptäcks ofta i arbetstarnas vardag, vid myndigheternas inspektionsbesök, i informell växelverkan, arbetsgrupper, planeringsuppdrag och informella diskussioner. Av denna anledning ska det finnas enhetliga metoder att samla in och registrera tyst kunskap, så att uppföljningen och bedömningen av den är möjlig.

4.9 Stöd för användning av ATT-modellen

Som stöd för förverkligandet av ATT-modellen kan man använda kommunala säkerhetsplaner och välfärdsberättelser samt exempelvis aktörer inom den tredje sektorn eller samarbete mellan högskolor. Välfärdsberättelserna som upprättas i kommunerna är kompakta beskrivningar huvudsakligen av välbefinnande och hälsa, men delvis även av säkerhet och främjandet av dessa i kommunen. Välfärdsberättelsen bereds för kommunen en gång under fullmäktigeperioden, och målen och åtgärderna i den uppdateras årligen som en del av kommunplanen. Eftersom välfärdsberättelserna ofta även innehåller uppgifter om säkerhet samt indikatorer som beskriver detta, skulle det vara önskvärt att tidsmässigt lägga datainsamlingen av det regionala framsynsarbetet samtidigt med datainsamlingen för den regionala välfärdsberättelsen. Då undviker man dubbelt arbete och kan komplettera den regionala säkerhetsöversikten med resultaten från båda.

I näringslivet och den tredje sektorn finns mycket tyst kunskap som också bör användas i bedömningen av den regionala säkerhetsnivån. Aktörerna i fråga kan förmedla information till framsynsnätverket också via säkerhetskoordinatoren och smågrupperna. Smågrupperna kan ha olika verktyg såsom nätplattformar för hantering av information. Även läroanstalter skulle kunna tas med i produktionen av uppföljnings- och framsynsarbete. Exempelvis olika fenomen skulle kunna granskas i projektarbeten och avhandlingar. Säkerställandet av hållbar finansiering för uppföljningsundersökningar innebär en utmaning; det nuvarande forskningsarbetet är till stor del projektmässigt och tidsbegränsat.

5 Metoder för framsyn som stöd för ATT-modellen

Finland har varit föregångare inom sektorn för forskning och framsyn gällande framtiden. Därför finns det också rikligt med olika metoder för framsyn. En praktisk handledning för regional framsyn definierar framsynen som en systematisk och engagerande process där man samlar in information och upprättar visioner om framtiden på medellång och lång sikt och som man strävar efter att förbättra kunskapsbasen med för nuvarande beslut samt inleda gemensamma aktioner. [21] I framsynsarbetet betonas ofta engagerande metoder vars syfte är att främja samarbete, genomslag och nätverkande bland aktörer som är centrala för förändringen. Nätverksmässig verksamhet ökar den gemensamma kunskapen bland medlemmarna i nätverket om framtidens utmaningar och möjligheter. [22] En snabb översikt av regional framsyn får man bl.a. av en modell som utvecklats av sex landskap (Södra Österbotten, Egentliga Tavastland, Mellersta Finland, Birkaland, Österbotten och Satakunta [3].

Målet med kartläggning av verksamhetsmiljö är att i tid få information om betydande förändringar som skildrar en ny sorts utveckling och som kräver en ändring av upprättade planer. Information kan insamlas på många olika sätt. Den kan sökas på internet från databaser i online-form genom att strukturera material som producerats av medieföretag, gå igenom forskningsdatabaser eller genom att intervjua experter. Som källa kan man utnyttja bl.a. scenarier som upprättats tidigare, prognoser, opinionsundersökningar, bransch- eller regionspecifika analyser eller marknadsrapporter [21].

Nedan presenteras kort några centrala framsynsmetoder som lämpar sig för användning av regionala samarbetsnätverk.

Analysfasen som tjänar den regionala beredskapen kan på ett naturligt sätt kopplas till processen vid utarbetandet av en regional riskbedömning. Säkerhetsriskerna kan definieras genom en traditionell formel: risk = följderna av en händelse x sannolikheten för att en händelse inträffar [23]. Vid bedömningen av sannolikheten för ett hot bör man också begrunda tidpunkten för händelsen: när skulle hotet kunna bli verklighet? Detta så att man ger sådana säkerhetsfenomen tillräcklig vikt som det inte finns trendinformation om över en längre tid för en bedömning av sannolikheten. Å andra sidan är det bra att använda vägningsfaktorer i bedömningen av effekterna. Inverkan på känslan av säkerhet av ett enstaka, sällsynt och sällan förekommande hot kan vara av stor betydelse. Exempel på denna typ av hot är hot som riktas mot människors liv och hälsa, såsom gärningar med terroristiskt syfte, brott mot liv samt infektionssjukdomar och pandemier. Sålunda är det bra att aktörer i stor omfattning deltar i bedömningen av riskerna gällande säkerheten för att förutse möjliga effekter av att

hotet blir verklighet. I riskbedömningen ska också ingå åtgärder för att hantera risken. Efter dessa faser har man en "restrisk" som dokumenteras och används som en del av följande fas: en värdebaserad diskussion.

Delfoi-tekniken är en insamlingsmetod av experternas ståndpunkter som används för att bedöma möjligheterna i den kommande utvecklingen. Delfoi-tekniken kan grundas på en enkel förfrågan eller till och med på tidskrävande arbete i kommittéer. Tekniken innefattar tre kännetecknande drag: anonymitet, iteration och respons. Expertpanelens uppfattningar kan i den första omgången insamlas exempelvis per e-post, enkät eller intervju. Resultaten från omgången presenteras för panelen så att personen bakom yttrandet inte kan identifieras. I den följande omgången har experterna möjlighet att korrigera sina ståndpunkter exempelvis genom att presentera ytterligare motiveringar för sin tydligt avvikande bedömning eller uppfattning i förhållande till genomsnittet. Delfoi-tekniken kan ha flera korrigeringar omgångar. Om det endast finns en omgång kan den inhämtade informationen kompletteras med till exempel intervjuer eller expertseminarium. Nuförtiden strävar man inte längre efter enighet mellan experterna i tillämpningen av tekniken, utan mångsidiga motiverade uppfattningar om den kommande utvecklingen. För att man ska kunna samla in information av bra kvalitet är valet av expertpanel av avgörande betydelse. Vid valet kan man använda den s.k. snöbollsmetoden där redan valda experter föreslår nya informanter som källor för information (till exempel sådana som representerar annorlunda sakkunskap och s.k. "oliktänkande"). [24] Här måste man dock vara försiktig, så att uppfattningarna som man får in inte är för ensidiga. Delfoi-metoden kan också utnyttjas till exempel i bestämning av åtgärds mål och prioritering [21].

Expertpaneler används ofta i framsynsarbete för att kombinera olika material och presentera en uppfattning om framtidens möjligheter och behov som gäller det aktuella temat. Det centrala är valet av panelmedlemmar, deras motivation, uppgift samt delad kunskap och utveckling av kunskap. Expertpanelens styrka ligger i att metoden för samman olika aktörer som inte nödvändigtvis diskuterar med varandra i vanliga fall. I panelarbetet kan man utnyttja exempelvis metoder som idémöte och SWOT-analys.[21]

Målet med idémöte är att samla idéer från expertgruppen. Metoden grundas på att man genom att producera så många idéer som möjligt får man fram fler sätt att närma sig temat som behandlas. I det första skedet av idémötet framför varje grupp så många idéer som möjligt. Idéerna analyseras inte utförligt i detta skede och det är inte tillåtet att kritisera dem. Ofta är det en ledare som faciliterar diskussionen och styr gruppen till nya teman om idéerna ebbar ut. När det finns tillräckligt med idéer och dessa har antecknats så att alla ser dem börjar man bearbeta dem först parvis, sedan i större grupper. Vanligen grupperas idéerna först och likartade idéer samlas ihop.

Därefter kan man prioritera idéer för analys. Prioritering kan göras exempelvis enligt genomförbarhet eller uppskattade kostnader [21].

Ur framsynsaspekt samlas i SWOT-analysen information om inre och yttre faktorer (S=styrkor (strength), W=svagheter (weaknesses), O=möjligheter (opportunities), T=hot (threats) vilka inverkar eller kan inverka på organisationens möjliga framtid. I SWOT-analysen analyseras organisationens resurser och beredskap, då styrkor och svagheter lyfts fram; en analys av organisationens verksamhetsmiljö lyfter för sin del fram hot och möjligheter. SWOT-analysen kan upprättas i en expertgrupp och den kan exempelvis fungera som utgångspunkt för scenarioarbete. Vanligen utvärderas faktorerna som kommit fram i analysen samt deras inverkan på funktionsförmågan, varpå man upprättar alternativa strategier. [21]

I utvärderings- och analysfasen av verksamhetsmodellen kan man skapa alternativa framtidsbilder: scenarier som är kombinationer av fakta och fiktion. I scenariemetoderna skapar man beskrivningar av möjliga framtidsbilder med en inre logisk följd, vilka hjälper till att se konsekvenserna av osäkerhet som finns i utvecklingen samt att granska föremålen för verksamheten. I scenarietänkandet är framtiden inte en förutbestämd verklighet, utan framtiden har flera olika alternativ. Scenarier är beskrivningar av kommande möjligheter, s.k. händelsekedjor och dessa kan bestå av berättelser, kartor, tabeller osv. Målet är att åskådliggöra hur olika framtidsförhållanden utvecklas ur det rådande förhållandet. [21] Scenarier kan upprättas ur alternativa inriktningar för utveckling: en möjlig, sannolik, önskvärd framtidsbild samt en framtidsbild som bör undvikas. Rekommendationen är att man upprättar minst tre scenarier så att det finns alternativ för fortsatt arbete. [25]

I scenariearbetet kan man använda PESTE-analys. Genom metoden utreds fenomenets eller organisationens politiska, ekonomiska, sociala, tekniska och ekologiska läge och framtid. I PESTE-analysen kartläggs verksamhetsmiljön och faktorer som inverkar på den samt inverkan av dessa på organisationens verksamhet. Genom analysen strävar man efter att förstå och identifiera olika fenomen på bred front, vilka definieras med hjälp av PESTE-förändringsfaktorer. De identifierade fenomenen klassificeras som möjligheter eller hot för organisationens verksamhet, deras betydelse utvärderas och prioriteras [25].

En av scenariemetoderna är den så kallade listning baklänges-metoden (backcasting). Metoden passar speciellt bra som stöd för säkerhetsplanering på lång sikt samt för behandling av fenomen som inverkar indirekt på känslan av säkerhet. Dessa är invecklade och förutsätter i allmänhet betydande förändringar på längre sikt då små och snabba korrigeringar ofta inte är tillräckliga. [26] Avsikten med backcasting-metoden är inte att förutspå framtiden, utan att göra en önskvärd framtid möjlig. Målet med regionalt framsynsarbete är inte vision av en osäker framtid, utan en identifiering av

åtgärder som en trygg framtid förutsätter. Backcasting-metoden startar med att man anger ambitionen för framtiden på längre sikt (t.ex. vad man strävar efter inför framtiden och när). Därefter gör man en lista av omständigheter som anknyter till den önskvärda framtiden och av nödvändiga åtgärder "här och nu", inom den närmaste framtiden och senare i framtiden.

Backcasting-metoden skiljer sig från vanligt upprättande av scenarier på så sätt att framtiden har förankrats i förväg i metoden och alla scenarier som skapas leder mot denna framtid. Metoden är användbar då det finns en gemensam uppfattning om framtiden som eftersträvas och framtiden definieras på ett tydligt sätt. Då kan man fokusera på att identifiera metoder med vars hjälp målet nås samt bedöma effekterna som riktas mot olika aktörer och funktioner. Resultatet är verksamhetsplaner som passar för olika förhållanden. [25] När uppfattningen om framtiden ändras ska metoder som leder mot framtiden identifieras och bedömas på nytt.

Till stöd för beslutsfattare i städerna har man utvecklat en metod för att upprätta involverande scenarier [27], som också kan användas på regional nivå. Metoden möjliggör ett sektorsövergripande samarbete mellan olika instanser och skapar på så sätt resultat som kan godkännas gemensamt. Involverande scenariearbete består av sex arbetsfaser: målsättning, identifiering av centrala faktorer, analys av centrala faktorer, upprättande av alternativa scenarier, tolkning av scenarier och bedömning av processerna i scenariearbetet. I upprättandet av scenarier används ett fyrfält som passar temat, såsom ett fyrfält som beskriver djup i samarbetet och kvalitet i säkerhetsåtgärder (bild 6). Arbetsgrupperna som deltar i scenariearbetet upprättar ett scenario för varje fält.

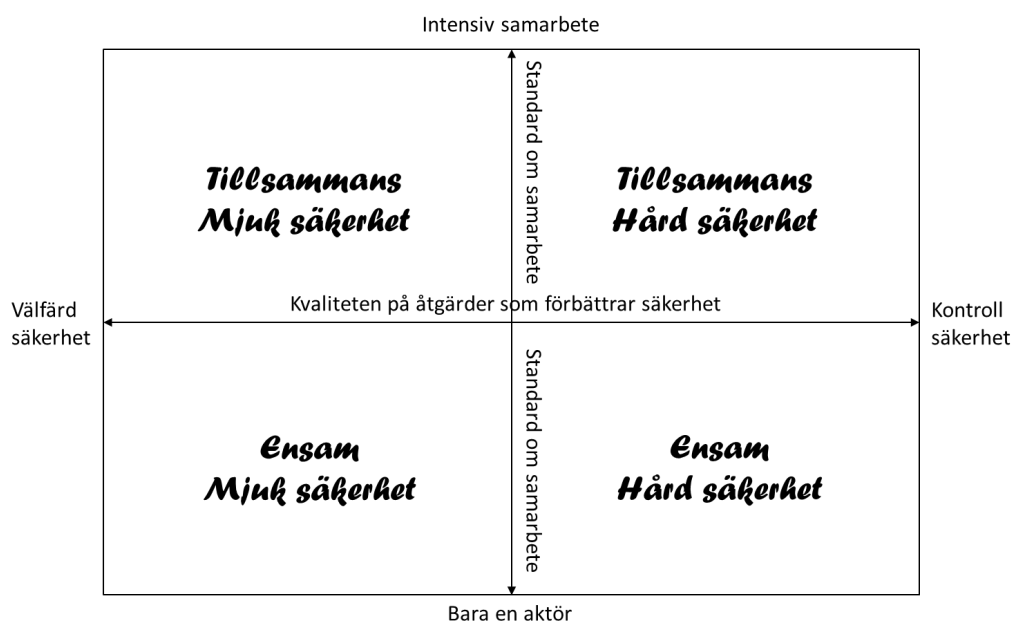

Bild 6. Exempel på fyrfält som används i involverande scenariearbete [27]

Framtidshjul är en mind map-metod där temat som granskas skalas isär lager för lager. Vid analys av delarna bildas en uppfattning av temat som en helhet och av hur framtiden sätter sina utmaningar för olika delområden. Samtidigt kan man granska interaktionen mellan olika delområden. I det första skedet identifieras omedelbara effekter mellan delområdena och i det andra skedet sekundära effekter. Framtidshjulet kan ritas exempelvis på en flaptavla så att deltagarna kan se helheten som skapas. Med hjälp av metoden kan man samla in uppfattningar i en arbetsgrupp som engagerar mycket olika intressentgrupper, eftersom olika aspekter som kommer fram i diskussionen berikar helheten och det finns inga s.k. fel uppfattningar. [25]

Framtidstabell är en scenariemetod för att få en uppfattning av alternativa framtidsbilder. I metoden antecknar man i tabellens lodräta kolumn så täckande och mångsidigt som möjligt alla faktorer som inverkar på frågan eller fenomenet som undersöks. I tabellens vågräta kolumn antecknas olika tillstånd för dessa faktorer (till exempel business as usual/drömscenarie/skräckscenarie). Alternativa framtidsbilder för frågan eller fenomenet som granskas bildas genom att välja olika tillståndspar från tabellens kolumner och genom att beskriva helheten som uppstår på så sätt. [25]

6 Identifiering av systemiska risker

Som bäst förbättrar framsynscykeln kunnandet i framtidsarbetet och ökar nätverkan-
det mellan deltagarna i framsynsarbetet. Det är väldigt viktigt att involvera breda och
mångsidiga nätverk av aktörer i det regionala framsynsarbetet, eftersom de regionala
säkerhetsfenomenen är **systemiska risker**. Ett exempel på sådana fenomen är reg-
ional segregation (se Bilaga 4). Effekterna av de valda åtgärderna ska följas på kort,
medellång och lång sikt. Systemiskt inbördes beroende kan inverka exempelvis så att
man på kort sikt uppnår önskvärda effekter, men effekterna på längre sikt är icke
önskvärda. [18] Ett exempel är att stängda ytter- och innerdörrar i en läroanstalt mot
yttre hot som en reaktion på hot mot skola kan försvaga känslan av säkerhet i områ-
det. I Winland-projektet som finansierades av Finlands Akademi såg man värdet av
att uppmärksamma det systemiska i säkerhetsproblem också eftersom den centrala
sårbarheten ofta finns i gränssnittet mellan olika sektorer. [28]

Systematiken i säkerhetsfenomen simulerades i projektets arbetsgrupper med Ven-
sim-diagram som visualiseringsverktyg. Modellexemplet nedan (bild 7) är bara vägle-
dande. I analysfasen skulle man kunna producera motsvarande modelleringar som
grund för planering och prioritering av åtgärder. Systemiskt inbördes beroende och
nätverksrelationer som inverkar på säkerheten skulle kunna identifieras exempelvis
från statistiska indikatorer, i expertenkäter eller i faciliterade arbetsgrupper som invol-
verar forskare, tjänstemän, näringsliv samt aktörer inom den tredje sektorn, vilka är
insatta i temat. Det väsentliga är att få information om både hot, sårbarhet, resiliens
och effecter.

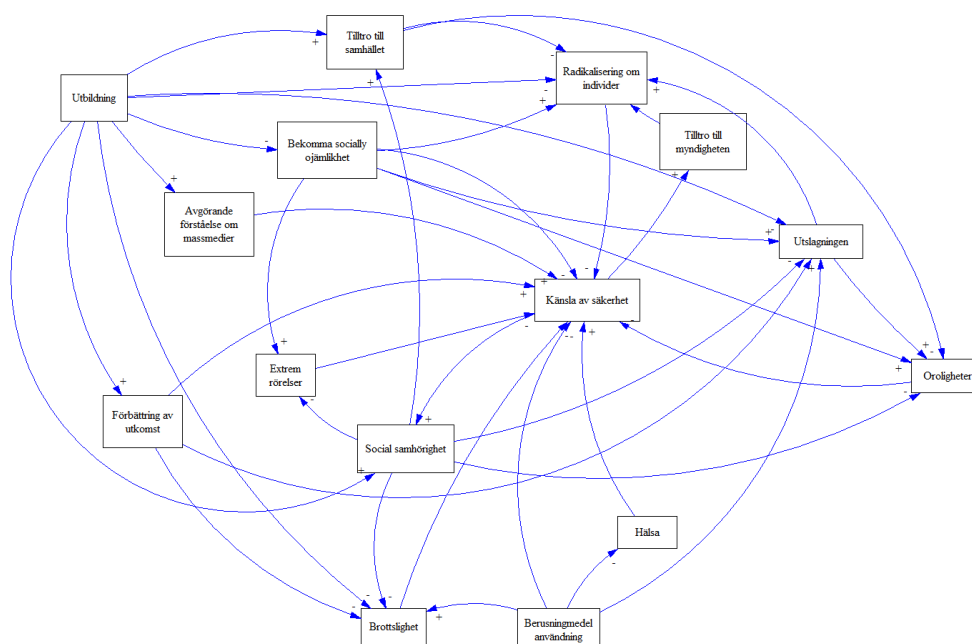

Bild 7. Visualiseringsexempel 1: Inbördes beroende i regional segregering. (Obs. Inbördes beroendeförhållanden på bilden är endast exempel och de grundas inte på undersökningen.)

Regional segregation är ett exempel på ett omfattande och flerdimensionellt säkerhetsfenomen som anknyter till många bakgrundsfaktorer såsom att boendet för människor med låg socioekonomisk ställning koncentreras till ett visst område, till internationell migration och migration inom landet samt till lösningar angående bostadspolitik och markanvändning. I MATTI-projektet använde vi regional segregation som ett fall-exempel på fenomen vars mätning och föregripande kräver delad information och samarbete mellan många olika aktörer. (Se vidare Bilaga 4). Vi närmade oss regional segregation som ett fenomen som anknyter till många indikatorer som rör speciellt mänskliga förhållanden och avsiktligt vållande av osäkerhet. Regional segregation beskriver bra hur en sammanflätning och anhopning av olika fenomen kan orsaka allvarliga samhälleliga konsekvenser på såväl lång som kort sikt

Det systematiska i säkerhetsfenomen kan granskas antingen som en helhet eller specifikt. Metoderna för framsyn beror också på om man avser förutseende av osäkerhet på lång sikt eller förutseende av risker och möjligheter nu och inom den närmaste framtiden. [16]

7 Identifiering och val av indikatorer

7.1 Urvalsprocess för indikatorer

Indikator avser en kod i samhälls-, ekonomi- och miljövetenskap samt i kvalitetssystem som beskriver omständigheternas läge och utveckling. Enligt ordbordsdefinitionen en indikator är en indirekt visare som beskriver inte direkt fenomenet som beaktas, utan några av dess manifestationer [29].

Som stöd för definitionen av indikatorer kan följande process användas (bild 8) [30]. Först ger man indikatorn ett *mål som beskriver* vilken information indikatorn ska producera. Sedan definieras *vem* informationen produceras för och för det tredje *vilken avsikt* informationen har.

Därefter kan man granska de befintliga indikatorlistorna (bilagor 2) om det redan finns definierade indikatorer för det aktuella temaområdet (Naturfenomen och miljö, Funktionen i tekniska system, Mänskliga förhållanden och Avsiktlig skadegörelse och kriminalitet – se kapitel 2) och om det där finns indikatorer som man kan använda.

Det finns många slags indikatorer att tillgå och det är inte alltid möjligt att hitta en enda entydig parameter. Det finns parametrar som sammanställs och följs upp kontinuerligt av olika myndigheter, såsom kvaliteten på vatten som produceras av vattenverk, brottsstatistik, epidemistatistik, trafikolyckor, bränder o.d. Databaser angående dessa presenteras i bilaga 1. Uppgifterna finns tillgängliga, men man har inte alltid kunnat utnyttja dem som regionala säkerhetsindikatorer. Å andra sidan finns många indikatorer tillgängliga endast som forskningsresultat antingen årligen eller från forskning som återkommer mer sällan, såsom från skolhälsoenkäter eller undersökningar om drogresten i avloppsvatten.

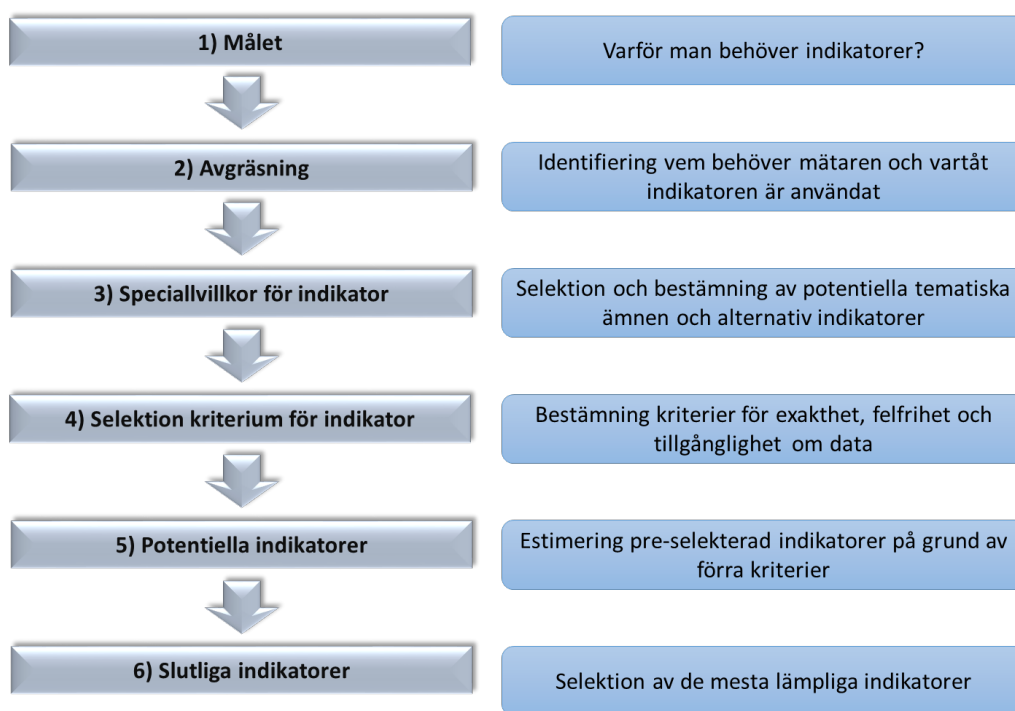

Bild 8. Urvalsprocess för indikatorer [30]

Exempel: Det finns ett behov i området att hitta en indikator som ger information om äldre personers upplevelser om säkerhet i glesbebyggda områden (= mål). Informationen kan tas fram till exempel för a) kommunens hemvård (kommunal nivå) eller b) jämförelse på nationell nivå. Information om säkerhet som åldringar upplever kan fås till exempel med en intervjuundersökning. Om informationen behövs för hemvården kan uppgifterna samlas in genom intervjuer som görs av hemvårdare. Om informationen är avsedd för jämförelse på nationell nivå kan den samlas in regionalt på ett enhetligt sätt exempelvis i samband med tjänster för åldringar (motionsgrupper, minnesgrupper o.d.). Precisionsnivån på informationen är då annorlunda.

På indikatorlistorna presenteras tre typer av indikatorer vilka beskriver hotet (varför situationen kommer upp), sårbarheten (hur känsligt objektet är för hotet) eller resiliensen (hurdan motståndskraft objektet har).

I det föregående exemplet kan man som hotindikator mäta exempelvis antalet våldsdåd mot åldringar (polisens statistik, nationell brottsofferforskning), som sårbarhetsindex antalet åldringar som bor i området (Statistikcentralen) och som resiliensindex andelen åldringar som inte har någon minnessjukdom eller nedsatt rörlighet (kommuns eller sjukvårdsdistriktets uppgifter).

Bild 9 åskådliggör sätt att använda olika typer av indikatorer. En beskrivning av hur olika fenomen bildar kedjor hjälper ofta att hitta de mest passande indikatorerna, eftersom man i vissa situationer kan ingripa i händelserna redan alldeles i början av händelsekedjan. Störningar i serviceboende som orsakas av snöstorm kan mätas exempelvis på följande sätt:

1. Det vädersäkra nätverkets andel är en resiliens (R)-indikator som anger hur stor andel av nätverket ovan jord är sådant att fallande träd inte kan orsaka elavbrott
2. Elverkens statistik över elstörningar på grund av vinterstormar anger sårbarhet (S-indikator)
3. Nedkylda byggnader eller störningar i vattentillförsel på grund av störningar i eldistribution anger hot som riktas till invånare (H-indikator)
4. Byggnadernas kapacitet att bevara inomhustemperaturen antingen tack vare kvaliteten på konstruktioner eller egna beredskapsåtgärder (t.ex. egen elgenerator) ger en bild av objektets resiliens (R-indikator).

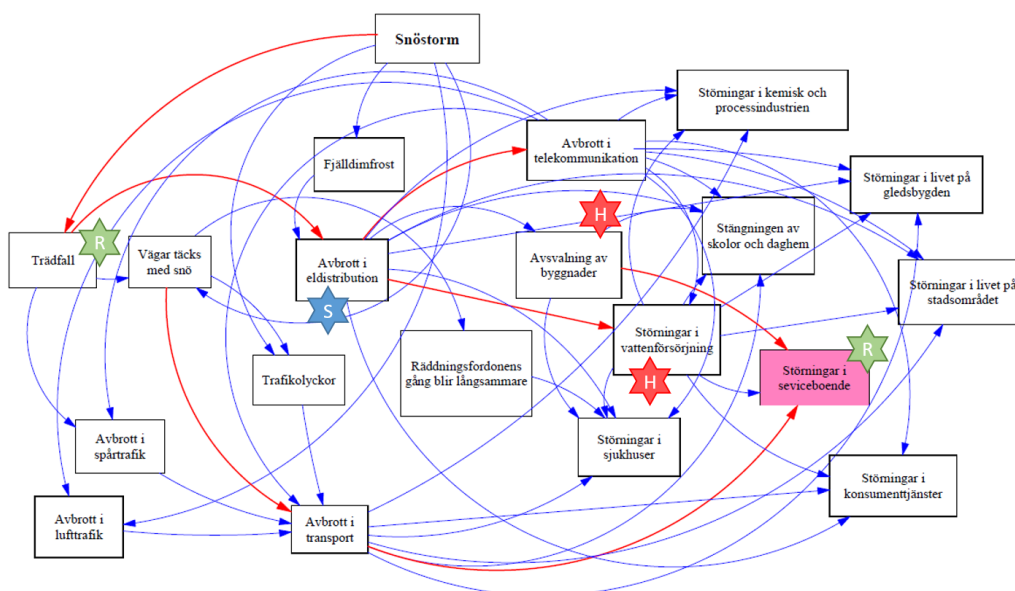

Bild 9. Möjliga säkerhetsindikatorer i händelsekedja som orsakats av snöstorm

Vid val av indikatorer ska man fästa särskild uppmärksamhet vid relationen mellan indikatorn och omständigheten som mäts. Dessutom anknyter korrekthet och tillgänglighet angående uppgifterna till detta. Man har till exempel undersökt indikatorn "barn

som placerats utanför hemmet” angående barnskydd och antyder att det på ett entydigt sätt beskriver omständigheterna för familjer [31]. I praktiken har tillgången på platser ändå en stor betydelse för placeringen eller om det finns alternativa former av familjeservice i området. Vid definitionen av indikatorer ska man observera den s.k. “säkerhetsfällan”; säkerheten i informationen ökar samtidigt som avståndet ökar från produktionen och producenten av informationen när informationen överförs från producenten till användaren [31]. Sammanställarna av indikatoruppgifterna är i allmänhet medvetna om begränsningarna, men denna information når inte användarna.

På grund av ovannämnda måste man ofta använda många olika indikatorer för att beskriva frågan som granskas och istället för indikatorer bör man använda buntar av indikatorer. När man kombinerar indikatorer till buntar ska man utreda om de möjliga indikatorerna är dugliga kvalitetsmässigt, dvs. om de verkligen mäter det som de ska mäta. Bra indikatorer är kostnadseffektiva att följa, lättförståeliga och stöder politiskt beslutsfattande [32].

Uppföljning av indikatorerna kan göras med hjälp av en trendanalys: genom att följa om indikatorn är stigande eller sjunkande eller om situationen är stabil. Indikatorerna kan också förse med gränsvärden då man kan följa situationen med mätare av typen trafikljus.

7.2 Identifierade teman, ämnesområden och indikatorer

I projektet identifierades fyra teman och ämnesområden för dessa som också kan kallas indikatorbuntar. I dessa sammanställdes indikatorer i arbetsgrupperna, som till slut validerades tillsammans med EKTURVA för att passa deras ändamål. Dessa presenteras som en modell på tabell 1–4. Dessutom innehåller bilaga 2 mer utförliga Excel-tabeller för att sammanställa indikatorinformationen.

Tabell 1 Ämnesområden för indikatorer med temat Naturfenomen och miljö samt identifierade indikatorer

Naturfenomen och miljö			
Klimathot	Natur som förändras	Hälsokonsekvenser	Beredskap för konsekvenser
Ökning av snöstormar, allvarligare snöstormar	Hot orsakat av vilda djur	Offentliga byggnaders förmåga att motstå värmeförlust	Avbrott i eldistribution orsakad av vindar och stormar
Förändringen i årliga värme, storm och frost dagar,		Privata byggnaders förmåga att motstå värmeförlust	Antal och varaktighet av räddningsuppdrag som beror på naturkatastrofer
Antal värme-, storm- och kölldagar per år, vädervarningar		Allvarlig hälsoskada orsakad av långvarig värme (förekomsten av kylsystem i byggnader)	Klagomål om vägunderhåll relaterade till plöjning, halkskydd, frostsador eller översvämningar
Ökning av störtregn, årlig förändring		Utbrott av en smittsam djursjukdom (t.ex. Rabies, salmonella, borreliosis)	Försäkringsersättningar för väderfenomen
Långvarig torrhet			Invånarantal i områden med betydande översvämningsrisk vid ovanlig översvämning
			Genomförande av åtgärder i planer för hantering av översvämningsrisker
			Antal bostads-, skol-, daghems- och social- och hälsovårdsbyggnader och industrialanläggningar i områden med betydande översvämningsrisk.
			Omdefiniering av områden med översvämningsrisk

Tabell 2 Ämnesområden för indikatorer med temat Funktionsproblem i tekniska system samt identifierade indikatorer

Funktion i tekniska system				
Störningar i transporter	Cybersäkerhet	Byggande	Störningar i eldistribution	Störningar i vattentillgång
Andelen olyckor i tung trafik	Aktuella hot och sårbarheter i cyberinfrastruktur i Finland	Ökning av fuktskador i byggnader	Mer än 6 timmars avbrott i eldistribution	Omfattningen av rörbrott i området
Antalet sjöfartsolyckor i hamnar och havsområden.	Företagens beroende av el- och informationsteknologi ökar		Andelen vädersäkert nät i elnätet	Antalet rörsektioner som ska förnyas
Ändring i andelen TFÄ-transporter (Ökning av SEVESO-anläggningar eller av volym)			Invånarantal inom distributionsnätverk med högre känslighet för störningar	Störningar i fjärrvärmenätet
				Effekterna av störningar i eldistributionen på vattendistributionen (kritiska mål och invånarantal)
				Exceptionell begränsning av vattenanvändningen på grund av torka

Tabell 3 Ämnesområden för indikatorer med temat Mänskliga förhållanden samt identifierade indikatorer

Mänskliga förhållanden				
Ojämlighet	Segregation	Säkerhet i uppväxtmiljö	Ungas utanförskap	Säkerhet i arbetsmiljö
Uppskattningar av tillgång till hjälp och stöd varierar i olika befolkningsgrupper	Regional jämlikhet mellan grundskolor	Skolmobbing (index)	Tillgång till utbildning för ungdomar	Arbets säkerhet för social- och hälsovårdsarbetare
Samhällsdeltagande varierar i olika befolkningsgrupper	Regional jämlikhet i polisens beredskap	Förebyggande av mobbing i skolan	Utvecklingen av antalet passiva människor utan framtidsutsikter	Ökat behov av kraftanvändning inom polisen
Utveckling och stödåtgärder vid familje- och närståendevård. (index)	Ensidigt bostadsbestånd i området	Hot för våld eller sexuellt våld som barn och ungdomar upplever	Framgångsrik rehabilitering för passiva människor utan framtidsutsikter	Utveckling av skadegörelse och våld mot myndigheter
Säkerhet för ensamboende äldre människor (index)	Socioekonomiskt index	Säkerhet i läroanstalter, hot som kommit till polisens kännedom	Samlade riskfaktorer som bidrar till utanförskap	Larmuppslaget har en karaktär med hot, utveckling av antal
Säkerhet i bostadsområden	Ojämlighet bland områdets invånare vad gäller tjänster	Säkerhet i läroanstalter, säkerhetskontroller	Förekomst av droger i bostadsområde med barn och ungdomar	
	Ökning av ojämlikheter i hälsa (kön, ålder, utbildningsnivå, nationalitet)	Förekomst av berusningsmedel i barns och ungdomars uppväxtmiljö	Förekomst av berusningsmedel bland unga	
	Ökad risk för våld (kön, ålder, utbildningsnivå, nationalitet)		Tillgänglighet av tjänster för ungdomar som använder droger	

Tabell 4 Ämnesområden för indikatorer med temat Avsiktlig skadegörelse och brottslighet samt identifierade indikatorer

Avsiktlig skadegörelse och brottslighet		
Tillförlitlighet för brottsbekämpning och rättssystem	Allvarlig brottslighet	Allmän ordning och säkerhet.
Tillförlitlighet för polisarbete	Terrorism och våldsam extremism	Oro för fenomen som hotar allmän ordning och säkerhet
Oanmälda brott (man litar inte på hjälp från polisen/polisens förmåga att lösa brott)	Anlagda bränder	Erfarenheter av fenomen som äventyrar allmän ordning och säkerhet
Utredningstid för de vanligaste brotten	Organiserad brottslighet	Allmän ordning och säkerhet vid stora publikevenemang
Behandlingstid i rätten för de vanligaste brotts-, försäkrings- och rättstvister	Personer som orsakar oro för allvarligt våld	Förtroende för polisens förmåga att upprätthålla allmän ordning och säkerhet
Förtroende för korrekt hantering av brotts- och störningsanmälningar och bedömning av deras effekter	Rasist- och hatbrott mot minoriteter	Händelser som hotar allmän ordning och säkerhet (gatusäkerhetsindex)
	Offerupplevelser (hat prat och störning och inverkan av dessa på minoritetsgrupper)	Allvarligt försvagad trafiksäkerhet

8 Rekommendationer för att möjliggöra en smidig insamling av information

Under projektet identifierades rekommendationer speciellt för att göra en mångsidig insamling smidig. Det är sannolikt att insamling av information innehåller många olika typer av dataposter, även i mycket olika former. I insamlingen av information enligt ATT-modellen rekommenderas att man utnyttjar befintliga tekniska applikationer samt integrering. Enligt projektets målsättning beskriver detta kapitel grunder och rekommendationer för utnyttjande av nätbaserade applikationer samt vidareutveckling av dessa.

Samtidigt bör man bygga redan aktiva samt kommande pilotprojekt för applikationer så att de stöder ett övergripande genomförande av ATT-modellen. Nätbaserade plattformar och applikationer skapar möjligheter speciellt som stöd för framsynsnätverkets smågruppsarbete, men informationens användbarhet i en större utsträckning byggs upp genom hela ATT-modellen, till en lägesbild som stöder beslutsfattande. Detta förutsätter tydlighet om dataposternas form (data) samt överföring av tyst kunskap till explicit form.

ATT-modellen grundas på ett nätverksmässigt samarbete mellan olika aktörer. Detta ställer även behov och definitioner för användning av teknik. I en nätbaserad plattform eller användning av applikationer för ATT-modellen ska man följa bestämmelser om informationssäkerhet och detta ska riktas särskild uppmärksamhet, eftersom det gäller framsyns-, uppföljnings- och bedömningsinformation i anknytning till säkerhet som bildar en regional lägesbild. Man kan ändå rekommendera verktyg som lämpar sig för nätverksmässigt arbete mellan flera aktörer att användas för att facilitera verksamhet (t.ex. smågruppsarbete). Nätplattformar kan fungera som kanaler för förmedling av of-fentlig information. Vad gäller själva informationen betonas konfidentialiteten för att skydda säkerhetsuppgifter.

8.1 ATT-modellens nätbaserade arbetsplattform

Användningen av ATT-plattformen ska göras entydig och enkel för alla aktörer. Möjligheten att mata in nya indikatorer är en grundförutsättning för införandet av systemet. Olika faktorer kan uppkomma som hot i olika områden och då är det inte möjligt att

alla använder samma indikatorer. Om det finns behov för en rikstäckande jämförelse kan man anvisa eller förpliktiga användarna av systemen att ta vissa indikatorer i bruk.

När man matar in nya indikatorer i systemet bör man fylla i uppgifter enligt indikatortabellen (BILAGA 2) (ämnesområde, hot/fenomen, beskrivning av parameter, enhet för parameter, källa, behov av uppdateringsintervaller, tillgänglig information på regional nivå, parametertyp, informationsleverantör, övriga anmärkningar). Användarrättigheterna för nätbaserad plattform fastställs enligt ATT-modellen. Exempelvis områdets säkerhetsnätverk eller ledningsgrupp bestämmer vilka parametrar och indikatorer som ska tas i bruk i det egna området för att följa upp säkerheten. Observeras bör att alla indikatorer inte är tillgängliga för varje område. Exempelvis droghalter i avloppsvatten vilka indikerar de använda ämnena och antalet användare är bara tillgängliga för områden vid de största städerna. Å andra sidan kan uppföljning av skolmobbning vara mer effektivt i små kommuner än i stora städer. För att kunna utnyttja den nätbaserade plattformen fullt ut vid implementeringen av ATT-modellen har följande funktioner listats under projektet,

- **användarrättigheter** enligt ansvar och beslutsfattande (användarprofiler)
- **regionalt skydd för information** (inkl. läs- och skrivrättigheter, sammanställning av indikatorer som rör det egna området, som har begränsad åtkomst för framsynsnätverkets smågrupp)
- **indikatorer**: modifiering och komplettering på nytt (tillgänglighet av ny information och säkerhetssituation)
- **jämförbarhet och rapportering**: t.ex. att jämföra den indikatorspecifika situationen med tidigare år samt att genomföra nationell jämförelse och rapportering: upprätta övergripande rapporter

Dessutom kan man förmedla andra iakttagelser, såsom om det behövs en analys-tjänst utöver insamlingen av information.

8.2 Rekommendation för användarvy i nätbaserad plattform

En användarorienterad vy för den rekommenderade nätbaserade plattformen upprättades med projektets material som grund. Bild 10 modellerar den användarorienterade vyn samt hur indikatorerna bör fördelas enligt nivåer 1–5. När användaren kommer till plattformen väljer hen Område där hen arbetar. Användaren vägleds att välja Tema vars indikatorer hen vill granska. Efter val av tema öppnas en bild på Ämnesområden inom detta tema. Därefter kan användaren alternativt bekanta sig med befintliga indikatorer eller lägga till nya indikatorer i systemet.

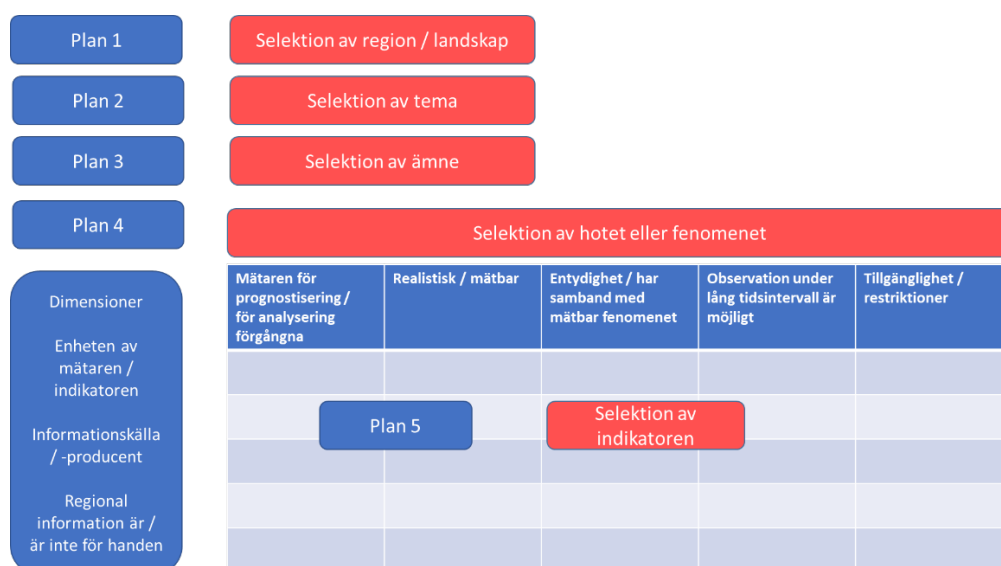

Bild 10. Användarvy för eventuell nätbaserad plattform i ATT-modellen

Rekommendationen är att det bara finns några ansvariga instanser (skrivrättigheter) som kan lägga till nya indikatorer i systemet enligt förslag från områdets säkerhetsforum eller ledningsgrupp. Däremot ska medlemmarna i områdenas framsynsnätverk ha rätt att producera årliga sifferuppgifter för de valda indikatorerna.

9 Sammanfattning och rekommendationer

9.1 Skapande av regional situationsmedvetenhet

Som en syntes av enkätrespons som samlats in i MATTI-projektet, från intervjuer av experter samt i arbetsgrupper kan följande centrala utvecklingsobjekt lyftas fram för uppföljning, bedömning och framsyn för en regional säkerhetsmiljö. Dessa rekommendationer har använts i utvecklingsarbetet av ATT-modellen.

En utmaning på regional nivå är att hitta en optimal uppföljnings- och framsynscykel. Årsrytmen för planering ser exempelvis olika ut i små kommuner och stora städer. Framsynen i beredskap kan inte riktas för långt in i framtiden så att man bevarar möjligheten att använda den i beredskapsplaneringen. Tanken i ATT-modellen är att tidsperioden för framsynen som rör beredskap skulle kunna vara från några månader till tre år. Tidsperioden för framsyn som stöder säkerhetsplaneringen bör däremot vara längre än så, till exempel 3–10 år så att verkningarna av det systemiska inbördes beroendet skulle kunna bedömas bättre.

Landskapen och städerna har sedan tidigare inbördes samarbete vad gäller utbyte av information, beredskap och säkerhetsplanering, inklusive inbördes kontakt mellan personer som ansvarar för säkerhetsfrågor och utbyte av erfarenheter. Allt det här etablerade samarbetet bör göras till en del av ATT-modellen, inte vid sidan av den.

Regional situationsmedvetenhet har ofta byggts genom att kombinera myndigheters sektorspecifika delinspektioner av något enstaka fenomen. Den här typen av situationsmedvetenhet kan leda till deloptimering, då varje part planerar och prioriterar åtgärder ur sin egen synvinkel. Då förverkligas inte heller idén om en övergripande säkerhet i praktiken. För att minska myndighetscentraliseringen är det nödvändigt att den tredje sektorn, näringslivet och högskolegemenskaper engageras i ett nära och övergripande samarbete för att producera gemensam situationsmedvetenhet. Delaktighet förutsätter utbildning och kommunikation.

Informationsprodukterna som används i uppföljning och framsyn (översikter, statistik, visualisering) ska vara tydliga och kompakta: speciell uppmärksamhet bör fästas vid kärnan i budskapet. Informationsprodukterna som produceras på regional nivå som

resultat av uppföljning och framsynsarbete ska gynna även strategiarbetet och verksamhetsplaneringen angående detta bland områdets egna aktörer.

9.2 ATT-modell: aktörer, verksamhet och indikatorer

ATT-modellen som utvecklats för uppföljning av förändring i säkerhetsmiljön (Lägesbild för regional säkerhet) stöder regional säkerhetsplanering, situationsmedvetenhet samt beredskap för störningar och undantagsförhållanden. Modellen vägleder en organisering av uppföljningen av säkerheten som ett myndighetssamarbete och att välja säkerhetsindikatorer för detta som lämpar sig för området. Införandet av ATT-modellen får stöd av metodbeskrivningar med vars hjälp man kan identifiera de grundläggande orsakerna till utmaningar i säkerhet och fenomen i anknytning till dessa samt ta i bruk framsynsmetoder som lämpar sig för regional säkerhetsplanering.

ATT-modellen beskriver hur befintlig säkerhetsinformation kan samlas in och hur den kan analyseras för att förstå den regionala säkerhetssituationen samt hur man utifrån den analyserade informationen kan fatta beslut för att förbättra säkerhetssituationen som ett övergripande myndighetssamarbete. Modellen byggs upp som en helhet av samordnat arbete mellan olika myndigheter, företag som tryggar säkerheten och medborgarorganisationer, vilket redan nu förverkligas i flera områden i vårt land. Genom att utnyttja existerande strukturer stöder ATT-modellen uppföljning av säkerhet, situationsmedvetenhet och framsyn och anpassar sig till regionala specialdrag.

I kärnan av verksamhetsmodellen finns en framsynsgrupp med många aktörer, vars uppgift är att analysera information från området som beskriver säkerheten och att göra bedömningar av hur situationen utvecklas. Informationen som gruppen får grundas till stor del på verksamheten i framsynsnätverket som följer säkerhetsindikatorerna, statistiken och tyst kunskap som rör området enligt anvisningar från framsynsgruppen. Säkerhetsforumet tolkar den analyserade informationen från framsynsgruppen och lägger fram förslag antingen till en enskild ledningsgrupp eller exempelvis till ledningsgrupper i olika organisationer angående åtgärder som förbättrar säkerhetssituationen.

ATT-modellen beskriver framför allt de olika skedena i hanteringen av säkerhetsinformation. Den behöver ingen separat organisatorisk struktur för att fungera, utan ett löst samarbetsnätverk där alla medverkande fungerar som budbärare för den egna organisationen.

I ATT-modellen granskas regional säkerhet med hjälp av fyra teman som riskerar och/eller försvagar säkerheten: naturfenomen och miljö, funktionen i tekniska system, mänskliga förhållanden samt avsiktlig skadegörelse och brottslighet. Det tvärsektoriella valet av teman stöder samarbete mellan flera aktörer och utmanar det snäva sektoriella tillvägagångssättet. Projektet tog fram indikatorer för olika teman som områdena kan ta i bruk för att bedöma sin säkerhetssituation. En övergripande utvärdering av säkerhetsmiljön förutsätter också att indikatorerna som följs upp beskriver både upplevd (subjektiv) känsla av säkerhet och säkerhet som är oberoende av personen som tolkar den (objektiv).

9.3 Rekommendationer

ATT-modellen har utvecklats för att korsa organisationsgränser, då den har möjlighet att fungera trots förändringar i statsförvaltningen, regionalförvaltningen eller lokalförvaltningen. För att en föregripande uppföljning av säkerhetsmiljön enligt ATT-modellen ska tas i effektivt och kontinuerligt bruk, ska följande förslag på åtgärder beaktas:

- Framsynsarbetet ska vara kontinuerligt. Det finns inte en enda korrekt tidsspann för framsyn, utan uppföljnings- och framsynsarbetet ska stödja områdets allmänna utveckling samt trender och drivkrafter som inverkar på den.
- Området för säkerhetsplaneringen kan inte vara för omfattande så att man inte generaliserar beskrivningarna av verksamhetsmiljön för mycket. Informationen som produceras som resultat av uppföljning och framsynsarbete ska gynna alla aktörer, även exempelvis områdets kommuner, deras strategiarbete och verksamhetsplanering angående detta.
- Säkerhetsinformation är inte objektiv och fri från värderingar, utan informationen samlas in, analyseras och utnyttjas i beslutsfattande som oundvikligen grundas på vissa värden. På så sätt är redan valet av centrala indikatorer framtidspolitiskt. Valet fastställer vilken utveckling man vill följa i området i första hand.
- Majoriteten av fenomenen som följs upp ska fastställas enligt områdets egen säkerhetssituation. Det väsentliga är att knyta den samlade informationen till annan information som tagits fram i området samt ny analys och bedömning av information som helhet.

- Säkerhetsfenomen bör begrundas konkret och framsynsnätverket bör också ge detaljerad information så att det är möjligt att förstå fenomen och de grundläggande orsakerna till dessa på ett djupare plan. Därför skulle det vara viktigt att skapa en enhetlig uppsättning anvisningar om insamling, hantering och utbyte av information som stöd för alla de regionala säkerhetsnätverken.
- Vid val av indikatorer och analys av informationen som de ger ska man fästa särskild uppmärksamhet vid relationen mellan indikatorn och omständigheten som mäts. Den som sammanställer indikatorinformationen ska för sin del se till att man känner till begränsningar och osäkerhet angående informationen och att informationen kan tolkas på ett korrekt sätt.
- Som stöd för aktörerna inom det regionala samarbetsnätverket ska säkerhetskoordinatorer utbildas. De är med i framsynsgruppernas verksamhet och stöder övriga aktörers arbete i framsynsnätverket. Säkerhetskoordinatorerna har en huvudroll i organisering och upprätthållande av regionalt framsyns- och uppföljningsarbete och deras arbete ska tilldelas tillräckliga resurser. Statsförvaltningen bör stödja införandet av modellen på ett långsiktigt sätt genom att erbjuda utbildning för anställning och utbildning av säkerhetskoordinatorer.
- För insamling och delande av säkerhetsinformation bör man skapa en gemensam plattform som möjliggör jämförelser av information mellan olika områden. I planeringen och användningen av plattformen ska man särskilt beakta utmaningar som rör offentlighet för delad information samt fästa uppmärksamhet vid informationssäkerhet. Det finns inte tillräckligt med informationssäkra kanaler för att dela säkerhetskänslig information inom ramarna för samarbetsstrukturer. Åtkomsten till informationen skulle kunna förbättras med hjälp av en gemensam beredskapsportal eller -plattform, där informationen skulle kunna filtreras eller väljas ut för olika branschers behov.

I projektbeskrivningen för statsrådets gemensamma utrednings- och forskningsverksamhet konstaterades att ju mer övergripande den regionala gemensamma framsynen, kapaciteten och det förebyggande säkerhetsarbetet grundas på en noggrann bedömning av risker och verksamhetsmiljö, desto bättre beredskap har landskapen både för att förebygga negativ utveckling och att agera i dagliga olycksituationer, störningar och undantagsförhållanden. ATT-modellen strävar efter att stödja detta mål genom att beakta hot och sårbarhet som är centrala för säkerhetsplaneringen och beredskapen samt regionala styrkor och indikatorer som beskriver resiliens för att åskådliggöra förändringar och utvecklingstrender i säkerhetssituationen.

Bilagor

Bilaga 1. Nationella källor för uppföljning, bedömning och framsyn av utvecklingen angående säkerhetssituationen

Indikatorer för regional välfärdsberättelse

THL har lagt fram förslag på listor för minimidata om både regional och kommunal välfärdsberättelse². Förslaget hjälper områdena att välja indikatorer med vars hjälp de kan följa invånarnas välbefinnande. Lämpliga indikatorer hjälper i fördelningen av resurser samt att följa effekten av verksamheten. Det finns 83 regionala indikatorer och dessa är indelade i bl.a. följande teman: strukturer för att främja välfärd och hälsa i området, strukturer för att främja välfärd och hälsa i områdets kommuner, genomförda åtgärder i områdets kommuner, genomförda åtgärder i området, genomförda åtgärder i social- och hälsovårdstjänster samt välfärdssituationen. Över hälften av mätarna återger välfärdssituationen i området.

De regionala välfärdsindikatorerna anknyter också till säkerhet. Vid bedömningen av det främjande arbetet för områdets välfärd och hälsa rekommenderar man också en bedömning av verksamheten i säkerhetsnätverken, samarbetet med säkerhetskoordinatorn samt resurser som avsatts för säkerhetskoordinators arbete. Den strategiska ledningen i området bör även bedömas ur aspekten hur aktivt säkerheten har kunnat främjas. Situationen för trafikolyckor i området bör granskas med hjälp av olycksstatistik. Hälsa och säkerhet i skolmiljö samt välfärd i skolgemenskap granskas av kommunen vart tredje år och detta bör ingå i den regionala välfärdsberättelsen. Andelen nöjda med säkerheten i sitt bostadsområde följs också upp som en del av välfärdsberättelsen.

Findikator

Findikator är en indikatortjänst som upprätthålls av Statistikcentralen där innehållsleverantörer är, utöver Statistikcentralen, de flesta statsägda forskningsinstituten såsom Meteorologiska institutet, Naturresursinstitutet, SYKE, THL, Institutet för kriminologi och rättspolitik samt olika myndigheter (Pensionsskyddscentralen, Fpa, Luke, Riksfogdeämbetet, Kommunikationsverket, Gränsbevakningsväsendet, Tullen) ministerier (Arbets- och näringsministeriet, Utrikesministeriet) samt Försvarsmakten, Planeringskommissionen för försvarsinformation och Samhällsvetenskapliga dataarkivet. Tjäns-

² <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/tiedon-hyodyntaminen/hyvinvointikertomusten-minimitietosisalto>

ten produceras från redan tillgänglig statistik och indikatorer. Findikator delar in indikatorerna i 12 olika teman. Findikator ger nio olika indikatorer under säkerhetstemat: deltagare i beväringstjänst eller repetitionsövningar, Brott mot liv, Internationell militär krishantering, Försvarsvilja, Brott bland ungdomar, Antalet brott som kommit till polisens kännedom, Oron över brottslighet, Utsatthet för brott, Våldsbrott och utredning av dessa.

Haka - administrationsregister för säkerhetskunnande

Haka - administrationsregister för säkerhetskunnande som upprätthålls av SPEK innehåller detaljerad information om bland annat utbildning och behörighet bland medlemmar i brandkårerna, antalet medlemmar samt uppdrag för planering, uppföljning och rapportering om verksamheten. Uppgifterna kan filtreras regionalt för räddningsverk eller brandkår. Uppgifterna i databasen kan kombineras med uppgifter från befolkningsregistret.

Välfärdskompass

THL:s nyckelindikatorer bildar en s.k. Välfärdskompass <https://www.hyvinvointikompassi.fi/fi/web/hyvinvointikompassi/>. Det är ett informationspaket med statistik som valts ut av experter med vars hjälp man strävar efter att främja kommuninvånarnas hälsa och välfärd. Välfärdskompassen innehåller ca 100 centrala indikatorer som påvisar befolkningens välfärd och hälsotillstånd samt verksamheten i social- och hälsovårdstjänster. Den ger regional jämförelse- och trendinformation samt en allmän bild av situationen i hela Finland. Välfärdskompassens indikatorer har valts som ett samarbete mellan experter inom välfärd och hälsa, informationsleverantörer och användare i ett projekt som koordinerades av THL åren 2009–2012 och informationen finns tillgänglig regionalt.

KUVA -mätare

Under statsminister Sipiläs regeringsperiod utvecklades i samband med social- och hälsovårdsreformen en KUVA-mätare under ledning av SHM "för beskrivning av befolkningens välfärd och hälsa, bedömning av behovet av tjänster samt uppföljning av kvalitet, verkningsfullhet, kostnader och effektivitet i fråga om tjänster" med landets behov av ledning som mål. I mätaren finns regionala indikatorer som man också kan bedöma säkerhetssituationen med. Mätarna finns på SHM:s webbplats "Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kustannusvaikuttavuusmittari" <https://stm.fi/sote-tiedonhallinta>

Transport- och kommunikationsverket Traficom's statistik

Traficom producerar statistik som rör väg-, sjö- och spårtrafik, luftfart, kommunikationsnät och -tjänster. Statistiken omfattar bland annat transport av varor och resenärer, trafiktillstånd, uppföljning av taxitrafik, dataöverföringsmängd i mobilnätet samt olyckor i luft- och sjöfartstrafik. <https://www.traficom.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/tilastot>

Cybersäkerhetscentrets Cyberväder-tjänst

Cyberväder-tjänsten som upprätthålls av Cybersäkerhetscentret på Traficom samlar information om säkerhetssituationen för datanätverken i Finland. Informationen sammanställs från sju delområden: nätets funktion, spionage, skadeprogram och sårbarhet, dataintrång och dataläckage, bluff och nätfiske, sakernas internet (IoT) och allmän utveckling inom datasäkerhet. Cybervädet anges separat för varje delområde som lugnt, oroande eller allvarligt. Meddelanden om cybervädet ges varje månad och de rör situationen den föregående månaden. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi>

Liiteri

Liiteri är en informations- och analystjänst som upprätthålls av Finlands miljöcentral (SYKE), miljöministeriet och Sito Oy. Liiteri sammanställer plats- och statistikuppgifter om byggd miljö och planläggning. En del av materialet är avgiftsfritt och offentligt, en del är tillgängligt endast för avtalskunder (generalplansmaterial och mer detaljerad uppföljningsinformation om samhällsstrukturen, YKR). Plats- och statistikinformationen har till största delen endast en indirekt koppling till säkerhet, men det finns dock material som beskriver säkerhetssituationen (förekomsten av trafikolyckor och områden med översvämningrisk). <https://liiteri.ymparisto.fi/>

OHTO

Frivilliga räddningstjänstens (FRT) lednings- och larmsystem (OHTO) består av fyra verksamhetshelheter som innehåller uppgifter om frivilliga larmgrupper och kommittéer samt om genomförda utbildningar, larmsystem samt verksamhets- och resursrapporter. Användargrupperna av OHTO är beredskapsjour, ledare i FRT, ledare/upprätthållare av larmgrupper, beredskapschefer, ledamöter i kommittéerna, beredskapsutbildare, kontaktpersoner i medlemsorganisationer samt frivilliga.

Patio

Patio är en webbportal och informationsbas där man samlar information om hur medborgarnas grundläggande rättigheter och rättssäkerhet förverkligas, om tillgången till

basservice, befolkningens välfärd samt om hur hälsosam och säker boende-, arbets- och livsmiljön är. Uppgifterna grundas på en undersökning vartannat år där man bedömer tillgången på basservice. Utredningen förverkligas av delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning (Kuthanek) i samarbete med ministerierna och Finlands Kommunförbund. I undersökningen bedöms småbarnspedagogik, utbildning, biblioteks-, kultur-, ungdoms- och idrottstjänster samt social- och hälsovårdstjänster. Dessutom bedöms räddningsväsendets aktionsberedskap i geografiska riskrutor och per räddningsområde (22 områden). Materialet är inte användbart direkt som indikatorer, men material som samlas in kan om man önskar tas med i indikatordatabasen. Rapporteringen av materialet förbereds på en expertplattform där man publicerar dem så att de är tillgängliga för alla. Patio-systemet har byggts med hjälp av Liferay-portalen som bygger på öppen källkod. Användaradministrationen är automatiserad och integrerad genom Virtu-tjänsten. <https://www.patio.fi/web/guest/etusivu>

PolStat

PolStat är en analysfunktion och ett resultatinformationssystem för polisförvaltningen dit information överförs från polisens basinformationssystem (ekonomiska och funktionella prestationer (inkl. arbetstid), brotts- och diverse anmälningar) inom polisförvaltningen, myndigheternas gemensamma rikstäckande nödcentralsdatasystem (Erica), Migrationsverket och Trafi (t.ex. beviljade körtillstånd). Uppgifterna i systemet är i princip offentliga och systemet samlar inte in personuppgifter. Informationsprodukterna är huvudsakligen statistik, prognoser upprättas främst för det pågående året genom att jämföra utfallet med motsvarande värden för föregående år. Från PolStat kan man få exempelvis kommunspecifik brottsstatistik från tidigare år.

PRONTO

Räddningsväsendets system för resurs- och olycksstatistik (PRONTO) är inrikesministeriets system för uppföljning och utveckling av räddningsväsendet samt för utredning av olyckor. Systemet innehåller uppgifter om räddningsverkens räddnings- och hjälpuppdrag, säkerhetskommunikation samt samordnade uppgifter om övervakningsuppdrag, beredskap och resurser. Bakgrundsmaterial är riskområden, grundvattenområden, kommunernas invånarantal, värdeuppgifter för byggnader, terrängdatabas, uppgifter om byggnader och vägar, uppgifter om vattendrag och terräng, vilka definierats i räddningsverkens riskbedömning. Dataflödet i PRONTO består av räddningscentralens preliminära uppgifter om en olycka, räddningsmyndighetens specifika uppgifter om olyckan och uppdraget samt som bakgrundsinformation skadeuppgifter om byggnaden med hjälp av Haahtela-index samt uppgifter i terrängdatabasen. https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/PRONTO_2019.pdf

Mätare för inre säkerhet 2018

Indikatorerna för läget i den inre säkerheten beskriver brottsituationen, störningar och olyckor samt sambandet mellan nationella och internationella fenomen och känslan av rädsla och osäkerhet. Indikatorerna berättar om människors rädsor, hjälp i en nödsituation, undersökning och utredning av brott samt om brottsliga fenomen såsom våld, organiserad brottslighet och brott samt störningar som riktas mot informationsnät. Som informationskällor används polisens, gränsbevakningsväsendets, räddningsväsendets, nödcentralsverkets, Statistikcentralens och domstolarnas statistik och enkäter, såsom polisbarometer och enkäter om medborgarsäkerhet, brottsoffer och räddningsattityder. Resultaten från bedömning och framsyn i den inre säkerheten har publicerats i TUOVI-portalen för Inre säkerhet. <https://sisainturvallisuus.fi/sisainturvallisuuden-tila>

Sotkanet

Sotkanet är en indikatorbank som upprätthålls av Institutet för hälsa och välfärd och som ger statistikuppgifter om finländarnas hälsa och välfärd. Material finns tillgängligt från år 1990. Uppgifterna omfattar information om social- och hälsovårdssektorn på regional nivå. Sotkanet är en databas som uppdateras och senast har man lagt till uppgifter om bl.a. THL:s enkät Hälsa i skolan som genomfördes åren 2017 och 2019. Alla framförda indikatorer har kopplats till en eller flera ämnesgrupper i en hierarkisk struktur. I Sotkanet finns över 400 termer som kan användas som hjälp vid val av indikatorer. I tjänsten finns över 2000 olika statistikuppgifter som bildar tusentals indikatorer. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>.

Indikatorer som direkt anknyter till säkerhet behandlar bland annat följande frågor:

- Har kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige diskuterat en lokal säkerhetsplan och beslutat om åtgärder (THL:s årliga statistik)
- Kontroller av främjandet av hälsa och säkerhet i skolmiljön samt välfärd i skolgemenskapen (THL:s statistik som sammanställs vartannat år)
- Barns och ungdomars upplevelser av våld och skolmobbing samt stöd som finns att få för detta (material från THL:s enkät om skolhälsa; insamlas vartannat år)
- Olycksstatistik (inkl. dödlighet) och vårdperioder i anknytning till olyckor (statistik som sammanställs årligen av Eurostat; THL:s enkät om skolhälsa samt annat material som sammanställts av THL)

- Andelen som upplever sitt bostadsområde som tryggt (information från ATH-undersökning åren 2013–2016); Andelen nöjda med förhållandena i sitt bostadsområde (information från FinSote-undersökning från och med 2013)
- Brott mot liv och hälsa, egendomsbrott, narkotikabrott och trafikbrott som kommit till polisens kännedom/1000 invånare (Statistikcentralens årligen sammanställda statistik)
- Ärenden om våld i närrelation, brottsfall och tvistemål som kommit till medlingsbyrån (THL:s årligen sammanställda statistik)
- Sambandet mellan droger och olyckor, dödlighet och våld (Statistikcentralens årliga statistik)

TEAviisari

TEAviisari ger information om kommunens verksamhet för att främja kommuninvånarnas hälsa. Institutet för hälsa och välfärd (THL) samlar uppgifter från kommunerna vartannat år. Insamling av information i primärvård, idrott, yrkesskolor och gymnasier sker jämna år, i grundskolor, kommunledning och kultur udda år. <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset>.

Terveystemme.fi -portaali

Webbplatsen Terveystemme.fi som upprätthålls av Institutet för hälsa och välfärd (THL) ger indikatorinformation bland annat som kartor, profiler och tabeller. Uppgifterna består av indikatorer som beskriver välfärd och hälsa. På webbplatsen finns bland annat information om ursprung samt inkomstnivå och skillnader i utbildning. <http://www.terveystemme.fi/>.

Statistik om väg- och sjötrafikolyckor

Trafikledsverket samlar in information om vägtrafiken och spårtrafiken samt om olyckor som sker på dessa. <https://vayla.fi/tilastot#.XletKemP7AU>

Information finns tillgänglig om olyckor på alla vägar, vägsträckor och vägkorsningar. Statistiken finns tillgänglig hos Trafikledsverket som publicerar rapporter om iakttagelser med ungefär två års fördröjning. <https://vayla.fi/tilastot/tietilastot/liikenneon-nettomuudet-maanteilla#.XlesWumP7AV>. I rapporterna finns landskapsspecifik information om olyckor.

Dessutom samlas information om olyckor för EU. I januari 2020 publicerades exempelvis en rapport angående Finland om säkerhetssituationen i det s.k. TEN-vägnätet (vägnät i Europas omfattning). Via länkarna i rapporten kan man sätta sig in i säkerhetssituationen på vägarna i olika NTM-områden. https://julka-isut.vayla.fi/pdf12/vj_2020-06_ten-tieverkon_web.pdf. Säkerhetsuppgifterna för TEN-vägnätet uppdateras med 3 års intervaller.

För järnvägstrafikens del finns information om bl.a. plankorsningsolyckor.

Vahti - Informationssystem för miljöskydd

NTM-centralerna samlar information i Vahti-registret om tillstånd och anmälningar enligt miljöskyddslagen och om utsläpp i vatten och luft samt om avfall. Uppgifterna lämnas regionalt. Materialet är avsett för myndigheternas bruk såsom NTM-centralernas övervakare av ansvarsområdet för miljötillstånd, RFV:s handläggare av ansökningar om miljötillstånd samt för kommunernas tjänstemän som sköter handläggning av tillstånd och övervakning. Materialet bildar grunden för en granskning av miljöbelastningen på riksomfattande nivå. Systemet innehåller uppgifter från 1970-talet, men informationen anses vara representativ först från 1990-talet. Informationssystemet innehåller uppgifter om utsläpp för ca 3000 tillståndsskyldiga. Informationen har överförs till servicen Öppen information som upprätthålls av SYKE <https://www.syke.fi/avoointieto>. Användarrättigheterna till exakt information har fortfarande begränsats till myndigheter, så därför finns det tills vidare inga användbara indikatorer tillgängliga.

VARO -registret

Skade- och olycksdataregistret VARO innehåller information som Tukes har samlat in från olika källor om olyckor som skett i Finland och som uppdelats på följande sätt: tryckbärande anordningar, kemikalier, fyrverkeripjäser/egenhändiga bomber, naturgas, industriell användning av flytgas, användning av flytgas i flaska, elapparater, hissar, gruvor, elanläggningar och konsumentssäkerhet. I VARO-registret finns rapporter om olyckor, men däremot finns det ingen lokal information om olyckor eller statistik om antalet olyckor. <http://varo.tukes.fi/>

Informationskällor för vatten- och miljösektorn

[Vesi.fi](http://vesi.fi) är en webbplats som sammanställer forskningsdata med vattentema speciellt angående den aktuella vattensituationen i Finland (grundvattensituationen, uppföljning av vattennivån, snösituationen o.d.). Regional information kan följas genom webbplatsens kartservice. Utöver dessa har webbplatsen regional eller lokal informat-

ion till exempel om vattenverkens uppgifter på årsnivå (till exempel kvaliteten på hushållsvatten, nivån på rening av avloppsvatten, skadade ledningar). Informationsinnehållet på webbplatsen levereras av Finlands miljöcentral, Meteorologiska institutet och Översvämningscentret som en gemensam tjänst i samarbete med expertorganisationer inom vattenbranschen.

Webbplatsen [Ilmasto-opas.fi](https://ilasto-opas.fi) erbjuder både allmän information om klimatförändringen och praktiska forskningsdata som är platsspecifik. Webbplatsen stöder samhället och medborgarna att förstå fenomen som anknyter till klimatförändringen. På webbplatsen finns platsspecifik information om föränderliga klimatkfaktorer såsom vattentillgångar, snötäckets varaktighet, förändringar i nederbörd, energibehovet o.d. grupperade enligt klimatscenarier. På så sätt kan man på webbplatsen hitta bl.a. regnfrekvens och styrka, och till och med exponering för olika klimatscenarier bland äldre människor. Webbplatsen förvaltas av Meteorologiska institutet, Samhällsvetenskapliga institutionen vid Aalto-universitetet och SYKE.

Livsmedelsverkets Zoonoscenter samlar information om infektionssjukdomar vars upphov kan överföras från djur till människor och tvärtom. Insamlingen av information grundas på direktiv som förordnats av EU, enligt vilken medlemsländerna ska samla information om förekomsten av zoonoser och upphovet till dem hos människor, djur, livsmedel och foder samt om resistens för mikrobmedicin och nationella matförgiftningsepidemier. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/zoonosikeskus/zoonositi/>

Dessutom samlar Livsmedelsverket information på årsnivå om bl.a. djursjukdomar och infektionssjukdomar som smittar via maten. https://www.ruokavirasto.fi/tieto-meista/Muut_viranomaisten_tilastot

Vissa myndigheter samlar även annan information för att styra sin egen verksamhet (till exempel Gränsbevakningsväsendet) eller för att förbättra invånarnas levnadsvillkoren. Denna information är ofta inte offentlig, men myndigheterna i fråga kan utifrån den ta fram tecken för ATT-modellen på möjliga kommande förändringar i säkerhetssituationen (tysta signaler).

Bilaga 2. Indikatorer som stöd för ATT-modellen (på finska)

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tasoon tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Eriarvoistuminen	Arviot avun- ja tuen- saannista poikkeavat eri väestöryhmissä	Eri väestöryhmien arviot avunsaannista kun avun tai tuen tarpeessa asuinalueittain tarkas- teltuna: eri tilastollisten ryhmien suhteelliset osuudet eri asuinalueilla (esim. kunnanosien tai kuntien välinen vertailu)	%-osuus tilasto- ryhmä	Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvoin- titutkimus UTH 2014, ter- veysosio; Alueellinen ter- veys- ja hyvinvointitutki- mus	vuosittain; UTH tehty viimeksi vuonna 2014	Kyllä: tilastollinen asuinalue, AVI-alue- jako, ELY-aluejako, EU:n alueluokitus (maakunnat)	Takautuva	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	ATH (2010–2017), FinSote (2017-)
Eriarvoistuminen	Yhteisöllinen osallistu- minen on eriaista eri väestöryhmissä	Eri väestöryhmien osallistumisen yleisyys kerho-, järjestö-, harrastus- tai hengellisen yhtei- sön toimintaan eri asuinalueilla; Osallistuminen aktiivisesti/silloin tällöin/ei lainkaan; kuinka usein 12 kk aikana; asuinalueiden vertailu	%-osuus koko alueen väestöstä	Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvoin- titutkimus UTH 2014, ter- veysosio; Alueellinen ter- veys- ja hyvinvointitutki- mus	vuosittain; UTH tehty viimeksi vuonna 2014	Kyllä: tilastollinen asuinalue, AVI-alue- jako, ELY-aluejako, EU:n alueluokitus (maakunnat)	Seuranta/ Ennakointi	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	ATH (2010–2017), FinSote (2017-)
Eriarvoistuminen	Perhe- ja lähisuhdeväki- vallan kehitys, uhreille suunnatut tukitoimet (in- deksi)	Turvakotien asiakkaat ja asumispäivät, lkm (2015-) (ind. 2614); Palveluiden tuottajien asia- kasrekisterit: väkivaltatyön avopalveluiden asi- akkaat (lkm, profiili); miesten saama tuki; So- vittelutoimistoon tulleet lähisuhdeväkivaltata- paukset, lkm (ind. 3799); Kouluterveyskysely: On saanut tukea perheessä kokemaan väkival- taan koulun aikuisilta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-) (ind. 4950), am- matillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiske- lijoista (2019-) (ind. 4952), lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-) (ind. 4951)	%-osuus	Terveyden ja hyvinvoin- nin laitos (THL); Sotka- net ind. 2674, 2675, 2614. Ensi- ja turvakotien liiton asia- kasrekisteri: miestyö, avopalvelut. THL, Rikos- ja riita-asiat tilasto, Sot- kanet ind. 3799; THL, Kouluterveyskysely, Sot- kanet ind. 4950, 4952, 4951	vuosittain, 2 vuoden välein	Kyllä: maakunta, sairaanhoitopiiri, koko maa	Seuranta		Turvakotien asiak- kaat, aikuiset/10 000 18–64-vuoti- asta (2015-) (ind. 2674), lapset/ 10 000 0–17 -vuoti- asta (2015-) (ind. 2675); kehitys ja tukitoi- met erillisinä mittareina

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alueason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Eriarvoistuminen	Yksinasuvien ikäihmisten asumisen turvallisuus (indeksi)	65 vuotta täyttäneiden yhden hengen asunto- kunnat, % vastaavanikäisten asutokunnista (ind. 391); Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (ind. 4286); Kodinhuoltoapua vuoden aikana saaneet 65 vuotta täyttäneiden kotitaloudet, % vastaa- vanikäisten asutokunnista, kunnan kustan- tamatt palvelut (ind. 2259); Aktiivisesti jär- jestötoimintaan osallistuvien osuus(%), 65 vuotta täyttäneet (ind. 4293); Kolmannen sektorin yksinäisyyttä vähentävät toimet (laadullinen kuvaus)	%-osuus, osal- listuneiden lkm	Tilastokeskus, Asunto- kunnat ja asuinolot -ti- lasto, Sotkanet ind. 391; Terveysten ja hyvinvoin- nin laitos (THL), Sosiaali- palvelujen toimintatilasto, Sotkanet ind. 2259; THL, FinSote- tutkimus, Sotka- net ind. 4286, 4293; Kol- mannen sektorin rekisterit	vuosittain, 2 vuo- den välein	Kyllä: kunta, seutu- kunta, maakunta, aluehallintoviraston alue, sairaanhoito- piiri	seuranta		yksinäisyys ja pal- veluiden saatavuus erillisiksi mitta- reiksi
Eriarvoistuminen	Asuinalueiden turval- lisuus	Asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisten osuus (%) (ind. 4305)	-portainen asteikko, %- osuus	Terveysten ja hyvinvoin- nin laitos (THL), FinSote- tutkimus, Sotkanet indi- kaattori 4305	vuosittain	kyllä: kunta, maa- kunta, AVI -alue, eri- tyisvastualue	Seuranta	Terveysten ja hy- vinvoinnin laitos (THL)	On mukana alueelli- sen hyvinvointi- kerto- muksen suo- sitelluissa minimi- indikaattoreissa.

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Eriytyminen	Peruskoulun alueellinen tasa-arvoisuus	OKM:n opetuksen laatukriteereihin vastaa- minen (ml. oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus).	Sanallinen arvio laatukriteereihin vastaamisesta	Kunnat, oppilaitokset	Vuosittain	Kyllä, kunta, oppi- laaksiottoalue	Ennakoiva	Alueellinen arvi- ointi-ryhmä (kri- teeri-kohtaiset alaryhmät)	
Eriytyminen	Poliisin toimin- tavalmiuden alueellinen yhdenvertaisuus	Poliisin toimintavalmiusajat A- ja B- kiireelli- syyssluokkien tehtävissä tarkasteltuna asuinalue- ittain	Minuuttia	Polstat	Vuosittain	Kyllä, kunta, poliisi- laitos	Takautuva	Poliisi	
Eriytyminen	Alueen asuntokannan yksipuolistuminen	Asuntokannan monipuolisuusindeksi (kerros- talovaltaisuus, vuokratavallisuus, pienten asuntojen keskittymä), nykytila ja tuleva kehi- tys	Kaava-alueiden osuus koko kun- nan alueesta, asuntokunnat hallintaperus- teen, talotyyppin ja asumisväljyy- den mukaan (%)	Tilastokeskus, asunnot ja asuinolot tilasto; kuntien kaavoitustilastot	Vuosittain	Kyllä kunta, kun- nanosa, kaavoitus- alue (koordinaatti- pohjainen alue- taso)	Seuranta/ Ennakointi	Tilastokeskus, kunnat	
Eriytyminen	Kuntien väliset hyvin- vointierot kasvavat	Sosioekonominen indeksi: työttömyysaste, vain peruskoulun käyneiden osuus, pienitu- loisten osuus indeksoidaan ja summataan yht- teen kokonaisindeksiksi	Indeksi	Tilastokeskus, ruututie- tokanta	Vuosittain	Kyllä kunta, kun- nanosa, kaavoitus- alue	Seuranta/ Ennakointi	Tilastokeskus, kunnat	
Eriytyminen	Alueen asukkaat ovat palveluiden suhteen eriarvoisessa ase- massa; ilman oleskelu- lupaa tai Suomen kans- alaisuutta olevien uhr- iutuminen ja hyväksii- käyttö esim. harmaassa taloudessa kasvaa	Ilman oleskelulupaa maassa tavattavien ulkomaalaisten määrä. Turvapaikkajärjestelmästä poistetut ja kadonneet henkilöt	Lukumäärä, sa- nallinen arvio kokonaistilan- teesta ja sen ke- hityksestä	Poliisin, ulkomaalais- valvonnan ja Maahan- muuttoviraston tilastot ja havainnot, 3.sektorin asiakastilastot ja arviot	Vuosittain	Kyllä	Seuranta/ Ennakointi	Palveluita tuot- tava 3. sektori, poliisi, seura- kunnat, Maahan- muuttovirasto	

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Eriytyminen	Terveyserot kasvavat eri sukupuolten, eri ikäryhmien, eri koulutustason omaavien, suomalaista ja ulkomaista syntyperää olevien välillä	UTH, ATH ja FinSote -tutkimusten terveyttä kuvaavat indikaattorit (esim. mielenterveys, krooniset sairaudet, lääkkeiden käyttö, sukuelinten silpominen), yleisyys eri väestöryhmissä. Alueiden vertailu.	%-osuus alueen koko väestöstä	Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointi-tutkimus UTH 2014, terveysosio; Alueellinen terveys- ja hyvinvointi-tutkimus ATH (2010–2017), FinSote vuosittain; UTH tehty viimeksi 2014 (2017-)	vuosittain; UTH tehty viimeksi 2014	Kyllä: tilastollinen asuinalue, AVI -aluejako, ELY -aluejako, EU:n alue-luokitus (maakunnat)	Ennakoiva	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	UTH-tutkimus tulisi toistaa säännöllisesti
Eriytyminen	Väkivaltariski kasvaa eri sukupuolten, eri ikäryhmien, eri koulutustason omaavien, suomalaista ja ulkomaista syntyperää olevien välillä	Eri väestöryhmien eri asteiset ja -muotoiset väkivaltakokemukset ja väkivallan teot viimeksi kuluneiden 12 kk aikana. Alueiden vertailu.	%-osuus alueen koko väestöstä	Ulkomaista syntyperää olevien työ- ja hyvinvointi-tutkimus UTH 2014, terveysosio; Alueellinen terveys- ja hyvinvointi-tutkimus ATH (2010–2017), FinSote (2017-)	vuosittain; UTH tehty viimeksi 2014	Kyllä: tilastollinen asuinalue, AVI -aluejako, ELY -aluejako, EU:n alue-luokitus (maakunnat)	Takautuva	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	UTH-tutkimus tulisi toistaa säännöllisesti

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Kasvu ympäristön turvallisuus	Koulukiusaamisen indeksi	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017) (ind. 4834), 8. ja 9. luokan oppilaista (ind. 1514), ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 3928), lukion 1. ja 2. vuoden opiskeli- joista (ind. 3913)	%-osuus ikäluo- kasta	Terveysten ja hyvinvoin- nin laitos (THL), Kouluk- terveyskysely; Sotkanet ind. 4834, 1514, 3928, 3913, 332, 350, 341, 4772, 4773, 4774	2 vuoden välein	Kyllä, kuntakoh- taisesti	Takautuva	Terveysten ja hy- vinvoinnin laitos (THL)	
Kasvu ympäristön turvallisuus	Koulukiusaamisen indeksi	Kiusaamiseen ei ole puututtu koulun aikuisten toimesta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2010- 2015) (ind. 332), ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opis- kelijoista (2010-2015) (ind. 350), lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 341); Koulukiusaaminen loppunut tai vähentynyt kiu- saamisesta kertomisen jälkeen, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) (ind. 4772), ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opis- kelijoista (2017-) (ind. 4773), lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 4774)	%-osuus ikäluo- kasta	Terveysten ja hyvinvoin- nin laitos (THL), Kouluk- terveyskysely; Sotkanet ind. 4834, 1514, 3928, 3913, 332, 350, 341, 4772, 4773, 4774	2 vuoden välein	Kyllä, kuntakoh- taisesti	Takautuva	Terveysten ja hy- vinvoinnin laitos (THL)	
Kasvu ympäristön turvallisuus	Lasten ja nuorten ko- kema väkivallan tai sek- suaalisen väkivallan uhka (indeksi)	Kokenut fyysistä tai seksuaalista uhkaa tai väki- valtaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppi- laista (ind. 3907), ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (-2015) (ind. 3941), lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 3926)	%-osuus ikäluo- kasta	Terveysten ja hyvinvoin- nin laitos (THL), Kouluk- terveyskysely; Sotkanet ind. 3907, 3941, 3926	2 vuoden välein	Kyllä, kuntakoh- taisesti	Takautuva	Terveysten ja hy- vinvoinnin laitos (THL)	
Kasvu ympäristön turvallisuus	Oppilaitosten turvalli- isuus	Poliisin tietoon tulleet oppilaitoksiin kohdistu- neet uhkaukset (huolta-aiheuttavat henkilöt, uh- kaukset)	Rikos- ja sekalai- silmoitusten lkm ja sisältö	KRP, Polstat, Koulut	vuosittain	poliisilaitoksittain	Takautuva	Poliisi, koulut	Edellyttäisi R- ja S- ilmoitusten sisällön analyysiä tutkimus- työnä

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alueason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Kasvu ympäristön turvallisuus	Oppilaitosten turval- lisuus	Koulu ympäristön terveyslisyyden ja turvallisuus- den ja koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus on tehty peruskoulussa kolmen vuo- den välein	%-osuus kou- luista	TEA viisari. Sotkanet 5397	vuosittain	maakunta, sairaan- hoitopiiri, erityisvas- tuualue, suuralue, , koko maa	Seuranta	Koulut	
Kasvu ympäristön turvallisuus	Päihteet lasten ja nuorten kasvu ympäristössä (in- deksi)	Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheutta- nut haittaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) (IND.4766); Alakäisten alkoholin ostot vähit- täismyynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) (ind. 4879), ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-) (ind. 4881), lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-) (ind. 4880)	%-osuus ikäluo- kasta	Terveyden ja hyvinvoin- nin laitos (THL), Koulu- terveyskysely; Sotkanet ind. 4766, 4878, 4880, 4881	2 vuoden välein	Kyllä: Kunta, seutu- kunta, maakunta, aluehallintoviraston alue, sairaanhoito- piiri, erityisvastuu- alue, suuralue, Man- ner- Suomi. Ahve- nanmaa, koko maa	Takautuva	Terveyden- ja Hyvinvoinnin Laitos	
Kasvu ympäristön turvallisuus	Päihteet lasten ja nuorten kasvu ympäristössä (in- deksi)	Vanhempien huumausaineiden käyttö; äitien raskauden aikainen huumausaineiden käyttö	%-osuus ikäluo- kasta	Neuvoloiden seulonnat raskaana olevien päihtei- den käytön selvittä- miseksi	vuosittain	Kyllä, kuntakohtai- sesti	Seuranta	Kunnat	

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Nuorten syrjäytyminen	Nuorten pääsy alueella tarjottavaan koulutuk- seen	Toisen asteen koulutukseen hakeutuneet ja hakukohteen kunta. Muuttajat: ikä, suku- puoli, äidinkieli, kotimaa, kansalaisuus, va- linnan tila, opiskelupaikan vastaanotto, il- moittautuminen opiskelijaksi	Yhteishakuun osallistuneet henkilöt	Opetushallitus, Opin- topolku, ODW-tieto- kanta	vuosittain	Kyllä, lähtökoulun sijaintikunta ja si- jaintimaakunta; ha- kukohteen oppilai- toksen sijaintikunta ja sijaintimaakunta	Ennakoiva	Tilastokeskus	2. asteen koulutus vähentää poikien riskiä syylistyä omaisuusrikoksiin ja pienentää syr- jäytymisriskiä. Taika- tutkimusai- neistokatalogi: <a href="https://taika.stat.fi/fi/aineis_toku-
vaus.html#!?da-
taid=ED
UC_20142016_jua_
tyhr19_001.xml">https://taika.stat.fi/fi/aineis_toku- vaus.html#!?da- taid=ED UC_20142016_jua_ tyhr19_001.xml
Nuorten syrjäytyminen	Toimettomuudesta ja näköalattomuudesta kärsivien nuorten ai- kuisten määrän kehitys alueella	"Ei työssä eikä koulutuksessa eikä asevelvol- lisuutta suorittamassa olevien (NEET)15- 24 vuotiaiden nuorten osuus ikäluokasta. Alueiden vertailu	%-osuus ikäluo- kasta	Tilastokeskus, NEET ~ indikaattori; Sotka- net indikaattori 5101	vuosittain	Kyllä, maakunta, koko maa	Ennakoiva	Tilastokeskus	Vanhempien so- sioekonominen asema (koulutus- tausta, toimeentu- lotukiasiakkuus) vaikuttaa NEET- vuosien määrään. Indikaattori mukana alueel- lisen hyvinvoin- tikertomuksen minimitieto- indi- kaattoreissa
Nuorten syrjäytyminen	Toimettomuudesta ja näköalattomuudesta kärsivien nuorten ai- kuisten kuntoutuksen onnistuminen	Kela:n järjestämän ammatillisen kuntoutuksen aloittaneet 15-29 -vuotiaat asuinalueilla; kuntoutuksen kustannukset	saajat,toimen- piteet, kustannukset	Kelan etuustilastot/kunt- outustilastot, Kelasto - tietokanta	vuosittain	Kyllä: Kunta, seutu- kunta, maakunta, aluehallinto- viraston alue, sairaanhoito- piiri, erityisvastuu- alue, Manner-Suomi ja Ahvenanmaa,	Ennakoiva	Kela	Kela tekee rekiste- ritutkimuksen nuorten etuuskien käytöstä ja etuus- poluista vuonna 2019

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Nuorten syrjäytyminen	Syrjäytymistä edistävien riskitekijöiden kasautuminen (indeksi)	5 merkittävintä riskitekijää: lastensuojelun sijoitus 12–16 vuotiaana, ei 2. asteen tutkintoa 25 ikävuoteen mennessä, lastensuojelun sijoitus alle 6 -vuotiaana, mielenterveyslääkitys 14–18-vuotiaana, synnyttänyt lapsen alle 20-vuotiaana. Alueiden vertailu.	%-osuus	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL):n syntymäilmoitus-rekisteri, lastensuojelu-rekisteri ja hoitoilmoitus-rekisteri; Kela:n etuusrekisteri; Väestötietojärjestelmä	vuosi/puolivuosi	kyllä kunta, maakunta, koko maa	Ennakoiva	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL); Kela; Digi- ja väestötietovirasto	Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) Kohortti 87-tutkimusdata; Me-säätiön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL):n Syrjäytymisen dynamiikka työkalu: http://data.mesaa-tio.fi/syrjaytymisen-dynamiikka/
Nuorten syrjäytyminen	Huumeiden käytön yleisyys lasten ja nuorten asuinalueella	Jäteveden keruualueella käytettyjen huumeiden määrä	mg/1000 hlö (käytetty huume / päivä)	THL:n seuranta https://thl.fi/documents/605763/1449622/20191014_kaikki_netit_myos_201903.pdf/d093ba31-f3a8-4c55-9631-116ede10a410	vuosittain	Jäteveden puhdistamoiden alue	Seuranta / ennakoiva	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	Tehdään vain isoista kaupungeista 2 vuoden välein
Nuorten syrjäytyminen	Nuorten huumeiden käytön yleisyys (Indeksi)	Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 489), ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 490); Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 3922), ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (ind. 3937); Nuorten arvio: omalla paikkakunnalla on omaikäisen helppo hankkia huumeita, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-) (ind. 4883)	%-osuus ikäluokasta	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Kouluterveyskysely y; Sotkanet ind. 489, 490, 3922, 3937, 4883	2 vuoden välein	Kyllä: Kunta, seutukunta, maakunta, aluehallintovirasto on alue, sairaanhoitopiiri, erityisvastuualue, suuralue, Manner-Suomi/Ahvenanmaa, koko maa	Seuranta	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)	
Nuorten syrjäytyminen	Palveluiden saatavuus huumeita käyttäville nuorille (aikuisille)	Hoitoon pääsyn jonotusajat	vrk	nuorisotyötä tekevät, sote-sektori	jatkuva	Sairaanhoitopiiri / kunta	Ennakoiva	Kunta	

Inhimilliset olosuhteet									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Työympäristön turvallisuus	Sosiaali- ja terveyden- huollon työntekijöiden työ- turvallisuus	Työsuojeluhenkilöstön arviot sosiaali- ja terveydenhuollon alan työturvallisuudesta ja sen kehityksestä	lkm, laatu ja toimenpiteet	Työsuojelupaneeli /Työterveyslaitos ja Työ- turvallisuuskeskus	vuosittain	kyllä, mikäli huomioidaan kyselyn otoskoossa	ennakointi	Työterveyslaitos ja Työturvallisuus-keskus	Tieto olisi mahdollista kerätä työsuojelupaneelin kautta
Työympäristön turvallisuus	Poliisin voimankäytön kasvanut tarve (indeksi)	Poliisin voimankäyttö, perustuen toimenpidekoodin käyttöön ja erilliset voiman-käyttöselytykset kun käytetty ampuma-asetta, etälamautinta, poliisikoiraa, pakkopysäytystä; Käytetty suojavarustus, aineistosta: erilliset voimankäyttöselytykset kun käytetty ampuma-asetta, etälamautinta, poliisikoiraa, pakko-pysäytystä	koodin käyttö; selvitusten lkm ja sisältö (tilanteen kuvaus)	Polstat, Poliisiammattikorkeakoulu: poliisin voimankäytön selvitys	vuosittain	Toimenpidekoodit kuntakohtaisesti; voimankäyttö-selvitykset tiedot poliisilaitoksittain	seuranta, trendi	Poliisiammattikorkeakoulu, Poliisihallitus (Polstat)	Toimenpidekoodin käyttö on heikkoa, mistä syystä Polstat tilastot eivät tällä hetkellä luotettavia; vuotuinen poliisin voimankäytön selvitysraportti ei ole julkinen - alueelliselle turvallisuus-foorumille voitaisiin laatia (ST IV tai julkinen) yhteenveto
Työympäristön turvallisuus	Viranomaisiin kohdistuneen haitanteon ja väkivallan kehitys	Rikosilmoitukset rikosnimikkeellä "virkamiehen vastustaminen" ja "virkamiehen väkivaltainen vastustaminen"; hengen ja terveyden suojaan kohdistuvat tehtävät, joissa viranomainen uhattu (ERICA -tietojärjestelmä)	Rikos-ilmoitukset, lkm; hälytykset lkm	Polstat	vuosittain	Kyllä kunta, poliisilaitos, koko maa	seuranta, trendi	Poliisihallitus (Polstat), Hätkeskus	
Työympäristön turvallisuus	Hälytystehtävällä on uhkaava luonne, määrän kehitys	Hälytystehtävällä on uhkaava luonne, määrän kehitys	Hälytystehtävien luonne	ERICA-järjestelmä, Polstat/Hätkeskus	vuosittain	Kyllä kunta, poliisilaitos, koko maa	Seuranta / trendi	Poliisihallitus (Polstat), Hätkeskus	Hälytystehtävän todellinen luonne ilmenee vasta kun tehtävä vastaanotettu. Hälytystehtävät voitaisiin Polstrip-hakuohjelmalla kerätä haku-sanojen mukaan ja tehdä analyysi/tutkimus

Luonnonilmiöt ja ympäristö									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Ilmastouhka	Lumimyrskytilanteiden lisääntyminen ja paheneminen	Vakavan lumimyrskyn toistuvuus: ennusteet yli 20 cm/d lumimyrskypäivien muutos/vuosi	muutos päivää/vuosi	Ilmatieteen laitos: Ewent-hanke	1/ 10v	On	Ennakoiva	Ilmatieteen laitos	EWENT-hankkeen tuloksista vertailutietoa
Ilmastouhka	Sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen	Helle-, myrsky- ja kovien pakkaspäivien määrä vuodessa	muutos päivää/vuosi	Ilmatieteen laitos	Vuosittain,	On	Ennakoiva	Ilmatieteen laitos	
Ilmastouhka	Sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen	Helle-, myrsky- ja kovien pakkaspäivien määrä vuodessa	Säävaroitukset kpl/a (LUOVA)	Ilmatieteen laitos	Vuosittain	On, tilattavissa	Seuranta	Ilmatieteen laitos	
Ilmastouhka	Rankkasateiden lisääntyminen, vuotuinen muutos	Rankkasadepäivien määrä vuodessa Arvio paikalliselle rankkasateelle	muutos päivää/vuosi, toistuvuus aika	Ilmatieteen laitos	1/ 10v	On	Ennakoiva	Ilmatieteen laitos	Ilmasto-opas.fi Ilmastopalvelusta voi tilata tietyn ajankohdan ja paikan sadeselvityksiä. Toistuvuusajankalaskelmilla voidaan arvioida esimerkiksi kuinka usein tietyn rajan ylittävät rankkasateet esiintyvät tietyllä paikkaa.
Ilmastouhka	Pitkäkestoinen kuivuus	Kuivuusjakson pituus	päivää	Ilmatieteen laitos EWENT-hanke	1/ 10v	On	Ennakoiva	Ilmatieteen laitos	

Luonnonilmiöt ja ympäristö									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Vaikutuksiin varautuminen	Luonnonilmiöistä johtuvat häiriötilanteet	Tuulten ja myrskyjen aiheuttama keskimääräinen vuosittainen keskeytysaika sähköjatkajalassa (h/a)	h/a	Energiatallisuus ry:n keskeytystilasto	Vuosittain,	On	Takautuva	Energiatallisuus ry	
Vaikutuksiin varautuminen	Luonnonilmiöistä johtuvat häiriötilanteet	Luonnonilmiöistä johtuvien pelastustehtävien lukumäärä vuodessa (kpl/a). Luonnonilmiöistä johtuvien pelastustehtävien keskimääräinen kesto vuodessa (min/a) ja kes- ton kokonaissumma vuodessa (h/a).	Muutos kpl/a, min/a sekä h/a	Pronto		On	Ennakoiva	Pelastusopisto	Lisäksi voidaan huomioida sähkö- jakeluhäiriöiden alueelliset erot ase- makaava- ja ei-ase- makaava -alueisiin jaoteltuna
Vaikutuksiin varautuminen	Alueen tienhoidon laatu	Tienhoidosta Ely-alueella tulleet valitukset liit- tyen auraukseen, liukkaudentorjuntaan, routa- vaurioihin tai tulviin	Valitusten määrä tiedoosuksittain	Ely-keskusten seuranta	Vuosiseuranta	Ei	Takautuva	Ely-keskukset	
Vaikutuksiin varautuminen	Sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen	Sääilmiöiden vakuutuskorvaukset	€/v	Finanssialan keskusliitto	Vuosittain	Ei	Takautuva	Finanssialan- keskusliitto	
Vaikutuksiin varautuminen	Tulvariskit	Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariskialu- eilla harvinaisella tulvalla (1%, 1/100a). Tulvariskien hallintasuunnitelmien toimenpitei- den toimeenpano (%)Vakuutusyhtiöiden maksa- mat korvaukset tapahtumista vesistö- ja rannik- kotulvista	Muutos asukkaat 1/100a, toimenpi- teet n/a, korvaukset euroa	Hallintasuunnitelmat (ELY-keskukset), Tulva- tietojärjestelmä (SYKE), tulvariskikartat ja tulva- tietojärjestelmä (SYKE), maksetut korvaukset (va- kuutusyhtiöt ja FK)	Vuosittain, tarvit- taessa kuukausit- tain	On	Ennakoiva	ELY-keskukset, SYKE, Finans- sialan keskusliitto	Varaudutaan seu- raamaan jatkossa asukkaiden määrää merkittävyyskritee- rin täyttämällä alu- eilla sekä ELY:n hallintasuunnitel- mien toimenpiteitä, jotka on joko toteu- tettu tai on otettu toimeenpanoon (%)
Vaikutuksiin varautuminen	Merkittävä kau- punkitulva (1/100 v) alueella	Asuin-, koulu, päiväkot- ja soterakennusten sekä teollisuuslaitosten määrä merkittävillä tul- variskialueilla, 1%, 1/100 a	Rakennusten määrä	Kunta	1/10 v tai tilan- teen muuttuessa		Ennakoiva	On	Kunta
Vaikutuksiin varautuminen	1/100 esiintyvien tulvienyleistyminen	Tulvariskialueiden uudelleen rajaaminen	Alueen rajaus	SYKE, IL	Kerran 10 vuodessa	On	Ennakoiva	SYKE, Ely- keskus	Vaatii yhteistyötä SYKEN ja IL:n kesken

Luonnonilmiöt ja ympäristö									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Terveyshaitat	Yhteiskunnan kyky selvittää myrskyn tai lumimyrskyn aiheuttamasta sähköhäiriöstä	Julkisten rakennusten kyky sietää lämpökatkoja: Rakennusten luokittelu lämmönpidätyskyvyn mukaan	tunti (montako tuntia lämpötila säilyy yli 15 asteen sähkön katkettua 25 asteen pakkasessa)	Rakennustietokanta, josta saa eristysarvot. VTT:n tuottamalla mallilla voidaan laskea jokaisella rakennukselle ko arvo	Tehdään kerran rakennus- kannalle, sen jälkeen vain uudisrakennuksille	On, mutta vaatii VTT:n osaamista	Ennakoiva	Tilastokeskus, kunnat, VTT	CRISMA-hankkeessa ja aiemmissa VTT:n hankkeissa on luotu luotettava laskentamalli
Terveyshaitat	Kansalaisten kyky selvittää myrskyn tai lumimyrskyn aiheuttamasta sähköhäiriöstä	Yksityisten rakennusten kyky sietää lämpökatkoja: Rakennusten luokittelu lämmönpidätyskyvyn mukaan	tunti (montako tuntia lämpötila säilyy yli 15 asteen sähkön katkettua 25 asteen pakkasessa)	Rakennustietokanta, josta saa eristysarvot. VTT:n tuottamalla mallilla voidaan laskea jokaisella rakennukselle ko arvo	Tehdään kerran rakennus- kannalle, sen jälkeen vain uudisrakennuksille	On, mutta vaatii VTT:n osaamista	Ennakoiva	Tilastokeskus, kunnat, VTT	CRISMA-hankkeessa ja aiemmissa VTT:n hankkeissa on luotu luotettava laskentamalli
Terveyshaitat	Pitkäkestoisen helteen aiheuttamat vakavat terveyshaitat alueella kasvavat	Laitosten jäähdytysjärjestelmä	On / Ei	Kunnat / rakennustarkastus	Kerran perusselvitys, ja sen jälkeen tilaston ylläpito	Kyllä	Ennakoiva	Kunnan sosiaali ja terveystoimi	Sote-rakennusten jäähdytys ja kaukokylmä ei vielä yleistä
Terveyshaitat	Villieläimistä tarttuva tautiepidemia alueella (esim. rabies, salmonella, borreliosis)	Todettujen puutiaisaivotulehdusten (TBE) lukumäärä vuodessa. Todettujen borreliositapausten lukumäärä vuodessa. Luonnoneläinten kannan kasvu, alueellisten tautiepäilyjen kasvu.	Lukumäärä	Terveyskeskukset, alueiden eläinlääkärit, THL	Puolivuosi-seuranta	On, mutta pyydetävä Ruokavirasto erittelemään	Ennakoiva	Ruokavirasto	https://www.ruokavirasto.fi/global-asets/tietoa-meista/julkaisut/julkaisusarjat/julkaisuja/elaimet/ruokaviraston_julkaisuja_4_2019_elaintaudit_suomessa_2018.pdf
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Muuttuva luonto	Suurpetojen aiheuttama uhka	Suurpetojen tappamat pihaeläimet	Lukumäärä	Riistayhdyshenkilöt	Vuosittain, tarvittaessa kuukausittain	On	Ennakoiva	Riistayhdyshenkilöt, LUKE	Pihassa tapahtuvat vahingot indikoivat suurpedon käyttöhäiriötä.

Teknisten järjestelmien toiminta									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Sähkösaannin häiriöt	Sähkönjakelun pitkäke- stoinen keskeytys myrsky- vahinkojen takia	Yli 6 h keskeytysaika sähkönjakelussa	verkon keskey- tysten keskey- tysaika h/a	Sähkölaitos	Kuukausittain	Sähkönjakelu- alueit- tain	Takautuva	Sähkölaitos	Koska rakennukset viilenevät jo 3 4 tunnissa, 6 tunnin raja on hyvä indi- kaattorina. Sähkömarkkinalain mukaan sähköyhtiö korvaa vasta yli 12 tunnin häiriöt. Tule- van lain mukaan (v. 2028) uusi verkko tulee suunnitella si- ten, että maksimi- häiriö voi olla taajamassa 6 h.
Sähkösaannin häiriöt	Säävarman verkon osuus sähkönjakeluverkostossa	Säävarman verkon osuus % sähkönjakeluverkostossa.	% verkoston pitu- udesta	Sähkölaitos	Vuosittain	Sähkönjakelu- alueit- tain	Ennakoiva	Sähkölaitos	
Sähkösaannin häiriöt	Asukkaiden määrä ei- säävarman verkon alu- eella	Asukkaiden määrä (ja mahdollisesti sijainti) ja- keluverkoston piirissä, jossa häiriöherkyys kor- keampi	lkm, % koko kun- nan asukasmäärästä	Sähkölaitos	Vuosittain	Sähkönjakelu- alueit- tain	Ennakoiva	Sähkölaitos	

Teknisten järjestelmien toiminta									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alueason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Vedensaannin häiriöt	Vedensaannin pitkäaikainen keskeytyminen	Putkirikkojen taajuus alueella	kpl/vedenjaku- alue	Vesilaitos	Vuosittain	On	Ennakoiva	Vesilaitos	
Vedensaannin häiriöt	Vedensaannin pitkäaikainen keskeytyminen	Uudistettavien putkiosuukien määrä (km) alueella	asukkaiden lkm alueilla	Vesilaitos / Tilastokeskus	Vuosittain	On	Ennakoiva	Vesilaitos / Tilastokeskus	Tilastokeskuksen aineistosta voidaan rajata alue, ja tilastokeskuksen ohjelmalla voidaan laskea alueen asukasmäärä.
Vedensaannin häiriöt	Vedensaannin pitkäaikainen keskeytyminen	Kaukolämpöverkon häiriöt	kpl/jakelualue	Vesilaitos	Vuosittain	On	Takautuva	Kaukolämmön tuottaja	
Vedensaannin häiriöt	Vedensaannin pitkäaikainen keskeytyminen	Sähkön jakeluhäiriöiden vaikutus vedenjakuun (kriittiset kohteet ja asukasmäärät)	kpl/vedenjaku- alue	Vesilaitos	Vuosittain	On	Takautuva	Vesilaitos	
Vedensaannin häiriöt	Kuivuus vedenottoalueilla	Vedenottomäärien poikkeuksellinen rajoittaminen kuivuuden takia	kertaa/vuosi	Vesilaitos	Vuosittain	On	Takautuva	Vesilaitos	

Teknisten järjestelmien toiminta									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Kuljetusten häiriintyminen	Vakavat tieliikenneonnettomuudet lisääntyvät alueella	Tieliikenneonnettomuudet lkm/tarkasteltu tieosuus, raskaan liikenteen määrä onnettomuuksista	ajoneuvoa/vrk muutostrendi	Liikennevirasto	Vuosittain	Tieto on saatavilla tie- ja kuntakohtaisesti	Takautuva	Liikennevirasto	Katso esim. s. 60: https://julkaisut.vayla.fi/pdf8/ti_2_018-09_liikenneonnettomuudet_maanteilla_2017_web.pdf
Kuljetusten häiriintyminen	Satama- ja rannikkoaluiden turvallisuus heikenee meriliikenteen onnettomuuksien kasvaessa	Luotsialusten avustamien alusten lkm/a kasvu, rahtialusmäärien kasvu, öljytankkerien määrä	alusta/vuosi	Liikennevirasto, Luotsilaitos	Vuosittain	Satamakohtaisesti	Takautuva	Liikennevirasto	
Kuljetusten häiriintyminen	VAK-kuljetusten määrä kasvaa	Kuljetusten määrän lisääntyminen SEVESO-laitosten määrän tai volyymin kasvamisen vuoksi	tn/ kemikaali/ viikko laitosten lukumäärä	Yritykset, Tukes	Vuosittain	Kyllä	Ennakoiva	Yritykset	
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Rakentaminen	Kosteusvaurioiden lisääntyminen	Kohteiden määrä, joissa todettu kosteusvaurioita (rakennukset ja muut rakenteet)	lkm/vuosi		Vuosittain	Ei	Takautuva	Kunnan rakennustarkastus	

Teknisten järjestelmien toiminta									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tason tieto- saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Kyberturvallisuus	Kyber-infran ajankohtaiset uhat ja haavoittuvuudet koko Suomen alueella	Kuukausittainen tilannekatsaus kuluneen kuukauden merkittävistä tietoturvapoikkeamista ja -ilmiöistä.	lkm, laatu	Kybersääkooste (info- graafit ja videot)	Kuukausittain	Ei	Takautuva	Liikenne- ja viestintävirasto Traficom	
Kyberturvallisuus	Yritysten sähkö ja tietotekniikkariippuvuus kasvaa	Kauppa yrityksissä kyselyaineisto (mukana robotiikan käyttö, sosiaalisen median ja internetin käyttö, automatisoitu tiedonvaihto ulkoisten tietojärjestelmien kanssa, sähköinen laskutus ja maksut, big datan hyödyntäminen,	Yrityksen toimiala, yrityksen sektoriluokka, yrityksen omistajatyypit (yksityinen kotimainen)	Tilastokeskuksen Tietotekniikan käyttö yrityksissä -kysely ja yritysrekisteri	Aikasarja 2002 alkaen vuosittain	Mahdollisesti	Ennakoiva	Tilastokeskus	Taika -tutkimusaineistorekisterit https://taika.stat.fi/fi/aineistokuvaus.html#!?dataid=YA233_2018_jua_ict_001.xml

Tahalliset haitanteet ja rikollisuus									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Yleinen järjestys ja turvallisuus	Huoli yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavista ilmiöistä	Huoli rikosilmiöistä: rattijuoppous, huumeiden käyttö ja myynti, pahoinpitelyt, ampuma-aseella tehty rikos, seksuaalinen ahdistelu ja -väkivalta, ilkivalta ja vandalismi, alaikäisten juopottelu, juopuneet julkisilla paikoilla, nuorison kerääntyminen keskustoihin ja julkisiin paikkoihin, auto-varkaudet. Huomioitava myös nk. "ammattihuoletustajat"	5-portainen asteikko	Poliisibarometri	2 vuoden välein	Kyllä, 4 tilastollista suuraluetta (Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä-Suomi)	Seuranta	Poliisi	Otoskokoa tulisi laajentaa, jotta tarkastelu olisi mahdollista pienemällä aluetasolla
Yleinen järjestys ja turvallisuus	Kokemukset yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavista ilmiöistä	Uhrikokemukset: omaisuuden varastaminen, omaisuuden vahingoittaminen, pahoinpitely, autovarkaus tai sen yritys, seksuaalinen ahdistelu ja väkivalta, asuntomurto tai sen yritys, aseellinen uhkaus	5-portainen asteikko	Poliisibarometri	2 vuoden välein	Kyllä, 4 tilastollista suuraluetta (Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä-Suomi)	Seuranta	Poliisi	Otoskokoa tulisi laajentaa, jotta tarkastelu olisi mahdollista pienemällä aluetasolla
Yleinen järjestys ja turvallisuus	Yleinen järjestys ja turvallisuus suurissa yleisötapahtumissa (kulttuuri- ja urheilutapahtumat, mielenosoitukset)	Järjestyksenvalvojakorttien ja tilapäisten järjestyksenvalvojakorttien määrä suhteutettuna alueellisiin tehtäviin (tapahtumat/vuosi ja osallistujamäärät/tapahtuma)	kpl / arvio tarpeesta		Vuosittain tai tiettyyn tilaisuuteen sidottu	Kyllä, tapahtumakunta, poliisilaitos	Seuranta	Poliisi, tapahtuma- järjestäjät	
Yleinen järjestys ja turvallisuus	Yleinen järjestys ja turvallisuus suurissa yleisötapahtumissa (kulttuuri- ja urheilutapahtumat, mielenosoitukset)	Poliisin tietoon tulleet yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liitännäiset rikokset (huumausainerikos, huumausaineen käyttörikos, mellakka, väkivaltainen mellakka, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen, virkamiehen vastustaminen, virkamiehen väkivaltainen vastustaminen, seksuaalinen ahdistelu, poliittisten toimintatapauksien loukkaaminen, kokouksen estäminen)	rikosilmoitukset /lkm	PolStat	Puolivuosittain	Kyllä, tapahtumakunta, poliisilaitos	Seuranta	Poliisi	

Tahalliset haitanteot ja rikollisuus									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Yleinen järjestys ja turvallisuus	Luottamus poliisin ky- kyyn vastata yleisen jär- jestyksen ja turvallisuus- den ylläpidosta	Arvio poliisin kyvystä kantaa vastuu YJT:n ta- kaamisesta	5-portainen asteikko	Poliisibarometri	2 vuoden välein	Kyllä, 4 tilastollista suuraluetta (Helsinki- Uusimaa, Etelä- Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä- Suomi)	Seuranta	Poliisi	Otoskokoa tulisi laajentaa, jotta tar- kastelu olisi mah- dollista pienem- mällä aluetasolla
Yleinen järjestys ja turvallisuus	Yleistä järjestystä ja tur- vallisuutta vaarantavat tapahtumat (katuturvalli- suusindeksi)	Ns. katuturvallisuusindeksi: poliisin tietoon tul- leen rikollisuuden määrä suhteessa väestömää- rään. Ryöstöt, törkeät ryöstöt ja törkeät pahoin- pitelyt painotetaan 10 pisteellä, pahoinpitelyt ja lievät pahoinpitelyt 5 pisteellä, (törkeät) vahin- gonteot ja liikennejuopumukset 1 pisteellä	Indeksi, rikosill- moituste n määrä suhteessa väestö- määrään	PolStat	Vuosittain	Kyllä, tapahtuma- kunta, poliisilaitos	Seuranta	Poliisihallitus	
Yleinen järjestys ja turvallisuus	Liikenneturvallisuuden vakava vaarantuminen	Poliisin tietoon tulleet liikenne-rikokset: törkeä liikenneturvallisuuden vaaran-taminen, rattijuop- umus, törkeä rattijuopumus, kulkuneuvon luo- vuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus moottorit-tomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta; Liikenne-kuolleisuus 1–17 -vuotiailla / 100 000 vastaavanikäistä (ind. 301)	lkm/1 000 asukasta	Tilastokeskus, Tilastokeskus: Tieliiken- neonnettomuus-tilasto ja kuolemansyyt-tilasto, Sotkanet ind. 301; Rikos- ilmoitukset, Polstat	Vuosittain	Kyllä: kunta, seutu- kunta, maakunta, aluehallintoviraston alue, sairaanhoito- piiri, erityisvastuu- alue, suuralue, Man- ner- Suomi/Ahvenan- maa	Seuranta	Tilastokeskus, Poliisihallitus (Polstat)	

Tahalliset haitanteet ja rikollisuus									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Aluetason tieto saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Vakava rikollisuus	Terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin määrä ja luonne alueella	Terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin laajuus ja kehitys; ml. sosiaalinen media	lkm, laatu ja toimenpiteet	Suojelupoliisin, KRP:n ja paikallispoliisin analyysitoiminnan arviot	Vuosittain	Mahdollisesti	Seuranta	Suojelupoliisi	ST IV -suojaustason yhteenveto turvallisuusfoorumille; alueellinen tarkastelu voisi olla mahdollinen myös osana SM:n julkaisemaa, vuotuista väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsausta
Vakava rikollisuus	Tuhopolton uhka alueella	Tuhopolttojen esiintyminen haavoittuvilla tai kriittisillä alueilla/kohteissa	lkm, laatu ja toimenpiteet	Pronto ja poliisin analyysitoiminnan arviot	Vuosittain	Mahdollisesti	Takautuva	Pelastustoimi, Poliisi	
Vakava rikollisuus	Järjestäytyneen rikollisuuden määrä ja luonne alueella	Järjestäytyneen rikollisuuden ryhmien ja verkostojen määrän ja toiminnan kehitys	lkm, laatu ja toimenpiteet	KRP:n ja paikallispoliisin arviot	Vuosittain	Mahdollisesti	Takautuva	KRP, paikallispoliisi	ST IV -suojaustason yhteenveto alueelliselle turvallisuusfoorumille
Vakava rikollisuus	Vakavan väkivallan huolta aiheuttavien henkilöiden määrä ja luonne alueella	Vakavan väkivallan huolta aiheuttavien henkilöiden (HAH) määrä ja potentiaali (ml. toiminta internet verkossa ja sosiaalisen median alustoilla)	lkm, laatu ja toimenpiteet	KRP:n UHKAT-toiminnon arviot; Paikallispoliisin analyysitoiminto	Vuosittain	Mahdollisesti	Ennakoiva	KRP, paikallispoliisi	ST IV -suojaustason yhteenveto alueelliselle turvallisuusfoorumille
Vakava rikollisuus	Viharikosten yhteys turvallisuuden ja polarisaatioon	Poliisin tietoon tulleet rasistiset ja vähemmistöihin kohdistuneet viharikokset	lkm, laatu	Poliisin tietoon tulleiden viharikosten seuranta	Vuosittain	Rikosten osalta maakuntataso, muiden rikosten osalta (esim. seksuaalinen suuntautuminen,	Seuranta	Poliisi-ammattikorkeakoulu	R-ilmoitusten sisällyksen analyysi edellyttää tutkimustyötä
Vakava rikollisuus	Viharikosten yhteys turvallisuuden ja polarisaatioon	Uhririkokemukset: vihapuhe ja häirintä ja näiden vaikutus eri vähemmistöryhmiin	lkm, laatu	Kyselytutkimus	Vuosittain	Kyllä, asuinkunta, tilastollinen alue	Seuranta	Kilpailutettava selvitystyö, tilaaja OM	Toteutettu viimeksi 2015

Tahalliset haitanteet ja rikollisuus									
Aihepiiri	Uhka / ilmiö	Mittarin kuvaus	Mittarin yksikkö	Tietolähde	Päivitys- tiheystarve	Alue- tason tieto- saatavilla	Mittari- tyyppi	Tiedon tuottaja	Huomioita
Rikostorjunnan ja oikeusjärjestelmän luotettavuus	Poliisin toiminnan luotettavuus, oikeudenmukaisuus ja legitimitetti	Indeksi 11 indikaattorista, jotka kertovat kansalaisten arvioista.	5-portainen asteikko	Poliisibarometri	2 vuoden välein	Kyllä, 4 tilastollista suuraluetta (Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä-Suomi)	Seuranta	Poliisiammattikorkeakoulu	Otoskokoa tulisi laajentaa, jotta tarkastelu olisi mahdollista pienemällä aluetasolla
Rikostorjunnan ja oikeusjärjestelmän luotettavuus	Rikoksista jätetään ilmoittamatta, koska poliisin apuun/kykyyn ratkaista ei luoteta	Rikoksen uhrin rikoksesta ilmoittamatta jättämisen syynä "ajattelin poliisin olevan kykenemättömän ratkaisemaan asian" tai "ajattelin, ettei poliisi ole kiinnostunut asiasta".	%-osuus eri rikoslajeissa	Poliisibarometri	2 vuoden välein	Kyllä, 4 tilastollista suuraluetta (Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä-Suomi)	Seuranta	Poliisiammattikorkeakoulu	Otoskokoa tulisi laajentaa, jotta tarkastelu olisi mahdollista pienemällä aluetasolla
Rikostorjunnan ja oikeusjärjestelmän luotettavuus	Alueen/maakunnan yleisimpien rikosten tutkintajan kohtuullisuus	Rikosten, joissa epäilty tekijä tiedossa, keskimääräinen tutkinta aika. Rikosten, joissa epäilty ei tiedossa (pimeinä esitutkintaan tulleet) keskimääräinen tutkinta-aika.	kk, vuosi	Polstat, poliisi	Vuosittain	Kyllä, tapahtumakunta, poliisilaitos	Seuranta	Poliisi	
Rikostorjunnan ja oikeusjärjestelmän luotettavuus	Alueen/maakunnan yleisimpien rikosasioiden, vakuutusasioiden ja riita-asioiden oikeuskäsittelyn ajan kohtuullisuus	Keskimääräinen käsittelyaika käräjäoikeudessa (rikosasiat ja onnettomuuksista aiheutuneisiin vahingonkorvauksiin liittyvät riita-asiat) ja vakuutus oikeudessa (työtapaturma-asiat, tapaturma-asiat, liikenneonnettomuuden kuntoutus-asiat).	kk, vuosi	Oikeusrekisterikeskus	Vuosittain		Seuranta	Oikeusrekisterikeskus, Tilastokeskus	
Rikostorjunnan ja oikeusjärjestelmän luotettavuus	Luottamus rikos- ja häiriöilmoitusten asianmukaiseen käsittelyyn ja arvio niiden vaikutuksesta (indeksi)	Rikos- tai häiriöilmoitusten tehneiden arvio toimenpiteistä ja seurauksista (rikosilmoitusasiassa päästiin yhteisymmärrykseen, epäkohta tai häiriö poistettiin melko välittömästi, ilmoitus johti lähialueen turvallisuuden parantamiseen, poliisi ei saapunut tapahtumapaikalle, poliisi ei kiinnittänyt tarpeeksi huomiota ilmoitukseen, rikosilmoitus johti esitutkintaan).	%-osuus eri rikoslajeissa	Poliisibarometri	2 vuoden välein	Kyllä, 4 tilastollista suuraluetta (Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä-Suomi)	Seuranta	Poliisiammattikorkeakoulu	Otoskokoa tulisi laajentaa, jotta tarkastelu olisi mahdollista pienemällä aluetasolla

Bilaga 3. Samordnad utveckling i MATTI-projektet med myndighetssektorn och andra instanser

ENKÄT

I början av projektet skickades en webropol-förfrågan med brett urval till räddningsverk och polisinrättningar, regionförvaltningsverk, ministerier, NTM-centraler, forskningsinstitut och organisationer. Avsikten med förfrågan var att kartlägga indikatorer som olika instanser producerar och använder för att beskriva förändringar i verksamhetsmiljön och utvecklingen av säkerhetssituationen. Ett annat syfte var att utreda vilken uppfattning producenterna och användarna av informationen har om användbarheten av indikatoruppgifter angående uppföljning, bedömning och framsyn för säkerhetsläget. Antalet svar uppgick till 27.

Tabell 5. Instanser som deltog i gemensam utveckling/enkät

Organisation
Räddningsverk
Polis
NTM-central
Försvarmakten
Regionförvaltningsverket
Sjukvårdsdistrikt
Försörjningsberedskapscentralen
Kommunförbundet
Organisationer

INTERVJUER

För projektet genomfördes 14 st. intervjuer varigenom man utredde uppfattningar om modellens innehåll och struktur i början av projektet. Senare fokuserade intervjuerna på indikatorer och behoven av dessa samt slutligen på funktionen i den utvecklade ATT-modellen.

Tabell 6. Instanser som deltog i gemensam utveckling/intervjuer

Datum	Organisation	Antall personer
7.6.19	Birkalands sjukvårdsdistrikt	1
11.6.19	Institutet för hälsa och välfärd	2
14.6.19	Social- och hälsovårdsministeriet	1
14.6.19	Regionförvaltningsverket i Lappland	1
17.6.19	Helsingfors stad	1
17.6.19	Uleåborg stad	1
18.6.19	Tammerfors stad	1
25.6.19	Kommunförbundet	1
3.7.19	Rådet för brottsförebyggande	1
9.8.19	Polisstyrelsen	1
23.8.19	Cybersäkerhetscentret	1
17.9.19	Livsmedelsverket	1
19.2.20	Gränsbevakningsväsendet	1

ARBETSGRUPPER

I MATTI-projektet ordnades flera regionala arbetsgrupper där man innoverade indikatorer som beskriver den regionala säkerhetssituationen och ramvillkoren för ATT-modellen. Målet med arbetsgrupperna var att ge stöd till utvecklingen av verksamhetsmodellen bl.a. genom att hjälpa projektgruppen att bestämma vad man i första hand vill förutse. I arbetsgrupperna diskuterade man säkerhetssituationen och indikatorer som beskriver den samt utredde mer utförligt vilka processer indikatorinformationen som används grundas på i produktionen av information. Dessutom strävade man i arbetsgrupperna efter att lokalisera utmaningar i anknytning till insamling och utbyte av information och att identifiera utvecklingsbehov i analysverksamheten (inkl. risker och möjligheter med artificiell intelligens).

Temat i den första arbetsgruppen som ordnades i Åbo var försörjningsberedskap, kritisk infrastruktur och sjösäkerhet. Före arbetsgruppens sammankomst fick deltagarna en liten förhandsuppgift där man kartlade kunskapen som de har användning för inom

beredskap och/eller säkerhetsplanering. Arbetet faciliterades genom metoder med element och kriteriefält. Arbetsgrupperna koncentrerade sig på att identifiera informationskällor samt på prioritering av deras betydelse och bedömning av tillförlitlighet.

Den andra arbetsgruppen ordnades i Vasa och till det gemensamma utvecklingsarbetet hade man inbjudit medlemmar i samarbetsgruppen för övergripande säkerhet som koordinerades av Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland samt representanter utanför gruppen i den tredje sektorn. Samarbetsmodellen för övergripande säkerhet vid Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland har aktiverat områdets aktörer på bred front. Samarbetet för övergripande säkerhet har inneburit samordning av både beredskap och säkerhetsplanering. En central aktör vad gäller beredskap har varit den regionala beredskapskommittén och inom säkerhetsplaneringen det regionala välfärdsforumet. Arbetsgruppen i Vasa koncentrerade sig på utveckling av ATT-modellen. Som metod användes dynamisk facilitering.

Den tredje arbetsgruppen ordnades i Tammerfors och temat var funktionen i kritisk infrastruktur samt indikatorer angående detta. I arbetsgruppen gick man även igenom systemisk inverkan av naturolyckor i verksamhetsmiljö för säkerhet. Som ett fall analyserades en störning i bred omfattning som orsakades av en snöstorm.

Temat för den fjärde arbetsgruppen i Tammerfors var sambanden mellan välfärd och säkerhet, mänskliga förhållanden och säkerhetsrisker som avsiktligt orsakas av människor. Fallexemplet var regional segregation. I arbetsgruppen behandlades indikatorer som beskriver mänskliga förhållanden samt avsiktlig skadegörelse och brottslighet. Dessutom begrundades ramvillkoren för ATT-modellen samt processer för insamling och hantering av information.

Tabell 7. Instanser som deltog i gemensam utveckling/arbetsgrupper

Arbetsgrupp	Organisation	Antall personer
Åbo		
6.5.2019		13
	Gränsbevakningsväsendet/Västra Finlands sjöbevakningssektion	1
	Regionförvaltningsverket i Västra Finland	1
	NTM-centralen i Egentliga Finland	1
	ELVAR-kommittén i Västra Finland	1
	Åbo stad	2
	Åbo Hamn Ab	1
	Finlands näringsliv EK	1
	Egentliga Finlands räddningsverk	1
	Försörjningsberedskapscentralen	1
	Kommunförbundet	1
	S:t Karins stad	1
	Försvarsmakten	1
Vasa		
12.6.2019		28
	Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland	6
	Österbottens räddningsverk	2
	Birkalands räddningsverk	1
	Vasa stad	2
	Lappo stift, Ev. luth. kyrkan	1
	Mellersta Österbottens förbund	1
	Kvinnornas beredskapsförbund	1
	Seinäjäki stad	1
	Vasa sjukvårdsdistrikt	1
	Södra Österbottens räddningsverk	1
	Finlands Röda Kors/Västra Finlands distrikt	1
	NTM-centralen i Österbotten	1
	Södra Österbottens förbund	1
	Mellersta Österbottens förbund	1
	Polisinrättningen i Österbotten	1
	Gränsbevakningsväsendet/Västra Finlands sjöbevakningssektion	1
	NTM-centralen i Mellersta Finland	1
	KIP Service Oy	1
	Mellersta Österbottens social- och hälsovårdstjänster	1
	NTM-centralen i Södra Österbotten	1
	Vasa nödcentral	1

Arbetsgrupp	Organisation	Antall personer
Tammerfors		
24.10.2019		12
	Tammerfors stad	1
	Birkalands räddningsverk	1
	Säkerhets- och kemikalieverket Tukes	1
	NTM-centralen i Birkaland	2
	NTM-centralen i Mellersta Finland	1
	Räddningsinstitutet	1
	Birkalands förbund	1
	Östra Finlands universitet/Juridiska institutionen	1
	Finlands skogscentral	1
	Tampereen Vesi Affärsverk	1
	Räddningsverket i Norra Karelen	1
Tammerfors		
31.10.2019		16
	Birkalands förbund (och Business Tampere)	2
	Tammerfors stad	4
	Polisinrättningen i Inre Finland	1
	Birkalands sjukvårdsdistrikt	2
	Tammerfors universitet	1
	Institutet för hälsa och välfärd	1
	Valkeakoski stad	1
	Lempäälä kommun	1
	Birkala kommun	1
	Finlands Röda Kors/Tavastlands distrikt	1
	Sastamala stad	1

SAMORDNAD UTVECKLING MED EKTURVA

EKTURVA stödde projektet genom att ge experthjälp i utvecklingen av såväl modell som indikatorer. Med detta stöd ordnades den femte arbetsgruppen i Karlberg i Tavastehus 22.1.2020 i samband med det nationella säkerhetsseminariet. Till arbetsgruppen hade man inbjudit medlemmar i kommunernas rikstäckande säkerhetsnätverk främst inom den kommunala sektorn. Vid sammankomsten bedömdes säkerhetsindikatorerna som kommit upp vid utvecklingen av ATT-modellen. Arbetsgruppen arrangerades och medlemmarna inbjöds av kontaktperson i EKTURVA.

ATT-modellen utvecklades tillsammans med EKTURVAs experter 13.2.2020 i Villmanstrands stadshus. Vid denna sammankomst bedömdes den utvecklade modellens tillämplighet för EKTURVAs användning för att mäta den regionala säkerhetsnivån.

Personerna som deltog i arbetsgrupperna tillsammans med EKTURVA ansvarade för riskhantering, säkerhet eller beredskap i sina områden.

Tabell 8. Instanser som deltog i samordnad utveckling/EKTURVA samarbete

Arbetsgrupp	Organisation	Antall personer
Karlberg 22.1.2020	Villmanstrand stad	1
	Mörskom kommun	1
	Försörjningsberedskapscentralen	1
	Lahtis stad	1
	Björneborg stad	1
	Finlands kommunförbund	2
	Tammerfors stad	1
	Sastamala stad	1
Villmanstrand 13.2.2020	Villmanstrand stad	1
	Södra Karelens social- och hälsovårdsdistrikt (Eksote)	1
	Lappeenranta Energia Oy	1
Kommentarer via e-post	Polisinrättningen i Sydöstra Finland 12/19	1
	Södra Karelens Räddningsverk 02/20	2
	Luumäki kommun 02/20	1
	Imatra stad 02/20	1
	Polisinrättningen i Sydöstra Finland 02/20	1
	totalt	18

Bilaga 4. Fallexempel: Regional segregation

Regional segregation är en fråga om negativ utveckling där sämre omständigheter samlas i ett visst område. Det är en kombination av många faktorer som påverkas av såväl bostadspolitiska val som exempelvis att infödda finländare flyttar från platser där det bor mycket människor i låg socioekonomisk ställning och med invandrabakgrund [33]. Det är alltså dels en fråga om politiska val och markanvändning och dels val av människorna själva, såsom om de vill bo bland människor som de upplever som likadana. Regional segregation är också kopplad till annan samhällelig och ekonomisk utveckling, till exempel ökade inkomstskillnader [34].

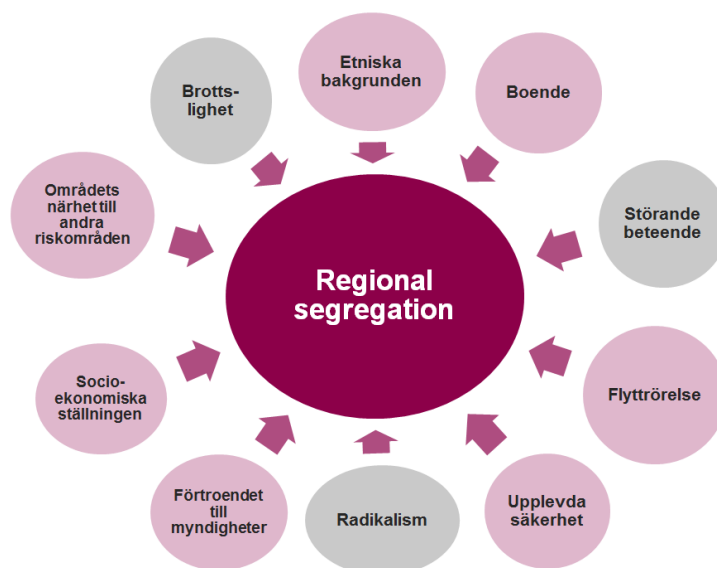

Bild 11. Faktorer som inverkar på regional segregation

Regional segregation är kopplad till många fenomen. Detta gör att regional segregation är en allvarlig säkerhetsrisk vad beträffar uppföljning, bedömning och framsyn. Det är väldigt viktigt att angående regional segregation samla information på ett mångsidigt sätt från olika källor och att ta olika aspekter i beaktande. Genom att granska endast ett fenomen eller en bunt av fenomen kan man inte nå den regionala segregationen som helhet. Nedan presenteras några fenomen som enligt tidigare undersökningar och utredningar har ett samband med regional segregation och som det skulle vara bra att mäta i samband med regional segregation.

En central faktor som anknyter till regional segregation är den socioekonomiska ställningen som i stor utsträckning har använts vid mätning av regional segregation. Socioekonomiskt index bildas av sysselsättningsgrad, utbildningsnivå och inkomstnivå. Dessa faktorer kan granskas både tillsammans och var för sig. De är ofta kopplade till

varandra på såväl individ- som regional nivå, men exempelvis studerande utgör ett undantag från detta. Detta visar att det är viktigt att ta områdets specialdrag i beaktande i tolkningen av statistik och indikatorer. Exempelvis utbildningsnivån är vanligen lägre i områden där det bor mycket pensionärer eller invandrare på grund av att pensionärer ofta har lägre utbildningsnivå, medan uppgifter om invandrares utbildning ofta saknas i systemen. [34]

I regional segregation är det ofta också en fråga om regional uppdelning av befolkningen enligt den etniska bakgrunden. Detta kan mätas exempelvis genom antalet talare av främmande språk eller födelselandet [35]. Den etniska bakgrunden har ofta samband med speciellt arbetslöshet och låg utbildningsnivå. Regional segregation enligt den etniska bakgrunden är problematisk exempelvis eftersom den minskar möjligheterna till kontakter mellan grupperna. Positiva kontakter mellan ursprungsbefolkning och invandrare skulle kunna stödja invandrares integration och minska fördomarna mellan grupperna [36]. En lyckad integrering av invandrare i det finländska samhället skulle vara viktigt för såväl samhällets sociala stabilitet som invandrares välbefinnande [37]. Regional segregation medför att positiva kontakter och bra relationer inom befolkningen är svåra att uppnå.

Regional segregation har ofta också samband med boende, vilket kan granskas till exempel vad gäller form av innehav av bostad, dvs. hyres- och ägarbostad. I Vanda har man uppmärksammat att det i områden med en majoritet av hyresbostäder bor fler låginkomsttagare, arbetslösa och personer med lägre utbildning. Detta gäller dock inte alla områden. Det finns inget samband mellan hyresboende och låga inkomster exempelvis i nya höghusområden. [34] Utöver hyresboende finns det skäl att beakta även andra faktorer vad gäller boende. När man mäter andelen hyresboende är det bra att samtidigt mäta bland annat andelen höghusboende i området samt koncentrationen av småhus i området. Om man i markanvändningen och stadsplaneringen inte har strävat efter social blandning och har byggt exempelvis ägarbostäder och hyresbostäder i olika områden är det sannolikt att befolkningen uppdelas automatiskt i dessa områden bland annat efter inkomstnivå.

En granskning av flyttrörelsen i kontexten regional segregation ger en uppfattning av hur lockande ett område anses vara. Flyttrörelsen har granskats exempelvis beträffande om barnfamiljer flyttar till området eller från området på grund av skolan. I en tidigare undersökning har man uppmärksammat att fler finskspråkiga barn under skolålder systematiskt flyttar bort från områden med lägre inkomst- och utbildningsnivå än vad som flyttar till området. [33] Flyttrörelse på grund av till exempel arbete eller studier kan beskriva hur framtidsutsikterna i området ter sig för unga eller vuxna. I anknytning till detta är det bra att även beakta befolkningens åldersfördelning i området. Problemet speciellt med glesbygden i Finland är att unga flyttar från glesbygden, vilket gör åldersfördelningen ensidig i området.

Den regionala segregationen har samband med faktorer som anknyter till befolkningens välbefinnande och boendeförhållanden som nämnts ovan. De har också samband med faktorer inom brottslighet, såsom skadegörelse, störande beteende och brottslighet vad gäller droger. I Finland har man inte använt dessa faktorer vid mätning av regional segregation lika mycket som exempelvis i Sverige, där man använder till exempel brottslighet och våldsamt religiös radikalism vid upprättande av riskbedömning för områden. [38] Detta har troligen samband med att regional segregation inte har orsakat lika stora problem i Finland som i Sverige. Fenomen som anknyter till brottslighet och avsiktlig skadegörelse skulle dock vara bra att beakta även i Finland, eftersom det skulle vara viktigt att snabbt kunna upptäcka förändringar vad gäller brottslighet, så att man också kan reagera snabbt på dem. Det skulle vara viktigt att få information om de första symtomen och om små förändringar, eftersom ökad brottslighet kan medföra att segregationen i området kan accelerera snabbt när människor försöker undvika dessa fenomen. På så sätt kan konsekvenser som utvecklas till säkerhetsrisker uppstå på kort sikt.

Brottslighet är inte ett fenomen som är avskilt från människors välfärd och levnadsförhållanden, utan bland annat ålder, bostadsform och familjetyp har samband med brottslighet [39]. Ökad brottslighet kan också till exempel minska den upplevda säkerheten och förtroendet för myndigheter i området. Exempelvis i Sverige förekommer det i riskområden för regional segregation en allmän ovilja att delta i rättsprocesser, det vill säga att människor inte vill prata med polisen eller vittna i rättegångar [38]. På så sätt kopplas fenomenet till människors rädsla och upplevda säkerhet. Om människor inte längre känner sig trygga i sitt bostadsområde, kan förtroendet för polisen och andra myndigheter försvagas.

Ovan nämnda faktorer är exempel på fenomen som anknyter till regional segregation. Utöver dessa skulle fenomen som observeras kunna vara exempelvis polarisering, brist på framtidsutsikter och allmänt missnöje med samhället, utanförskap, tillgång på tjänster och områdets närhet till andra riskområden. Det är väsentligt att förstå att olika fenomen inverkar på varandra i regional segregation och på så sätt bildas en självuppfyllande process där det är svårt att urskilja orsak och verkan. Vi anser att regional segregation är ett bra exempel på ett invecklat säkerhetsfenomen, där det för kartläggning och framsyn är viktigt att samarbetet förverkligas mellan såväl olika aktörer som olika nivåer inom samma organisation. Det är viktigt att både myndigheter, medborgare och den tredje sektorn är med i verksamheten. I framsynen för regional segregation skulle det vara av värde att kunna följa fenomen redan från gräsrotsnivå till politiskt beslutsfattande.

Källor

- [1] TUOVI Sisäisen turvallisuuden portaali, Sisäisen turvallisuuden tila. Miten tämä työ on tehty? <https://sisainturvallisuus.fi>
- [2] Hyvönen, Ari-Elmeri & Juntunen, Tapio 2018. Resilienssi avaimena laaja-alaiseen kokonaisturvallisuuteen: haasteita ja mahdollisuuksia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan Policy Brief 25/2018. <https://tietokayttoon.fi>
- [3] Hokkanen, Pekka & Kiiskilä, Seija 2013. EMMA Alueellisen ennakkoinnin kehittäminen. Keski-Suomen liitto ja Futures Garden. [25.2.2020] http://pilkahdus.fi/sites/all/modules/custom/pilkahdus_configuration/files/EMMA_ennakkoinnin_kehittamishanke.pdf
- [4] Sanastokeskus TSK 2017. Kokonaisturvallisuuden sanasto. Ordlista om övergripande säkerhet. Vocabulary of Comprehensive Security. Helsinki
- [5] Molarius, Riitta 2016. Viranomaisyhteistyö rakennetun ympäristön riskien tunnistamiseksi. Akateeminen väitöskirja, Tampereen teknillinen yliopisto. VTT Science 120. VTT: Espoo.
- [6] Norri-Sederholm, Teija 2015. Tilanne päällä! Tiedon tarpeesta jaettuun tietoon – Häätäkeskuspäivystäjän ja ensihoidon kenttäjohtajan tilannetietoisuus, 2015. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos, Sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinto. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 96.
- [7] Kuusisto, Rauno 2005. Tilannekuvasta täsmäjohtamiseen. Johtamisen tietovirrat kriisin hallinnan verkostossa. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 81/2005. Liikenne- ja viestintäministeriö
- [8] Kuusisto, Rauno 2012: Information Sharing Framework for Agile Command and Control in Complex Inter-domain Collaboration Environment. Proceedings of 17th International Command and Control Research and Technology Symposium. Fairfax, USA.
- [9] Tiedosta toimeen: Julkishallinnon tietojohdaminen 2030. VIMANA-hankkeen loppuraportti. <https://www.vimana.fi/wp-content/uploads/2019/06/Tiedosta-toimeen-MaTi-hankkeen-loppuraportti.pdf>
- [10] Jukarainen, Pirjo & Laitinen, Kari 2014. Tietojohdoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuuden arviointi. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 6/2014, Poliisiammattikorkeakoulu: Tampere. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-815-828-1>

- [11] Sisäministeriö 2019. Turvallisuutta kaikkialla – Paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset. Sisäministeriön julkaisuja 2/2019, Helsinki
- [12] Sisäministeriö 2017. Hyvä elämä – turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös Sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisuja 15/2017, Helsinki.
- [13] Nuutinen, Olli 2020. Hiljainen tieto. Jyväskylän yliopisto, Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Luettu 23.3.2020. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/hiljainen-tieto>
- [14] Kekki, Tuula 2014. Turvallisuuden monet käsitteet: näkökulmia yhteiskunnan ja yksilön turvallisuuteen, SPEK Puheenvuoroja 3, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK: Helsinki.
- [15] VN muutostekijäkortit 2019. Saatavilla: https://vnk.fi/documents/10616/15754210/Muutostekijakortit_2019.pdf/503cdf7c-1bc2-2ee0-4511-919d6ca5ef45/Muutostekijakortit_2019.pdf
- [16] Minkkinen et al 2018. Kokonaisturvallisuuden ennakkoinnin kehittäminen Suomessa.
- [17] Laasonen, Valtteri, Antikainen, Janne, Haanpää, Susanna, Aro, Timo, Salminen, Vesa, Järvelin Anne-Mari, Koskinen, Juha, Laesterä, Eero & Huovari, Janne. 2018. Tiedolla johtaminen aluekehittämisessä – ehdotus aluekehityksen tilannekuvaviitekehykseksi ja -mittaristoksi, VN TEAS 2/2018
- [18] Dufva, Mikko & Ahlqvist, Toni 2015. Miten edistää hallituksen ja eduskunnan välistä tulevaisuusdialogia? Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 17/2015. <https://tietokayttoon.fi>
- [19] Koulumäki, Riikka, Mäihäniemi, Beata, Kyörönen Vesa, Hakkarainen, Jenni & Markkanen, Kalle 2019. Algoritmi päätöksentekijänä? Tekoälyn hyödyntämisen mahdollisuudet ja haasteet kansallisessa sääntely-ympäristössä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 44/2019. <https://tietokayttoon.fi>
- [20] THL, 2020. Hyvinvointikertomusten minimitietosisältö. 3.1.2020. [25.2.2020] <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/tiedon-hyodyntaminen/hyvinvointikertomusten-minimitietosisalto>
- [21] Euroopan Komissio 2002. Alueellisen ennakkoinnin käytännön opas SUOMI. Toim. Toivonen, M., Nieminen, J., Miles, I., Keenan, M., Clar, G., Svanfeldt, C. Brussel

- [22] Hietanen ja Kaivo-Oja 2005. Ennakoivaan arviointiin. Teoksessa: Lyytinen, H. K. & Räisänen, A. (toim) Kehittämissuuntaa arvioinnista. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 6. Jyväskylä. ISBN 978-951-39-3242-8 (verkkojulkaisu, pdf)
- [23] SFS 2011. Riskienhallinta. Sanasto. SFS-OPAS 73. Suomen Standardisoimisliitto. Helsinki
- [24] Kamppinen, M., Kuusi, O., Söderlund, S 2002. Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 896. Helsinki. ISBN 951-746-389-8
- [25] Laakso, A., Lehtinen, R 2014. Tulevaisuutta tekemään - työpajatyöskentelyn metodiopas. Hämeen ammattikorkeakoulu. HAMKin e-julkaisuja 25/2014. Hämeenlinna. ISBN 978-951-784-681-3 (PDF)
- [26] Talvela, Juhani & Stenman, Kari 2012. Tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Nro 35. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5963-37-3>
- [27] Molarius, R., Wessberg, N., Keränen, J. 2016. Participatory scenario building. A tool for city planners. VTT Technology 259. VTT. ISBN 978-951-38-8420-8 (PDF)
- [28] Winland-konsortio 2017. Turvallisuus, toimijat ja sektorit - Turvallisuutta on tarkasteltava kokonaisuutena. Winland -hankkeen Policy Brief I. <https://winlandtutkimus.fi/julkaisut/>
- [29] Sanastokeskus TSK, 2020. TEPA-termipankki. Terminologiset sanastot, Indikaattori. <http://www.tsk.fi/tepa/fi/haku/indicator>. Viitattu 23.3.2020 uusi viitenumero
- [30] Birkmann, Jörn 2013. Indicators and criteria for measuring vulnerability: Theoretical bases and requirements. Teoksessa: Birkmann, Jörn (toim.) Measuring vulnerability to natural hazards: Towards disaster resilient societies, 2. uusittu painos, United Nations University Press: Tokyo, 80–106.
- [31] Alastalo, M., & Pösö, T. 2011. Indikaattorin epävarmuus ja tulkinta: lastensuojelun viranomaistoiminnan ja tiedontuotannon yhteenkietoutuminen.
- [32] Birkmann, Jörn. (2006). Indicators and criteria for measuring vulnerability: Theoretical bases and requirements. Measuring vulnerability to natural hazards: Towards disaster resilient societies, 55–77.
- [33] Bernelius, Venla & Vilka, Katja 2019. Pupils on the move. School catchment area segregation and residential mobility of urban families. Urban Studies 56:15, 3095–3116.

- [34] Vantaan kaupunki 2018. Alueellinen eriytyminen Vantaalla 1995–2015. Vantaan kaupunki Tietopalvelu C1.
- [35] Jukarainen, Pirjo; Hirvonen, Jukka; Puustinen, Sari & Laitinen, Kari 2016. Maahanmuuttajien asumisen eriytyminen, mitä ennakoitavissa? Teoksessa Mutttilainen, Vesa & Potila, Pauliina (toim.) Poliisin toimintaympäristökatsas, Poliisiammattikorkeakoulu: Tampere, 138–145
- [36] Pettigrew, Thomas F. & Tropp, Linda R. 2006. A Meta-Analytic Test of Intergroup Contact Theory. *Journal of Personality and Social Psychology* 90:5, 751–783.
- [37] Saukkonen, Pasi 2018. Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa. OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistasolla. Työpapereita 2018:5. Helsingin kaupungin tietokeskus: Helsinki
- [38] Polisen 2015. Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och önskade händelser. Polisen, Nationella operativa avdelningen: Stockholm.
- [39] Brottsförebyggande rådet 2019. Utsatthet för brott. Riskfaktorer vid brott mot enskild person. Kortanalys 1/2019. Brottsförebyggande rådet: Stockholm.

TIETOKAYTTOON.FI/SV

